

**УЛАД ЗОНОЙ БАЙДАЛ
НАЙЖАРУУЛХА ЗОРИЛГОТОЙ
УГАЙ МҮРГЭЛЭЙ
"ТЭНГЭРИН ОРДОН"
БАРИГДАХАНЬ!**

12 н.

**УРАН ДАРХАНАЙ
БҮТЭЭЛНҮҮД
ДЭЛХЭЙЕ
ШЭМЭГЛЭНЭ**

13 н.

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Буряад Үнэн

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Бүгэдэ арадай сонин

2013 оной
сентябриин 5
Четверг

(21934)
№ 35 (849)

Гарагай 5
www.
burunen.ru

Буряад
Үнэн

Сергей Донцовбагай фото-ураг

НИИСЛЭЛ ХОТОМНАЙ БҮГЭДЫЕМНАЙ ТҮРЭНЭН ҮДЭРТӨӨ УРИНА

Сентябриин 7-до Улаан-Үдэ хото 347 жэлэйнгээ баяр тэмдэглэхэнь. Энэ удаа найндэр "Улаан-Үдэ – хүндэмүүшэ нийслэл" гэнэн уряа дорой үнгэргэгдэнэ гэжэ хануулая. Хотымнай ажалуугшадта болон айлшадта олон тоото хэмжээ ябуулганууд дуралдагдана.

Тиин Улаан-Үдын түрэнэн үдэртэ дашарамдуулагдан, мүнөөдэр Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театрай урдахи талмай дээрэ үдэшин 5 сагта заншалта "Һүнэй үдэр" эмхидхэгдэхэнь. Найндэрэй онсо шэнжэ тухай хэлэбэл, гүрэнэймнай эгээл ехэ аяга соо хүн далай салгидажа, Россиин рекорд сохигдохо болоно. Иимэ зорилготойгоор аяар 1000 литр хэмжүүртэй аяга бүтээгдэнхэй юм. Тиин энэ үйлэ хэрэгые Россиин Рекорднуудай номой редактор Станислав Кононенко өөрөө хүтэлбэрлэжэ, Буряадта гүрэнэймнай эгээл ехэ аяга соо хүн юулэгдээ гэжэ бүридхэлдэ абаха. Энэ аягын хажууда 5 метр үндэртэй үнээн тодхогдохо. Мүн тиихэдэ хүн зон амиды үнээдые хараха аргатай. "Байкал" учхоз хоёр үнээдэ асаржа, хаалишадын тэдэнэеэ бултанай хараһаар байтар хааха юм.

"Һүнэй үдэр" гоё найхан концерт наадаар түгэсэхэ. Эндэ дуун болон хатарай "Байгал" театр, Нэгэдэхи каналай "Минута славы"

дамжуулгада хабааһан уян нугархай ба-сагаднай, Сандра дуушан, "Адреналин Крю" бүлгэм болон бусад хабаадаха.

Сентябриин 6-да баһал һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ. Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театр соо үдэшин 7 сагта "Мисс Улаан-Үдэ – 2013" гэнэн конкурс эмхидхэгдэхэ, Хотын түүхын музей соо үдэшин 5 сагта Россиин габыята уран зураашан, Буряадай арадай уран зураашан Юрий Мандагановай бүтээлүүдэй үзэсхэлэн нээгдэхэ.

Сентябриин 7-до Сөвөдүүдэй талмай дээрэ найндэрэй гол хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ: нэн түрүүн 11 сагта Хотын түрэнэн үдэрэй нээлгын баяр ёһолол боложо, саашадаа бүхэли үдэрэй үргэлжэдэ элдэб янзын концертүүд эмхидхэгдэхэ, харин 22.30-да Улаан-Үдын тэнгэриин хөгжэмтэ фейерверк гэрэлтүүлхэ. Энэ үдэр хотымнай бусадшы талмайнууд дээрэ, тэрэ тоодо хотын паркнууд соо, Арбат болон Хубисхалай талмай дээрэ элдэб янзын хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ юм.

Харин Забайкалийн арадуудай этнографическа музей соо 11 сагнаа "Урданай хотын үдэр", "Караван дружбы" болон "Гүннуудай соёлой фестиваль" гэнэн гурбан найндэр эмхидхэгдэхэ.

Дьжигт МАРХАДАЕВА.

ВТБ В УЛАН-УДЭ ОБЪЯВЛЯЕТ О НОВЫХ УСЛОВИЯХ ПРИВЛЕЧЕНИЯ*

В банке ВТБ вступили в силу изменения в условия привлечения денежных средств юридических лиц.

При размещении средств в срочный депозит со сроком привлечения до года и свыше года появилась опция досрочного расторжения, а ставка по указанному депозиту указывается на весь срок размещения без возможности ее изменения в одностороннем порядке. В случае размещения средств на срок свыше года отменена возможность банка изменить процентную ставку по истечении года размещения.

Изменен также порядок начисления процентов по срочному депозиту с возможностью досрочного расторжения (до года). В договоре сразу фиксируется эффективная процентная ставка, по которой будут начислены и выплачены проценты по депозиту в зависимости от фактического срока его размещения.

В банке ВТБ предусмотрена возможность перевода денежных средств в депозит несколькими суммами при условии, что все суммы будут переведены на счет по депозиту в течение одного рабочего дня.

Продлен срок заключения сделок по депозитам «Овернайт», подробнее об условиях клиенты могут узнать по адресу банка ВТБ в Улан-Удэ: улица Ключевская, 55.

«Очередные изменения, которые коснулись условий привлечения, максимально учитывают потребности наших клиентов. Они делают продукты более удобными и востребованными, повышая в целом конкурентоспособность продуктовой линейки ВТБ», - отметила Инесса Лхасаранова, руководитель дирекции ВТБ по Республике Бурятия.

Объем денежных средств, размещенных клиентами ВТБ в Улан-Удэ в депозитах, за первое полугодие 2013 г. составил более 2 млрд. рублей, что в два раза превышает показатель за аналогичный период прошлого года (1 млрд. рублей).

Для справки:

ОАО Банк ВТБ, его дочерние банки и финансовые организации (группа ВТБ) являются ведущей российской финансовой группой, предоставляющей широкий спектр финансово-банковских услуг в России, СНГ, странах Западной Европы, Северной Америки, Азии и Африки.

В России Группа осуществляет банковские операции через один материнский (Банк ВТБ) и пять дочерних банков, крупнейшими из которых являются ВТБ24, Банк Москвы и «ТранскредитБанк». Дочерние финансовые организации Группы предоставляют услуги на рынке ценных бумаг, услуги по страхованию, лизингу, факторингу или иные услуги финансового характера.

За пределами России банковская сеть Группы осуществляет свою деятельность через 15 дочерних кредитных организаций, расположенных в странах СНГ (Армения, Украина (два банка), Беларусь (два банка), Казахстан и Азербайджан), в Европе (Австрия, Кипр, Германия, Франция, Великобритания и Сербия), в Грузии, в Африке (Ангола), через два представительства, расположенные в Италии и Китае, через два филиала ВТБ, расположенные в Китае и Индии, а также через 5 офисов ВТБ Капитал в Сингапуре, Дубае, Софии, Гонконге и Нью-Йорке. По состоянию на 31 марта 2013 года Группа ВТБ является второй крупнейшей финансовой группой России по активам (7 602,8 млрд рублей) и средствам клиентов (3 727,9 млрд рублей). Основным акционером ВТБ является Правительство РФ, которому в лице Федерального агентства по управлению государственным имуществом принадлежит 60,9% акционерного капитала.

Дирекция ОАО Банк ВТБ по Республике Бурятия – одно из ведущих кредитных учреждений Республики Бурятия. Работает на региональном рынке с 05 мая 2005 года. Среди клиентов предприятия оборонной, лесоперерабатывающей, пищевой промышленности, предприятия энергетики, строительной отрасли, торговли, ЖКХ. Является ведущим банком по обслуживанию внешнеторговой деятельности предприятий – участников ВЭД Республики Бурятия.

С более подробной информацией можно ознакомиться на сайте: www.vtb.ru

Буряадай Правительство: хүгжэлтын шэглэл

БУРЯАДАЙ ГҮРЭНЭЙ УНИВЕРСИТЕТ ШЭНЭ БАЙШАНТАЙ БОЛОО

НУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛДЭ ОЮУТАД БЭЛЭГ АБАБА

Шэнэ байшанай нээлгэнэй баяр ёһололдо Буряад Республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын, эрдэм нуралсалай министр Алдар Дамдинов, Улаан-Үдэ хотын мэр Александр Голков, хүндэтэ айлшад, университетдэ алишье сагта ажаллаһан ветеранууд, оюутад гээд хабаадаа.

Вячеслав Наговицын Буряадай гүрэнэй университетэй шэнэ байшанай нээлгэнэй баяраар сугларагшадые амаршалаад, энэ шэнэ байшан нийслэл хотын түб талмайн шэмэг болобо гэжэ тэмдэглээ.

Энэ шэнэ байшан хадаа оюутад болон багшанарта нуралсалай шэнэ жэлдэнь ехэ хайн бэлэг боложо үгэбэ. Ганса эрдэмэй гуламтын үндэһэ нуурин бэшэ, харин нийслэл хотын эгээл гол Соведүүдэй талмайда оршодог оперо болон баледэй театрай гоё хайхан байшантай тааралдан баригдаа. Энэ мүнөөдэрэй барилга ехэ удаан, хүшэрхэн ажалаар баригдабашье, бидэниие мүнөөдэр баясуулжа байна бшуу, - гэжэ Буряад Республикын Толгойлогшо онсолбо.

Буряадай гүрэнэй университетэй шэнэ корпус эрдэмэй элдэб шэнжэлэлгэнүүдые бээлүүлгын лаборатори боложо үгэхэ юм. Зүүн Сибириин Эрдэмэй түбэй нөөсэ болохоһоо гадуур, эндэ асар ехэ компьютерна үндэһэн баялгатай электронно номой сан байгуулагдаха. Европын эрдэмэй хэмжээнэй номой санда ямаршье эрдэмэй ажал

бэлдэхэ арга олдогдохо, ганса эндэ нуралсалай оюутад бэшэ, мүн ондоо хотонуудай нуралсалай дээдэ эмхинүүдэй оюутад ерээд, эрдэм шудалха аргатай болоно. Университет тойроод байһан дэбисхэр дээрэ Wi-Fi-холбоон байгуулагдаад, залуушуул түб талмайн, фонтанай дэргэдэ нуугаад, интернет харилсаагаар ном шудалха аргатай болохо. Энэ талмайн оршон тойронхи газар Буряад Республикын залуушуулай интеллектуальна гүн ухаанай түб болохо ёһотой.

УНИВЕРСИТЕТ ҮРЭ ДҮНТЭЙ ЭРДЭМЭЙ ЭМХИ БОЛОХО ЗЭРГЭТЭЙ

Буряадай гүрэнэй университетэй шэнэ байшан соо электронно номой санһаа гадуур үшөө хоёр эмхинүүд: зүүн зүгэй хэлэ бэшгэй факультет ба университетэй захиргаан нүүжэ орохо.

Гүрэнэй классическа университет байгуулхаа ханабал, тэрэнэй захиргаан үндэр хэмжээндэ байха ёһотой. Бүхы дэлхэйн университетүүд хайханаар бүтээгдэһэн шэнэ түхэлэй байшануудта байрладаг. Өөрынгөө нюур харуулна ха юм даа, - гэжэ ректор Степан Калмыков мэдээсэбэ.

Мүн ректорэй хэлэнээр, университет байгша оной сентябрь нара соо дээдэ эрдэмэй нуралсалай эмхинүүдэй шалгадаг мониторингдо дансануудые бэлдээд үгэхэ юм. Мүнөөдэрэй байдлаар, Буряадай университет үрэ дүнтэй нуралсалай эмхинүүдэй тоодо орохоор сэгнэлтын бүхы хэмжүүртэй болоод байна бшуу.

Шэнэ байшангай 6-дахы дабхарта актава зал бариг-

дажа байна. Эндэ үндэр хана, паркет, гоё люстрэ, балкон дээрэ хүгжэмэй оркестр байгуулагдаха. Эндэ университетэй оюутад элдэб соёлой хэмжээнүүдые үнгэргэхэ аргатай, жэшэнь, мүнөө ерэхэ шэнэ жэлэй түрүүшын балмаскарад энэ танхим соо үнгэрхөөр хараалагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ университет шэнэ байшан руугаа зөөжэ эхилхэ, харин зүүн зүгэй факультетэй оюутад сентябрь нара соо үшөө хуушан байшандаа нураад, октябрь нара соо нүүхэ юм. Юуб гэхэдэ, эд бараагаар хангаха эмхинүүдэй конкурстендер үнгэргэлгын ажалай ябасаһаа дулдыдана хаш. Тигижэ шэнэ байшан мүнөө эд бараагүй, хоонон байна.

БАРИЛГА СААШАА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭГДЭХЭ

Буряадай гүрэнэй университетэй шэнэ байшан 2011 ондо баригдажа эхилһэн юм. Түсбөөрөө барилга байгша оной ноябрь нара соо түгэсэхэ байгаа. Энэ барилгада 450 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Үшөө 160 миллион түхэриг үгтэнхэй, тэрээндэнь нуралсалай корпусуудай хоорондох холбоонууд баригдаха. Эдэ бага сагай ажалнууд жэлэй түгэсэтэр дүүрэхэ юм. Университетэй оюутадай хамтын байрын нуури шэнэ байшангай ара таладан табигданхай. "500 студенчески бассейн" гэнэн федеральна программын шугамаар университетэй оюутадай бассейн 2014 ондо баригдажа эхилхэ түсэбтэй. Энэ барилга хотын түб стадионой дэбисхэр дээрэ баригдаха.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото

ШЭНЭ БАЙШАНДА БУЛТА БАЯСАНХАЙ

Университетэй шэнэ байшангай баяраар багшанар, оюутад, ажалай ветеранууд амаршалгын хайхан үгэнүүдые хэлээ. Зүүн зүгэй хэлэ бэшгэй факультетэй оюутад 8 янзын: ород, буряад, хитад, түүрэг, япон, монгол, солонгос, англи хэлэнүүд дээрэ амаршалгын баярай үгэнүүдые хэлэбэ. Олон янзын хэлэн дээрэ дуу дуулажа, гоё хайхан хатарнуудые гүйсэдхэбэ.

УЛААН-ҮДЭДЭ ҮШӨӨ НЭГЭ ЯБАГАН ГУДАМЖА БИИ БОЛОЖО МАГАД

Буряадай гүрэнэй университетэй шэнэ байшанай барилгын үедэ Ранжуровай гудамжа дээгүүр автомашины харгы хаагдаһан юм.

Мүнөө одоол барилга түгэсэжэ, харгы нээгдэхэ ёһотой, - гэжэ Вячеслав Наговицын мэдээсэбэ.

Зүгөөр университетэй ректор Степан Калмыков Ранжуровай нэрэмжэтэ гудамжа

автомашинын харгы хаагаад, хүнэй ябадаг харгы болохо тухай асуудал шийдхэгдэнэ гэжэ мэдүүлбэ.

Хотын дэбисхэр дээрэ залуушуулай интеллектуальна түб хэрэгтэй ха юм. Мүнөө байһан Арбат гүн ухаанай түб гэжэ хэншье нэрлэхэгүй даа. Энэ фонтанай дэргэдэ интернет холбооной ашаар залуушуул харилсаха, манай электронно номой санай мэдээсэлнүүдые шудалха, кофе ууха бшуу, - гэжэ Степан Калмыков тэмдэглээ.

Ректорэй тэмдэглэнээр, оюутадай, мүн бүхы залуушуулай талмай Улаан-Үдэ хотын түб талмайн дэбисхэртэ байгуулха шухала.

Бидэ мүнөө Буряад Республикын Толгойлогшотой хэлсээбди, энэ нанамжотой дэмжээ. Хотын мэр Александр Голковтой уулзажа, энэ асуудалаар үшөө хөөрэлдэхэбди. Минии ханахада, тэрэ энэ асуудал шийдхэлсэхээр бэлэн хаш, - гэжэ ректор нанамжалба.

Цырегма САМПИЛОВА.

РЕСПУБЛИКЫН ЭКОНОМИКОДО АША ТУҢАТАЙ

Буряад Республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын албанай хэрэгээр Сэлэнгын аймаг ошоходо, Гусиноозерск хотодо байгуулагдаһан "Байкальский базальт" гэнэн эмхиин ажаябуулгатай танилсаба. Базальтаар хэгдэһэн барилгануудые дулаалдаг энэ зүйлэй үйлэдбэрийн хүгжэлтэдэ байгша ондо 20,7 миллион түхэриг номологдоо. Инновационно эмхи хадань республикын бюджетдээ гаргашалагдаһан мүнгэн зөөрийн тэдхэмжэ субсиди 6,5 миллион түхэриг үгтэһэн байха юм.

Мүнөөдэрэй тоогоор, энэ эмхидэ 28 хүн ажаллана, үйлэдбэрийн хүсэндөө ороходо, үшөө олон хүдэлмэрилэгшэд хэрэглэгдэхэ юм. Тиимэһээ Гусиноозерск хотодо ажаныушад ажалаар хангагдаха гэшэ.

Энэ түхээрэлгэ 7 жэлэй туршада ашаглажа шэнжэлэгдээ, харин эндэ түхээрхэдээ, 2 жэлэй туршада бүтээгээбди. Дэлхэй дээрэ иимэ үйлэдбэри үгы юм. Энэ

жюрын үйлэдбэрийн эд элбэг ха юм. Нэгэ килограмм базальт бүтээхын тулада оройдоол 0,8 киловатт гаргашалагдана. Харин ондоо тээ иимэ хэрэгтэ аяар 4 киловатт гаргашалагдана бшуу, - гэжэ энэ базальтова завод байгуулагдаһан нэгэн Сергей Пашинский мэдээсэбэ.

Эмхиин бүрин хүсэндөө ажаллажа эхилхэдэ, хойто жэл республикын хэрэгтэ 300 мянган куб базальтова зүйл үйлэдбэрилэгдэжэ эхилхэ байна. Монсогойруулан

рулон боложо бүтээгдэһэн энэ зүйл мүнөөдөө Гусиноозерскын ГЭС дулаалгын, заһабарилгын ажалда хэрэглэгдэнэ. Энэ зүйл холын газарнуудта абаашахаар бэшэ. Юуб гэхэдэ, нэгэ вагон руу оройдоол 4 тонно багтана. Тиихэдээ, холо абаашахада, харгын гарза ехэ болохо.

Энэ эмхи Буряад Республика дотор байгуулгын урда тээ Эрхүү можын Култук тосхондо 2 жэлэй туршада дүршэлэй ашаглалга гараһан байгаа. Эрхүү можо дотор зайн га-

АВТОРАЙ фото

лай сэн манай эндэхидэ орходоо ехэ хүнгэн ха юм даа. Тиимэһээ энэ эмхи тэндэ ехэ амжалтатай ажаллаа.

Республикын Толгойлогшо энэ шэнэ эхи табиһан эмхи ехэтэ дэмжэжэ, тон манай үйлэдбэридэ хэрэгтэй эмхи гэжэ тодорүүлба.

Базальт гэшээ үнэһөөр хэгдэнэ ха юм даа. Харин манай республикын электростанцинуудта үйлэдбэрийн үлдэсэ үнэһэн ехэ элбэг, хайшаншье хэхээ ойлгожо ядажа байдаг. Тэрэниие хэрэглэхэ. Шэнэ

үйлэдбэрилгэдэ оруулбал, түргэн зохиогдодог барилгын хэрэгсэл боложо үгэхэдэнь ехэ хайн ха юм. Илангаяа бидэ мүнөө түргэн мүрөөр эмнэлгын эмхинүүдые, библиотекэ, клубуудые барихадманай, тон туһатай байха. Энэ ноу-хау патент абанхай, ганса манай Буряад орондо бии бшуу. Бэрхэл залуу хүбүүд иимэ хайн түхээрэлгэ бүтээжэ, хайн ажал эрхилжэ байна, - гэжэ Вячеслав Наговицын магтаба.

Цырегма САМПИЛОВА.

Ивалгын аймагай зоной ажал хэрэг

Олег ПАК:

“ЭНДЭМНАЙ АРБУЗУУД СЭСЭГЛЭХЭ...”

Хэдэн арбаад жэлэй саана Исток тосхоной хажуугаар гарахадамнай, балай хайн шанартай бэшэ капуста тарижа, ургасаа абажа байһан олон тоото хитад хүдэлмэришэдые харадаг бэлэйбди. Тээмэндэ бидэ, журналистнууд, РБ-гэй хүдөө ажыхын болон эдээ хоолой министр Александр Манзановтай хамта республикын Правительствын Түрүүлэгшын экономическа хүгжэлтөөр орлогшо Александр Чепигэй хүтэлбэри доро Ивалгын аймагаар ябажа, “Агролидер Плюс” гэхэн ООО-гой ургуулһан эндэхи хайн шанартай овош, хартаабха хаража баясаббди. Энэ Истогой дэргэдэхи үргэн поли дээрэ нэмжыһэн, наранда холоһоо сайран харагдаһан томонууд, хатуу капустануудые барижа үзэжэ, булта хайн сэгнэлтэ үгэббди, энэ эмхиин бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ О.В. Пактай танилсаббди, холье хараалһан түсэб, ажал тухай һонин хөөрөөнь шагнаббди.

“АЮУЛТА БАЙДАЛДА ОРОНОН АМАРАЙХИДТА ТУҢАЛХАБДИ”

Энэ эмхиин генеральна директор Олег Пак 17 жэлдэ Буряад орондо ажаһууха үедөө овош бэрхээр ургуулаа, олон теплицэ барья гэжэ мэдэббди. “Эндэ уһанай асуудал табигданагүй, хажуудахи карьерһээ уһаа абанабди, “Волгоград” гэхэн уһалууриин агрегадаар трактор дээрэһээ ишэ, тишэнь сасан уһалнабди. хайн газартайбди, тиигэбшье хайн шанартай, орёо үтэгжүүлгэ, мүн гибридна үрэнэ хэрэглэнэбди. Ивалгын дасанай урда тээ 340 гектар газар абажа, тэндээ һонгино, морхооб, свёкло дунгал дунгалаар уһалдаг нариихан шлангануудые ажалдаа нэбтэрүүлэббди. Шэнэ аргаар уһалхадамнай, ургасамнай 2 дахин дээшлээ гэхэн хөөрөөндэмни этигэхэ байхат. Эртын капуста хурьяжа, 7 түхэригөөр (1 килограммай түлөө) худалдаабди, һаяар орой эдээшэдэг капуста хурьяхабди, дунда зэргээр 1 гектарһаа 400 центнер капуста абахаар харааланхайбди. 1200 тонно хартаабха, 700 тонно морхооб хурьяха түсэбтэйбди. Харин 2015 ондо 800 гектар газар дээрэ овош, хартаабха ургуулхадамнай, бүхы республикын хүн зоние хангаха арга олгогдохо байна. Бидэ УСФИН-ай эмхинүүдтэй овошээр хангаха хэлсээ баталанхайбди, хэрэгтэй болоо һаань, аюулда ороһон, үертэ абтаһан Амарай областиин зондо овош, хартаабха худалдаха аргатайбди, туһалхабди”, - гэжэ хөөрөөгөө эхилһэн урагшаа ханаатай ударидагша Олег Викторович олон ороной, тэрэ тоодо Россиин бүтээһэн, шэнэхэн “Джон Дир” гэхэн трактораар хатуушаг газарай паар хахалжа байһан, энэ үдэрэй халуунда оройдоошье халуудаагүй (эндэнь кондиционер, холодильник, мүнөө үеын түхээрлэгнүүд олон) механизатор Владимир Балагуровтай танилсуулаад, саашан иигэжэ тэмдэглээ:

- Овош ургуулха, хурьяадамнай бидэнтэй хүдэлхэ хүнүүд дуталдана, хариин ороной 70 хүние эрихэдэмнай, оройдоол 10 хүдэлмэришэние үгөө. Олон хүние хариин ороноудай шэнэ трактор, механизмуудта, хурьяалгын техникэдэ хүдэлхөөр нургаха хэрэг гарана.

Ивалгын дасанай урда хажууда хабтайн харагдаһан, хоорондоо зайнуудтай улаан, сагаан һонгинонуудай дээрэхи ногоон һөөгүүдэй жэрүлдэн, тон гоёор ургажа байхые харааббди. Тээ саагуурнь свёкло, морхооб ехэ хайнаар ургажа байба, юб гэхэдэ,

Надежда УХИНОВАГАЙ фото

дунгал дунгалаар уһалдаг мүнөө үеын түхээрлэгэ табигданхай байгаа бшуу. Саратовһаа эндэ хүдэлхөөр уригдаһан һаһажаал, сагаан толгойтой, ажалай баян дүршэлтэй, нагасань болодог Владислав Хам бидэниие баяртайгаар угтажа, энэ шэнэ уһалууриин түхээрлэгын хайн шанартай ажал тухай хөөрөбэ, уһанай хоморто, бороогүйдэ энэ онол арга тон ехэ аша туһатай байна гэжэ бидэниие этигүүлбэ. Эндэ 8 гектар дээрэ свёкло, 6 гектарта хоёр сортын һонгино, 8 гектар газар дээрэ морхооб таригдаһан байна, эндэ ургуулагдаһан уб улааханууд, амтатай гэгшын арбузуудаар хүндэлүүлбэбди.

“Хатанхай энэ газарта ерээдүйдэ оазис болохо, арбузууд сэсэглэхэ... Бидэ энэ ажал дэмжэһэн “Единая Россия” партиин туһаламжа бэе дээрэ, ажал дээрэ мэдэрэббди” гэжэ тон баяртайгаар бидэндэ сонсоһон Олег Пакай үгэнүүдтэ бидэшье найдаббди, юб гэхэдэ, иимэ урагшаа ханаатай, шанга хүсэл эрмэлзэлтэй, холье хараалһан энэ хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгэдөө хүрэдэг, хэлэһэнээ заабол бэлүүлдэг заншалтай байһаниинь олондо мэдэжэ юм. Тиигээдшье Истогто (Исток-С) оршодог томо гэгшын автогаражай хорой соохи мүнөө үеын техникэ, ерээдүйн ургаса хадагалха овошхоранилициин баригдажа байһые хаража, сэдхэл дүүрэн гэртээ бусааббди. Эндэ хоёр-гурбан дабхар офисой байшан, консервнэ завод (Загарайн аймагай Үнэгэтэйн заводһоо асараа – холо, хиналта хэрэгтэй) барижа холье хараа түсэбтэй О.В. Пакта ханаһандаа хүрэхые, һарбайһанаа абахые, амжалтатай ажаллахые хүсэнэбди.

“ЭМХИТЭЙ, ГУРИМТАЙГААР АЖАЛАА ЭХИЛБЭ”

“Капустина М.Н.” гэхэн таряашанай-фермерскэ ажыхы КФХ нээл-

гээр 1 миллион 50 мянган түхэриг Правительстванаа, мүн тиихэдэ 200 мянган түхэриг грант шүүгээ. Ажыхын түрүүлэгшэ Олег нүхэртээ “Бурятагроснабһаа” шэнэ трактор, тиихэдэ 8 толгой үхэр (8 үнеэ, 1 буха), һу һаадаг түхээрлэгэ худалдажа абанхай, нютагаархидтаа һуеэ 35 түхэригөөр, зөөхэй, эзэгэйгээ 300 түхэригөөр худалдана. “Үбһэ хурьяалгын үедэ 300 центнер үбһэ бэлдэббди, 7-8 гахайтайбди, саашаа ажыхыгаа хүгжөөхэ зорилготойгоор 20 үхэртэй болохо, һу үйлэдбэрилгээ хүгжөөхэ түсэбтэйбди” гэжэ хөөрөһэн гурбан хүүгэдтэй Марина Назаровнае газарай асуудал (газарынь эндэ ажаһуугдай пайда ороно) ханаата болгоно. Хурамшын, Оронгын хажууда газар үгтэхэ болонхой ха. Хүдөөгэй ажал хайн мэдэхэ үбгэнэйн эсэгэ Василий Иванович тэдэндэ туһална.

Гильбэрын дэргэдэхи Борсой гэжэ газарта бэрхэ хонишодой гэр бүлэдэ түрэн, мал ажалье баһаа мэдэхэ Даба Очиров Правительстванаа 1 миллион түхэригэй грант шүүһэнэйнгээ удаа КФХ энэ хабар нээгээ юм. Түрэл гаралта малайнгаа үбэлжлэгын үбһэ бэлдэжэ байһан фермер 80 тюк пресслэгдэһэн үбһэ хорой соогоо бэлдэнхэй байна. Үбһэнэй хаһын һүүлдэ 18 үхэр, ашаанай машина худалдан абаха түсэбтэй Даба Очиров олзборилһон мяхаа худалдажа, 237 мянган түхэриг мүнгэ ашаглаха, тушааха түсэбтэй. Тиихэдэ 58 гектар газар арендэдэ абанхай. “Баян дүй дүршэлтэй эжы, абаһаа, ажалша гэр бүлэһөө хүдөөгэй ажал хайн мэдэхэ болоһон Дабаамнай хайн хүдэлхэ байха” гэжэ нютагайн зон омогорхон хэлэнэ һэн.

“Республика дотор фермернүүдтэ, хубиин ажыхынуудта хубаарилгандан үгтэһэн гүрэнэй мүнгэ зөөриин аша үрэтэйгөөр хэрэглэгые шалгаха гэхэн гол зорилго энэ Ивалгын райо-

ноор ябаха үедэ хараалагдаба гэшэ. “Единая Россия” партиин федеральна программын ёһоор бага тосхонуудые, фермерскэ ажыхынуудые, гэр бүлын-малай фермернүүдые, овош, хартаабха ургуулдаг хубиин предпрятинуудые дэмжэхэ талаар Ивалгын аймагта ябуулагдажа байһан хайн жэшээнүүдые харааббди, олзын хэрэгэй хүгжэжэ байһые сэгнэббди. Правительстванаа үгтэһэн мүнгэн зөөриин хайнаар ашаглагдажа байһые гэршэлбэ, тиин этигэл найдабариимнай харюулба гэшэ. Мүнгэ зөөридэ гүрэн түрын зүгһөө хүртөөгүй зоной сэдхэл, найдал бү “унтар”, саашаа бүри хайнаар бизнестүсэбөө, ерээдүйн хараа бодолоо бүри үргэнөөр харуулхаа, бидэниие ерээдүйн найдамтай, олзо орошотой ажалдаа этигүүлхээ оролдохыетнай урьалнаб, бидэ тиимэ зоние мүнгэ зөөрээр дэмжэхэбди. Республикын Правительствын Толгойлогшо В.В. Наговицын оло дахин аймагуудаар ябажа, хүдөө ажыхын продукцияр республикынгаа хүн зоние хангаха асуудалда гол анхаралаа хандуулна. Хабартаа муу шанартай хитад овош – морхооб, капуста хэрэглэнгүй, харин өөһэдынгөө ургуулһан хайн шанартай, хүдөө ажыхын эдээ хоолоор - мяха, һүүер, һүнэй продукцияр, овош, хартаабхаар республикынгаа зоние дүүрэнээр хангаха гэхэн асуудал гол асуудалнуудай нэгэн болонхой. Тиимэһээ хабар болотор овош, хартаабхаа хадагалха овошхоранилицинуудые барилгыг түргөөр шийдэхэ шухала...” гэхэн тобишололнуудые Александр Чепик Ивалгын аймагаар ябахада хэлһэн, журналистнуудта хэлэһэн байна. Ивалгын аймагай хүдөө ажыхын управлениин начальник Иван Юмжапов түрүүтэй мэргэжэлтэд, харюусалгатай хүнүүд эндэ ябалсаа.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2013 оной сентябриин 2 - 6

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД
02.09 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)
"Буряад Республикада бюджетүүд хоорондын харилсаанууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.09 10.00 каб.237
"Буряад Республикада бюджетэй ябаса тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

04.09 10.00 каб.237
"2013 оной болон 2014, 2015 онуудай түсэбтэ хугасаагай республикын бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

04.09 14.00 каб.237
"Буряад Республикын Тоололгын палата тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай

05.09 10.00 каб.237

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)
"Буряад Республикын захиргаанай-газар дэбисхэрэй байгуулга тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.09 14.00 каб.321
"Буряад Республикын Арадай Хуралай регламентда хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

04.09 10.00 каб.231

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ яармагуудай ажал ябуулга эмхидхэлгэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.09 10.00 каб.119

Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай

04.09 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэнэ яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ олон зоной хабаадалгатай хэмжээ ябуулганууды үнгэргэлгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

05.09 14.00 каб.208

"Соёл тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

06.09 10.00 каб.208

"Буряад Республикада нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта Буряад Республикын гүрэнэй зөөридэ хабаатай архивна дансанууды хадагалха, бүридхэхэ болон хэрэглэхэ талаар бүрин этигэмжэнүүды олгохо тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

06.09 14.00 каб.208

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. "2014 ондо Буряад Республикада пенсионерэй ажамадаралгын эгээл бага хэмжээн тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

2. "Буряад Республикын зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

3. "Российн Федерацида хуралсал тухай" 2013 оной июлиин 2-ой 185-ФЗ дугаарай федеральна хуулиин абтаһан ушарһаа Буряад Республикын хуулинууды зохилдуулха тухай

03.09 14.00, 14.30 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүды ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ оршодог олон квартиратай гэрнүүд соо хамтын зөөрийн капитална заһабари үнгэргэлгы эмхидхэхэ тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.09 14.00 каб.203

"Буряад Республикын гүрэнэй зөөриин зонхилолгын юрэнхы дүримүүд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

05.09 10.00 каб.203

УНА МҮРЭН ГАТАЛХА УЛААН ХҮҮРГЭ МҮНДЭЛБЭ

Буряадай Толгойлогшо Вячеслав Наговицын албанай хэрэгээр Баргажанай-Адаг хүрэхэ, хүүргэ барилгатай танилсаад ербэ.

Мүрэн гаталха хүүргэ эсэстээ хүрэхэ байнхай. Нүүлэй гурбан жэлэй туршада барилгын ажалай эршэмтэйгээр ябуулагдаһанай ашаар 411 метр хэмжээнэй хүүргэ Баргажан мүрэнэй хоёр эрье холбобо. Энэ хэрэгтэ 2 миллиард түхэриг гаргашалагдаа. Ноябрьин 4-дэ энэ хүүргэ ашаглалгада тушаагдаха гээд, Вячеслав Наговицын баталба.

САРЬОНА ЭРДЫНЕЕВА.
АВТОРАЙ ФОТО-ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай Толгойлогшо хүүргэ дээгүүр ябажа, барилгашадай ажал сэгнэбэ.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанда

НИИСЛЭЛЭЙ ХОЛЫН МИКРОРАЙОНУУДАЙ ҺУРАГШАД МҮНГЭН ТЭДХЭМЖЭДЭ ХҮРТЭХЭ

Улаан-Үдэ хотын Депутатуудай зүблэлэй 62-дохи сессийн үедэ 12 асуудал хэлсэгдэнэ байна: "Улаан-Үдэ хотын хүндэтэ эрхэтэн" гэнэн нэрэ зэргэ олголго, нэгэ һууритай һунгуулиин тойрогуудай шэнэ хэб баталалга, хотын холын микрорайонуудта ажаһуудаг һурагшадые һургуулинууд руунь зөөхэ тухай шийдхэбэридэ хубилалта оруулалга болон бусад.

Тиин эрэмдэг бэетэй хүнүүдэй эрхэнүүды хамгаалдаг байһан, "Общество без барьеров" гэнэн олонийтын жаса хүтэлбэрилһэн Эржэна Будаевада "Улаан-Үдэ хотын хүндэтэ эрхэтэн" гэнэн нэрэ зэргэ олгохо тухай шийдхэбэри баталагдаа.

"Энэ хүнэй һайгаар Улаан-Үдэ хотонмай Сибириин эрэмдэг бэетэй хүнүүдэй ажаһуухада тон зохид хотонуудай нэгэн гэжэ тоологдодог: элүүр болон эрэмдэг бэетэй хүүгэдэй суг хамта һурадаг һургуулинууд нээгдэнэй, коляскаар ябадаг зоной ажаһууха гэр байра баригданхай", - гэжэ Улаан-Үдэ хотын мэр Александр Голков хэлээ.

Тиинхэдэ ерэхэ жэлэй сентябрь соо хотын Депутатуудай зүблэлдэ һунгалта үнгэргэхын тула нэгэ һууритай һунгуулиин тойрогуудай шэнэ хэб баталагдаба. Тэрэнэй ёһоор, һунгуулиин тойрогуудай дэбисхэрнүүд эндэ-тэндэ таһархая болёо, мүн ажаһуугшадайн тоо тэнсүүритэй болоо юм. Улаан-Үдэ хотын мэрэй орлогшо Михаил Янай тэмдэглэһээр, урдахи хэб энэ талаараа ехэ олон дутуу дундануудтай һэн.

Үшөө нэгэ шухала асуудал гэхэдэ, "Холын микрорайонуудта ажаһуудаг һурагшадые һургуулидань болон һөөргэнь гэртэнь зөөлгэ эмхидхэхэ тухай" 2010 оной апрелиин 21-дэ абтаһан

шиидхэбэридэ нэмэлтэнүүд оруулагдаба. Юуб гэбэл, муниципальна автобусуудаар һурагшадые шэрэхэ арга барагдаба. Тодорхойлолбол, Российн МВД-гэй Улаан-Үдэ хотодохи управлениин ГИБДД-гэй таһаг нёдондо намар һурагшадые юрын автобусуудаар шэрэхы хөрёо – заабол аюулгүйе сахидаг хэрэгсэлнүүдтэй тусхай автобус хэрэгтэй бшуу.

Мүнөө хотодо оройдоол 4 имэ автобус бии. һурагшадые шэрэхын тула үшөө 27 автобус худалдажа абаха хэрэгтэй. Теэд даб дээрээ имэе хэ мүнгэн үгы байһаһа гадна транспортна эмхинүүдтэ тусхай автобусууд баһал үгы. Ушар тиимэһээ Улаан-Үдын бюджеттэ һургуулиһаа холо ажаһуудаг һурагшадые шэрэхэ зорилгодо хараалагдаһан мүнгы мүнөө жэлдэ тэдхэмжэ болгон үгэхэ.

Мүнгэн туһаламжын хэмжээн үдэрэй 30 түхэриг юм (ошохо, ерэхын 15-15 түхэриг гээд то-

ологдоно). Тиин һурагша хэды үдэр һургуулидаа ябааб, тэрэл үдэрнүүдынь түлэгдэхэ. һара бүхэнэй дүнгүүдээр "сугларһан" мүнгэн үхибүүнэй гэртэхинэй гү, али хуулига түлөөлөгшын счётто орохожэшээтэй. Иимэ туһаламжада хүртэхэ гэбэл, һургуулидаа тусхай мэдүүлгэ бэшэжэ, хэрэгтэй дансануудаа тушааха шухала. Гадна гэртэжин хамтаржа, автотранспортна эмхитэй өөһэдөө хэлсээ баталха аргатай. Тиигэбэл мэдүүлгэ соогоо түсэмхингээ счёт бэшэхэ хэрэгтэй.

Улаан-Үдэ хотын һуралсалай талаар хорооной түрүүлэгшэ Ульяна Афанасьевагай хэлэһээр, мүнөө жэлдэ хотын бюджеттэ 1695 һурагшы шэрэхэ 8 миллион 363 мянган түхэриг хараалагданхай байгаа. Харин байгша оной сентябриин 1-һээ декабриин 31 болотор хугасаада һурагшадый харгын гаргашы бусаахын тула үшөө 1 миллион 819 мянган түхэриг хэрэгтэй.

Сессийн түгэсхэлдэ Улаан-Үдын мэр Александр Голков олон квартиратай гэрнүүдтэ ажаһуудаг зондо хотын зүблэлэй депутатуудай хандалга уншаа. Тэрээн соонь гэр дорохи болон газаахи газараа үмсын болгохо шухала гэжэ хэлэгдэнэ. Тиигэбэл хэншы хэрэгтэ-хэрэггүй байранууды тэндэнэ бодхоохогүй, харин гэрэй эзэд талмайгаа өөрынгөө дураар ашаглаха.

Үмсэлэгдэнэ газарнууд анхана йхидал муниципальна бюджетэй мүнгэн зөөрээр һайжаруулагдаха, мүн үхибүүдэй наадаха болон бээ хорихо талмайнууд түхээрэгдэхэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Харин ажаһуугшад хамтынгаа зөөри һайнаар хараха, гамнаха, таригданан модо сээсүүды уһалха мэтын уялгатай. Газараа үмсэлхэдөө, ажаһуугшад мүнгэ гаргахгүй – бүхы гаргашанууд – муниципальна бюджетдээ һомологдохо юм.

ДЬЖИТ МАРХАДАЕВА.

"Толто" ТОС хүдөөгэй аяншалга хүгжөөнэ

РЕСПУБЛИКЫН ЭГЭЭЛ ЭРХИМ ТОС - ТҮНХЭНЭЙ АЙМАГТА

ТҮНХЭНЭЙ аймагтай Толтой хууринда өөхэдэн хүтэлбэрин 5 ТОС-ууд байгуулагданхай. Тэдэнэй "Толто", "Амаргол" гэхэн хоёр эмхинүүд эгээл эдэбхитэй ажалаа ябуулжа, амжалтанууды туйлана. 2012 оной ажябуулгын тоосоогоор "Толто" эмхи Буряад Республика дотор "Эгээл эрхим ТОС" гэжэ тодорлоод, түрүүшын хуурида гараад, 250 мянган түхэригэй грантда хүртэһэн байна. Харин "Амаргол" гэхэн ТОС 2-дохи хуури эзэлээ.

ГОЛ ЗОРИЛГО - ЭДИРШҮҮЛЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

"ТОЛТО" гэхэн ТОС 2010 ондо байгуулагдаа. Тэрэнэй түрүүлэгшэ Шульгим Зомонов Толтой нютагайнгаа нургуулин физкультурын багшаар 20 жэлэй туршада багшалаа. Мүн нютагтаа боксын халбари хүгжөөлгэдэ ехээн хубитаяа оруулһан байха юм. Шульгим Базаровичай хүмүүжэмэлнүүд боксын тамирай харгыда дээдын хэмжээндэ гаранхай, спортын 3 мастернууд болон хэдэн олон спортын мастерта кандидадуды хүмүүжүүлһэн.

- Бэлигтэй тамирша үхибүүды дэмжэхэ зорил-

готой энэ ТОС байгуулаад, олоһон мүнгээ эдиршүүлые, ургажа ябаа залуушуулые оюун бодолой ба патриотическа талаар хүмүүжүүлхэ зорилго табигдаа. Тиигэжэ нютагайхидаа нэгдүүлжэ, оршон тойронхи байгаали аршалха, нютагаймнай үйлсэ болон нуга талые ариг сэбэрээр сахин байха, тамирай болон соёлой хэмжээнүүды эмхидхэхэ гэжэ оролдонобди, - гэжэ Шульгим Зомонов хөөрөбэ.

МОРЁОР БА ЯБАГААР АЯНШАЛГА ЭМХИДХЭНЭ

САЯАН уулын хормойдо ажаһуудаг хэн тула, хүдөөгэй аяншалга хүгжөөхэ ажал эрхилнэ. Хүдөөгэй туризм хадаа аяншалагшадые гэртээ байлгаха, тэдээндэ амарха байдал зохёохо болоно. Аяншалагшад, амарагшад юрэ байха бэшэ, мүн Түнхэнэй аймагтай гоё найхан байгалитай танилсаха аргатай. Нютагһаа холо бэшэхэнэ талмайда айлшадай гэрхэнүүды баряа. Мүн моридой байра ба малай дал, байранууды зохёожо, мал үсхэбэрилнэ. Хэдэн мори худалдажа абаад, морёор ба ябаган аяншалга зохёобо. Хэдэн мянгаад жэлэй саанахи вулкан, һубаг нуур, Хойморой намаг гээд болон бусад һонирхол татамаар байгаалиин үзэгдэлнүүды аянша-

лагшадта харуулха, үзүүлхэ ажал хэгдэнэ. Нютагай залуушуул энэ хэрэгтэнэ эдэбхитэй хабаадалсана. Арад зоной амардаг «Аршан» курортоо холо бэшэ байдаг энэ ТОС-ой эмхидхэнэн амаралгын газарта хүн зон амарха аргатай. Эндэхи байрын ба дурадхагданан аяншалгын үнэ сэн ехэшье бэшэ, хямдахан. Ехэнхидээ Эрхүү, Красноярск, Улаан-Үдэһөө аяншалагшад ерэнэ.

БҮГЭДЭНИИЕ ДЭМЖЭДЭГ, ХАМНАЛСАДАГ ЮМ

"ТОЛТО" ТОС нютагай эдир тамиршадые ганса тэдхэдэг бэшэ, мүн эрэмдэг үхибүүдые, дайнай болон ажалдай ветерануудые, наһатайшуулые дэмжэн, туһа хүргэдэг. Мүнөө тамирай талмай барижа байна, элдэб тамирай хэрэгсэлнүүды худалдан абадаг.

Хүршэ Таһархай хууринай "Амаргол" гэхэн ТОС нютагайхидайнгаа ажабайдал найжаруулха ажал баһал ябуулна. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй 30-аад онуудай хара хирээгэй хаагалаан соогуур задалагданан томо дасаниие нэргээжэ, ехэ ажал ябуулагдаа. Энэ Хандагайтын дасан тэрэ үедэ нилээн асари томо, дээдын үндэр хэмжээнэй дасан байһан. Ехэ олон ламанар, хубарагуудтай дасан эндэ

наяхан нютагай арад зоной хүсөөр нэргээгдэбэ. Энэ нанин хэрэгтэ "Толто" тосойхид 27 мянган түхэриг хандиб оруулһан байна. Мүнөө "Амаргол" ТОС нютагтаа тамирай байшан барижа байна.

- Ехэ бэрхэ, эдэбхитэй ажал ябуулжа байна. Гурбан долоон хоногой туршада гурбан дабхар үндэртэй байшан барижархиба. Тиигээд, мүнөө үнгэрхээе байһан һунгалта тэрэ байшанда эмхидхэхэ гэхэн зорилго табинхай ажаллажа байна, - гэжэ "Толто" гэхэн хүдөөгэй хууринай за-

хиргаанай хүтэлбэрилэгшэ Санжа Шарнаев мэдээсэбэ.

Зарим аймагтай нютагуудай энэ хүдөлөөнэй эмхинүүд бэе бээтээ зүрилдэжэ, конкурсхаралганда урилданан мэтэ, түрүү хуури булалдажа байдаг гэшэ. Энэ Толто нютагай хоёр ТОС-ууд бэе бээе дэмжэжэ, хамналсажа, эбтэй, бэе бээдээ туһалжа байхадань, найшаалтай.

Цырегма САМПИЛОВА.

АВТОРАЙ ФОТО-ЗУРАГ
ДЭЭРЭ: Ш.Зомонов.

Шухала асуудал

СУРХАЙТА НУУРАЙ УНАН АРИГ СЭБЭРЭЙ ШАЛГАЛТА ДАБАА

Зунай тамаралгын хаһа дүүрэгжэ, амаралгын эмхинүүд дүн согсолно. Сэлэнгын аймагтай Сурхайта нуурай эрьедэ түхээрэгдэнэн амаралгын газарые даагша Владимир Чойжинимаев зунай халуун үдэрнүүд ехэ үсөөн тудажа, олзо багаар оруулагдаа гэжэ тэмдэглээ.

- Сурхайта нуур ариг сэбэр бэшэ гэхэн хуурмаг мэдээсэл арад зон соо тараагданан юм. һарын туршада гурба дахин СЭС-эй мэргэжэлтэд ерээжэ, уһанай шалгалта хэдэг байгаа. Нэгэшье хэмжээнһээ муухай гэхэн сэгнэлтэ абаагүйбди. Наяхан, 10 хоногой саана Улаан-Үдэһөө республикын СЭС ерээд, уһа шалгаад, ариг сэбэр гэхэн сэгнэлтэ үгэһэн юм, - гэжэ Владимир Чойдонович хөөрөнэ.

Гэхэтэй хамта жэл бүри эндэ амарха дуратайшуулай тоо олошорно. Хэрбээ нёдондо эндэ 15 мянган хүн амарһан һаа, мүнөө жэл 23 мянган хүн амарһан байна.

Хүн зоние амаруулха, аяншалуулха хэрэгтэ һүүлэй үедэ республика дотор анхарал табигдажа, Сэлэнгын аймагтай энэ эмхи горитойхон мүнгэн зөөри гаргасалтад, Сурхайтын нуурай оршон тойронхине сэбэрлээ. Анхан нуурай эрьээр хүн зоной уһанһаа гараад, наранда бээе шаран, игажа байдаг талмай дээгүүр автомашинанууд гүйлгэлдэдэг байгаа. Харин мүнөө автомашины харгы нуурһаа холуур баригдаа. Энэнэ

амарагшадта ехэтэ найшаагдаа, илангаяа үхибүүдтээ амаржа байһан зондо амар болоһон байна.

Үдэр бүри оршон тойронхи дэбисхэр нобшо ноохойһоо сэбэрлэгдэдэг байгаа. Энэ хэрэгтэ 6 хүн ажаллана. Сурхайтын нуурай уһан ехэ шээһэнэй үнэртэй гэлсэдэг бэлэй. Мүнөө зун энэ амаралгын газарай захиргаан хирписээр 2 капитална, 4 модон туаледүүды барихан байна.

- Жэл ошохо бүри амарагшадтай бээе абаад ябаха культура, соёл дээшлэнэ. Амархаяа ерэгшэдтэ нобшо ноохой хэхэ пакетамһартанууды үгэнэбди, тигэбэшье, амаралтын үдэрнүүдтэ нобшо хайша хэрэг хаягдаад лэ орхигдоно, - гэжэ амаралгын газарай захиргааниие

хүтэлбэрилэгшэ Владимир Чойжинимаев мэдээсэбэ.

Амарагшадтай байра байдал зохёохо, мүнөө үедэ хүгжэжэ байһан ажаһуудалай хэмжээнэй эрилтэдэ таруулан ажал эрхилхэ гэшэ бэлэн бэшэ. Сурхайта нуурые тойроод ганса Сэлэнгын аймагтай захиргаанай бэшэ, мүн ондоо газарнуудай амаралтын турбазанууд олоор эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр оршон тойронхи байгаали хамгаалгын хэрэгтэ хабаагүй мэтэ ажаллана, гэжэ Владимир Чойдонович онсо тодруулба. Ерэхэ жэл эдэ эмхинүүдтэй нобшо ноохой суглулан арилгаха туһаламжа үзүүлхэ тухай хэлсээ баталдаг болохо байһанаа тэрэ мэдүүлбэ.

Цырегма САМПИЛОВА.

Тамир хүгжөөхэ бүхы арга бии

ТАМИРАЙ ТАНХИМ НЭЭГДЭХЭНЬ

Түнхэнэй аймагтай түб Хэрэн хууринда боксоор тамирай танхим баригдажа байна. хууринай түб газарта нэльбэн шэнэлэгдэжэ байһан байшан соо Хэрэнэй 1-дэй хургуулин спортзал байһан юм. Шэнэ хургуули баригдахадань, энэ байшан хэдэн жэл соо ашаглагдаагүй. Энэ байшан 1971 ондо Түнхэн нютагта задалагдаад, иишэ асарагдаад, дахин табигданан байна. Энэ барилга Буряад Республикын ба аймагтай захиргаануудай мүнгэ алтанай тэдхэмжээр эрхилэгдэжэ байна.

Мүнөө үедэ үхибүүдэй сүлөө сагые гансал компьютер, интернет намаарулна ха юм даа. Харин хүдөө нютагуудта үхибүүд сүлөө сагаа юрэ үйлсэ гудамжаар ябажа, элдэб хуули буса ябадалда орохогүйн тула нэргылэмжын ажал ябуулагдана. Энэ хэрэгтэ тамирай танхим ехэ туһа хүргэнэ гэжэ Хэрэнэй ДЮСШ-гай тренер-багшанар тоолоно.

Хэрэн хууринда тамирай хуушан зал соо хэдэн шэглэлээр секцинүүд хүдэлдэг байгаа. Тиэхэдэ волейбол, бокс, барилдаан гээд нэгэ байра соо үнгэрэгдэхэдөө, бэе бээе хүлээхэ баатай, саг хизарлагдадаг байгаа бшуу.

Нэльбэн шэнэлэгдэжэ байһан энэ байшан соо ганса боксоор үхибүүдые хорихо гэхэн һанамжа ехэтэ дэмжэгдээ. Юуб гэхэдэ, Түнхэнэй аймагта боксын тамирай шэглэл ехэтэ хүгжэнхэй. Энэ зун Түнхэнэй аймагтай ДЮСШ-гай Жэмһэгэй таһагай залуу тамиршан Батор Сагалуев Россиин чемпиондай мүнгэн шангай абарга болоһон байха юм.

- Манай эндэ бокс ехэ дэлгэрэнгы тамирай шэглэл юм. Манай хүмүүжэмэлнүүд соо тамирай 8 мастерта кандидадуд бии. Хуушан байшандамнай 200 үхибүүд секцидэ ябадаг хэн. Мүнөө шэнэ томо байшантай болоходоо, үхибүүд ехэ олоор бээе хорихо аргатай болоно ха юм, - гэжэ тренер Жадамба Салданов хөөрөбэ.

Цырегма САМПИЛОВА.

ОЛОН ХҮҮГЭДТЭЙ ЭХЭ

Һунгалта-2013

СОЁЛМА ДАГАЕВАЕ «НОГООН» НАМ ДЭМЖЭНЭ

СОЁЛМА ДАГАЕВАГАЙ урдаһаа харахада, тэрэнэй түхэл шарай олон хүнүүдые гайхуулна. Эндэ «Депутат болохын түлөө та даншье һаа залуу бэшэ гүт?» – гэхэн асуудал олон ушарта гарадаг байба. Энэ асуудалда харюу шагнаһаар байтараа, хөөрөлдөөмнэй олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдэй шийдхэхэнь хүшэр асуудалнууд боложо дэлгэрбэ.

– Хүнүүдээр уулзахадаа 44 наһатайб, тийхэдэ ехэ хүбүүмнэй 25 наһатай гэхэдэмни, юүндэ зон гайхана гэшэб, ойлгоногүйб. Үнэхөөрөө, наһанһаа доогуур харагдаашамни минии арга шадалһаа гэжэ хэлэхэгүй байнаб. Эндэ намда һайн уг дамжуулһан түрэлхидтөө, тийхэдэ арюун сэбэр байгаалиингаа альган дээрэ тэнжээһэн Мухар-Шэбэрэйнгээ дайдадал баярые хүргэгшэб. Эгээл тиймэһээ өөрөө ямаршье намай гэшүүн бэшэ муртөө, Россиин тойронхи оршоной ариг сэбэрэй түлөө оролдохо шэглэлтэй «Ногоон» намай дэмжэлгэ доро һунгалтада хабаадажа байнаб.

– Та өөһэдөөшье аяар табан хүбүүдэй эхэ, энэ үедэ хүгшэн эжы болоод ябанат. Хаагуураа ажалаа хэжэ, тэдэ хүбүүдээ үндылгэжэ үрдидэг хүмта, гайхалтай...

– Мүнөө сагай хэмжүүрээр һаа, би өөрөөшье олон хүүгэдтэй бүлэдэ үндыһэн хүм. Урдандаа дүрбэн хүүгэдтэй бүлэ гэшэб юрын лэ бүлэ гээд тоотой бэлэй. Тиймэһээ би олон хүүгэдтэй болохоһоо айдаггүйб. Өөрөө би хоёр хүбүүдые түрэнэби. Ехэ хүбүүмнэй оюутан ябахадамнай гараһан, зун бүри Мухар-Шэбэртэ, минии түрэлхидтэ, хүдөө һуурин дээрэ үнгэргэхэ азатай байгаа. Энэнь мүнөө тэрэнэй эгээл дүтөөр дурсадаг юумэниинь болонхой. Багаһаа хүдөө һууринда эрэ болоһон хүнүүд ариг сэбэр байгаалиин нүлөөн доро хүмүүжүүлэгдэнэ. Ехэ хүбүүмнэй нэдондо жэл Москвада Плехановай нэрэмжэтэ академи дүүргэжэ эрээ һэн, мүнөө минии ажалда эгээл дүтэ туһамаршамни болонхой. Хоёрдохи хүбүүмнэй «Информ-Полис» һониноймнай үүри юм. Сэхиень хэлэбэл, энэ хүбүүнэймнай мүнделһэн ушар маанадые өөрын хэрэг эрхилхыемнай баадхаһан юм гээдшье хэлэжэ болохол даа. Хайра туһаараа нэгэтэшье орхёогүй өөрынгөө болон бадам түрэлхидтөө айхабтар ехэ байртайб. Тэдэмнай гансашы манай хүүгэдые абажа байгаа бэшэ, минии дүүнэрэй хүүгэдые бултыень үргэжэ байгаа. Тиймэһээл эдэ хүүгэд (хоорондоо бүлэ зон болонод ха юм даа) түрэнэн аха дүүнэр шэнги үндыгөө. Минии дүү басаган дүү хүбүүн хоёрой даншье һаа эртэ мордошоһон ушар лэ харамтай. Минии түрэлхид, би өөрөөшье тэдэ аша зээнэрээ үншэрүүлэнгүй үргэһэн зон бээбэди гэхэн найдал намда биил даа.

– Буряад арадай олон хүүгэдтэй, бэе бээдээ анхараалаа табижа, гэр тойронхи ажахыдаа туһатай байдаг заншал үргэлжлүүлжэ байна ха юмта даа?

– Энээн тухай һанаанда ороошьегүйл даа. Хүүгэдтэй боложо, тэдээнээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ гэхэн лэ хараатай байгаабди. Гурбан хүүгэдтэй бүлэдэ дүрбэдэхинь үлүү бэшэ, табан хүүгэдтэй һаа, зургаадахинь үлүү болохогүй гэхэн арадаймнай мэргэн үгэнүүдэй зүб байһаниие өөрынгөө ажабайдал дээрэ үнэн гэжэ ойлгооб. Үнэн дээрээ (тийгэжэ һанамаар бэшэшье һаань) хүүгэд олон байха тумтаа хүнгэн байдаг. Аханарын багашуулаа анхараад, харюусалга гэшые ойлгожо һурана. Хубсаһаая, нааданхайнууд болон номуудаа һэнэгтэй зандань дүүнэртээ дамжуулха ёһотойб гэжэ ойлгожо, гамтайгаар абажа ябана. Энэ жэл минии эгээ ехэ зээ хүбүүн Эрхүүгэй политехническэ институт дүүргэбэ. Эжынгээ түрэнэн тоонто Хүсөөтэээ ошожо, түрэл гаралнуудаа амжалтаараа баярлуулаа. Нүгөө зээмни ерэхэ жэл юрист мэргэжэлтэй боложо гараха. Тэрэмнай аханарһаань урид, нэгэдэхи курсын һүүлээр, айл болоо. Тийгээд лэ битнай хүгшэн эжы болоод ябанаб, эдэ олон хүбүүдэй удаа бишыхан аша басагандаа самсануудые, хүүхэлдэй, элдэбын гоёлтонуудые абаха гэшэ намда жаргал байнал даа.

– Тийхэдээ та олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые Гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ хэмжээнүүд тухай бусадһаа үлүүгээр мэдэхэ зэргэтэй болоно ха юмта.

– Энэ талаар мүнөөдэрэй байдал һайрхамаар бэшэ. 1999 оной октябриин 6-да абтаһан 184-ФЗ дугаарай «Россиин Федерациин бүридэлдэ ородог засагай хуули гаргадаг болон гүйсэдхэхы зургаануудай эмхидхэлэй гуримууд» гэхэн Федеральна

Хуулиин абтаад байхада, 2005 онһоо олон хүүгэдтэй, мүн юрэл хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые дэмжэлгын асуудалнууд бүхыдөө регионуудай мэдэлдэ үгтэнхэй. Дээрэһээ ородог мүнгэнэй ашар ажаמידардаг манай республикада энэ хэрэгтэ ямар мүнгэн хараалагдаха болоноб? Тийхэдээ Федеральна засагнай олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые дэмжэхэ асуудалые бүри мүнэн бөөһээ зайсуулһан болоно ха юм даа. Тийхэ муртөө элдэб зиндаагай ноёд хүүгэд үсөөнөөр мүнделэн гэжэ голхорһон шарай харуулдаг. Тиймэһээ энэ һунгалтын һүүлээр бүрилдэхэ Арадай Хуралай депутатууд олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые гэр байраар, унаагаар, эмнэлгын талаар хангалгын, олон хүүгэдтэй түрэлхидтэ гүрэнэй талаһаа тэдхэмжэ үзүүлэлгэдэ Россиин бюджетдһээ мүнгэ һомололгын асуудал шийдхэхэ зэргэтэй. Бүлэдөө гурба, гурбанһаа дээшэ хүүгэдтэй түрэлхидэй нэгэнэйн хүүгэдэйнгээ 14 наһатай болотор хаража һууха, тэрэ хүнэй наһанай амаралтада гарахада, энэ хугасаань ажалай жэлнүүд гэжэ тооложо, гүрэнэй тэдхэмжэдэ дүүрэн хэмжээндэ гараха арга олгохо гэхэн дуралдалнуудые тон дуратайгаар дэмжэнэб.

– Энэ Хуулида хаанаһаа мүнгэ олохоб?

– Тэрэл гэнтын ушараар бии болодог Хуулинуудта хаанаһаа олоноб, тэндэһээ. Жэшэнь, полициин гурим хубилгалгада олдонол ха юм. Би, бодолоо үүлэн дээгүүр ябуулдаг хүн бэшэ хадаа, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые дэмжэхэ тухай Хуулиие манай Буряад орондо республикын мүнгэн һангай байдалда хүндэ ашаан болгонгүй, шата шатаар нэбтэрүүлхэ гэжэ ойлгоноб. Манай Мухар-Шэбэ-

рэй аймагта олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүд үсөөн бэшэ. Тэдэниие гэр байраар хангаха асуудал гарана. Тийхэдээ, үмсэдөө гэр барилга хээ һаа, дээрэ. Би Америкээр ябажа ерээ һэм, тэндэ олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдэй үмсэдөө гэр худалдажа абахада туһална. Олон хүүгэдтэй хүдөөгэй бүлэдэ энэл таарамжатай ха юм. Амяараа гэртэй байлган гэшэ заншал гуримуудаа, уг гарбалаа сахихада туһатай, ажалда дүршэлтэй болгохо. Би өөрөөшье абынгаа бууса байһан газарые худалдажа абааб, тэрэ энээ һэргээхэ хүсэлэнтэйб. Тийхэдэ бусад регионуудай дүршэл шэнжэлжэ үзөөб. Тэндэ олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдэй таряашадай ажахы байгуулха хэрэгтэ туһа үзүүлхэ хараанууд бии, тэдээн соонь тэдэ бүлэнүүдтэ түлөөһэгүй газар хубаарилжа үгэхэ, урьһаламжануудые, хүдөө ажахы эрхилэлгэдэ хүнгэлэлтэнүүдые олгохо бодолнууд байна. Мухар-Шэбэрэй аймаг энэ талаар бүхы республика дотороо жэшэ болохо байгаа гэжэ һанагдана, хүсэлшые байна.

– Тосхон бүхэндэ ерэхэдтэй хүүгэдэй сэсэрлигүүд үгы, байхадаашые үсөөн һууритай, тосхоной хүүгэдтэ хүртэнэгүй гэхэн гомдол баринад. Энэ хадаа хүүгэдэй олошоролгодо һаад ушарууддаг гол шалтагааниинь бээ.

– Энэ хүшэр асуудал гансашые хүдөөдэ ушардаг бэшэ. Өөрөө би аша зээнэрээ оруулха һанаатай сэсэрлигүүдые удаан бэдэрэб. Тиймэ. Үхибүүнэй гурбан наһатай болотор харууһалха түлөөһэтэй амаралта үгэхэ тухай Федеральна Хуули абаха саг үнидэ ерээд байна. Үгышые һаа, сэсэрлигтэ һуури гү, али

түлөөһэтэй гурбан жэлэй амаралта хоёрой нэгыень шэлэхэ арга олгохо. Хүдөө тосхонуудта эхэдэ үгтэдэг мүнгые гэр бүлын сэсэрлигүүдтэ һуралсалда шэглүүлхэ асуудалда зүбшөөл үгтэхэ һаа, һайн байгаа. Жэшэнь, долоон наһа гүйсөөгүй хэдэн хүүгэдтэй бүлэнүүд иимэ эрхэдэ хүртэхэ байгаа. Москва, Кемеровэ хотонуудта иимэ өөһэдын Хуулинууд бии. Эдэ баян тойрогууд тэрэ хэрэгтэ энээншыегүй өөһэдын мүнгэ зөөри һомолхо аргатай ха юм. Манай Буряад орондо эхэдэ үгтэдэг мүнгэ тишэнь шэглүүлхэ зүбшөөл тухай шийдхэбэл, ехэл хүнгэн боложо үгэхэ һэн. Засагай газарай дэмжэлгэгүйгөөр энэ асуудал шийдхэхэнь хүшэр, юүндэб гэхэдэ, энэнь гаргаша ехэтэй.

– Иимэ ушарай болоходо, Арадай Хуралай депутат юу хэжэ болохоб?

– Республикын һан жасые шэнээр хаража үзэхэ, хубиллалтануудые дуралдаха. Мүнөө залуу гэр бүлэнүүдые гэр байраар хангаха тухай хөөрөлдэнэбди. Тийхэдэ «Залуу гэр бүлэнүүдтэ – гэр байра» гэхэн түлэбшые бии ха юм. Барилгын нэгэ бага түргэшгөөр ябуулагдажа байдаг хотодошые энэ унжагай болоод байна гэхэн гомдолнууд ородог. Хүдөөдэ залуу гэр бүлэ түргэн болзор соо гэр барижа орохо аргатай. Гансал хүсэндэнь хүргэжэ бариһан гэртэ орохо арга олгохо хэрэгтэй, тэдээндэ бага түрээсэтэй мүнгэ үгэхэ асуудал шийдхэхэ. Залуу гэр бүлэнүүдые гэр байраар хангаха тухай асуудал манай республикада эхинэй эхин, Арадай Хуралай гол асуудал байха зэргэтэй.

Алексей РОМАНОВ.

Жээрэб таталгын ёһоор түлөөһэгүйгөөр хэблэгдэнэ.

АХЫН УРАН БЭЛИГТЭН ГУУРҢАЯА ТУРШАЖА ЭХИЛЭЭ

Ахын арадай уран бэлигтэн Владимир Лопсонович Дашинимаев нёдондо "Хойто зүгэй уласхоорондын үзэсхэлэнэй лауреат болоһон юм.

Дархан шулуугаар хиилэдэг. Нефрит шулуугаар дархалһан хүдэлмэритэйнь республикын "Аяншалга болон амаралта" гэнэн харалган дээрэ танилсаха аргатайт. Владимир Лопсонович ехэнхидээ харлаг үхэр, бодон гай, саһан барас – Ахын байгалиин амитадай дүрэ хиилэдэг.

Бүхы наһаараа жолоошоноор хүдэлһэн.

- Би пенсидэ гаранхайб, гэнтэ шулуугаар юмэ хиилэхэ дурам хүрөөд, жэлэй һүүлдэ уласхоорондын харалганай лауреат боложо тодорооб. Тэрэнэй һүүлээр хамаг үйлэ хэрэгүүднэ зохёохы ажалтай холбоотой.

Мүнөө Владимир Лопсонович 66 наһатай. Наяхана шүлэг бэшэжэ эхилээ.

Людмила ОЧИРОВА.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Выборы - 2013

Валентина Семёновна ТАЗЕТДИНОВА,
округ №4

Уважаемые земляки!

Каждый живёт своей жизнью, у каждого своя судьба.

И всё, что происходит в республике, в стране неизбежно отражается на каждом из нас.

Ухудшается положение населения. Проводятся разрушительные «реформы» во всех сферах жизни. Снижается уровень культуры людей. Идёт деградация общества.

Пора вырваться из этих бед!

Свобода и социальная справедливость - вот основное положение моей предвыборной программы.

Всегда боролась и буду бороться с несправедливостью, словом и делом отстаивать и защищать интересы простых граждан.

Земляки! Поддержите на выборах и отдайте свой голос за ТАЗЕТДИНОВУ Валентину Семёновну и КПРФ – МЫ ОДНА КОМАНДА. ГОЛОСУЙТЕ ЗА ОКРУГ №4!

Надежда Викторовна ЦОЙ, 3-дахи ТОЙРОГ

Хүндэтэ нютагаархид!

Би хадаа Зэдэ голый Инзагата нютагай басаган гэшэб. Нүхэртээ нютаг дээрээ үхэр мал, хони барин ажаһуунбади. Харин һүүлшын табан жэл Испан орондо мүнгэ оложо, малай байра ба мал абаһан үри шэриез түлэхын тула ябаһан байнаб. Хари газарта гансаардажа, зүжэг ба шүлэгүүдые бэшэдэг болооб. Тэрэнһээ гадна хамтын ажал ябуулагдаһан байна: «Ородоор дуугардаг Севилья» гэнэн ассоциациин ноёдой нэгэн ябааб, Испан орондо ажаһуудаг буряадуудай «Суранзан» гэжэ ассоциаци байгуулааб. Мадрид хотодо Сурхарбаан ба Сагалган найрнуудые, хоёр томо конференци, буряад концертнүүдые эмхидхэн ябуулһан байнаб. Интернетдэ «Naydal.com» гэжэ өөрын сайт эмхидхэжэ, өөрын зохёолнуудһаа гадна Буряад орон тухайгаа ород, буряад ба испан хэлэн дээрэ материалнуудые харуулнаб.

Мүнөө бэшэһэн юмэнүүдээ ном болгожо хэблэхэ ханаатайб.

Апрель һарада гэртээ бусажа ерээб. Хари газараар ябажа, ондоо байдал хараһанай һүүлдэ эндэхи ажабайдалнай ямаршые тулюур, ядаруу гээшэб даа гэжэ ехэл гашуудалтайгаар ойлгодоно. Тээд хэншые гэмтэйб даа, ямаршые засаг хараа боли мургуй даа. Өһөдөөл лэ ажабайдалаа заһахын тула оролдохо, шадал шанараараа болохо ёһотойбди гэжэ хананаб. Орон нютагайнгаа, үри хүүгэдэйнгээ урдахиие хаража, тоонто нютаг дээрээ эзэд боложо, бэе бээдээ туһалжа, эхэ эсэрын заяагаар нютагайнгаа нэрые үргэжэ ябаха ёһотойбди. Тиимһээ Буряад оронойнгоо Арадай Хуралда томоотой, ухаатай, ёһо заншалаа мэдэдэг залуушуулаа һунгажа, арадай депутадууд болгоё гэжэ гуйха байнаб.

Владимир Алексеевич РУБАН, округ №33

Родился в 1955 году в Казахстане. В 1981 году «инженером-строителем путей сообщения» прибыл на строительство Бурятского участка БАМа, где «вырос» от мастера до начальника путейского участка. Руководил укладкой пути от разъезда Холодный до «золотого звена» на станции Куанда.

С 1985 по 1990 год работал в аппарате треста «Нижнеангарсктрансстрой» и в Северобайкальском горкоме партии заведующим промышленно-транспортным отделом. Избирался депутатом райсовета депутатов, возглавлял планово-бюджетную комиссию. С 1990 по 1999 год В.А. Рубан – директор МУП «Северобайкальскстройзаказчик». В 1996 году окончил Российскую академию госслужбы при Президенте РФ. После защиты в 1999 году кандидатской диссертации включен в резерв Правительства РБ. По возвращении в Северобайкальск работал в должности первого заместителя Главы местного самоуправления.

С 2006 по 2012 год - Министр строительства и модернизации жилищно-коммунального комплекса Бурятии. С 2007 по 2012 - Президент Союза строителей Бурятии. Заслуженный строитель России и Бурятии, кавалер ордена «Знак почёта».

Свой опыт намерен направить на благо Северобайкальска: «Это мой родной город. У меня есть понимание, как решать его проблемы».

Основными направлениями работы В.А. Рубан называет повышение качества жизни, строительство второго пути БАМа, ускорение строительства ЛЭП-500, реализацию программы ликвидации аварийного и ветхого жилья, лоббирование интересов коммунальщиков города на региональном уровне и решение других насущных проблем города.

АРАД ЗОНДОО «ЗАГАНА» БЭШЭ, «ГАХУУЛИ» ҮГЭЭЛ!

«Ганса сэрэгшэн байлдаанай талмай дээрэ сэрэгшэн бэшэ» - гэдэг. Ябалгаархид! Хамтаржа, арад зондоо тусгаар шухала хэрэг бүтээл!

Үндэһэн буряад «бүүбэй» хонид мүнөө хаа-хаанагүй яһала дэлгэрэнхэй. Энэ хадаа хүн зондо ехэ хэрэгтэйнь гэршэлнэ. «Бүүбэй» хонин ехэнхидээ нэгэ хурьга гаргадаг. Хаа-яа эхирлэдэг. Гурбан хурьга гаргахань хонор юм. Харин нёдондо Бунтүевай ажахыда нэгэ хонин дүрбэн эхир хурьга гаргаад, бултын өөрөө тэжээжэ, өөдөн болгоо. Нанарын Эрхүүгэй малшан ерээжэ, найжа гуйжа, нэгэ хурьгынь 10 нянган түхэригөөр бултын худалдажа абаад ябаа. Иимэ ушар хадаа ехэ хоморой. Гайхалтай юмэниинь юм бэ гэхэдэ, энэ хонин бэшэ хонидтой адли үбэл соогоо нэгэ хогообори үбнэ, адха тэжээбэри хоол эдингүй, ганса бэлшээд, унда ороод, «дүрбэлжэлһэн» байна. Энэ баримта энэ үүлтэр хониний ехэһэн арга боломжотойень, хүсэ шадалтайень гэршэлнэ. Тээд маанадай элинсгэ хулинсагуднай энэ нютагтаа таарама талын табан, тиихэдэ хүбшэ-тайгын нэгэ хушуу мал ба нохой шэлэжэ, үсхэжэ маанадтаа дамжуулаа. Ондоо хушуун ба үүлтэр малнууд газар уһанданнай орой таарахагүй. Бидэнэр, мүнөөнхид, «аба эжинэрээ» мунхаг-мохоо, харанхы-балай, соёл-нургуулигүй гэлдээд, абажа ябаһан малынь, хэжэ байһан ажалын, хөөрлэдэжэ байһан хэлэнь, уншажа-бэшэжэ байһан бэшэгын голоод, халгагаад, мухардажа, хүнүүдтэ шоо үзүүлжэ байһанаа һаял мэдэржэ эхилээбди. Энэнай һайн! Буряад нютагайндай үндэһэн малай нэгэниинь оройдоо үгы болохой. Энэ хадаа юрын үхэр. Энэ үхэр үгы болоо һаа, хөөрлэжэ яашье би болгохоор бэшэ юм. Тиигээд энэ үхэрэй хажуугаар буряад хэлэнэйнай табанай нэгэ хуби үгэнүүд эрбэлдээдэг, хэрэглэгдэдэг юм гэжэ, эрдэтэд тайлбарилна. Хушуу малай үгы болоо һаань, буряад хэлэн үгырхэ, байн байн хосорхо. Юуб гэхэдэ, хөөрлэдэжэ сэдэб үсөөрнэ, үгы болоо ха юм. Би оло дахин гүрэнэй «ехэ» ба «бага» ноёдуудта энэ үхэрөө һэргээл даа гэжэ хандааб. Үрэ гарангүй. «Үнэгэн хусын холхонгоой унахын хүлэ хүлээһээр, туража үхэбэ» - гэнэндэл, энэ тусгаар һайн нютаг - үхэр бадраахын зүб шиндэхэри ноёдой гаргахын хүлэ хүлээһээр нулаһаанди үлэхэниинь. Энэ ушарта бидэ, зон, гэмтэйбди. Ноёд һайды эзэлһэнэй хэрэг үгы. Өһөдэйнай шэлэлэн, һунгалан ноёд ха юм.

Тиимһээ нютагтаа буряад үхэрэй боложо, хүн зонойнгоо байдал дээшэн үргэхын түлөө Буряадай Арадай Хуралда һасаранай Булады һунгал даа!

Нүхэдын, таланар, танилнууд, юрын нютагайшые, бэшэшые зон.

МАЛАДАЕВ АЛЕКСАНДР - ВРЕМЯ ДЕЙСТВОВАТЬ!
одномандатный избирательный округ №31

Уважаемые избиратели!

Уже невозможно терпеть произвол властей. Сотни людей нуждаются в улучшении жилищных условий, а строятся всего по 2-3 дома. Пожилые люди живут в нечеловеческих условиях. Детские пособия в 150 руб. никак не помогают семьям воспитывать новых граждан. Госпрограммы работают только для чиновников. Простых людей фактически бросили на произвол судьбы.

Сегодня партия власти совершенно дискредитировала себя, потому что в ее рядах жулики и воры. На главу Баунтовского района, руководителя местного отделения партии «Единая Россия» заведены два уголовных дела, в том числе за вымогательство

взятки.

В Курумканском районе глава оккупировал власть, поставив на ключевые должности своих родственников. Пользуясь служебным положением, под угрозой увольнения принуждает сотрудников администрации, учителей, медсестер агитировать за «Единую Россию». Прикрываясь фамилией Егорова И.М. (первого зампреда Правительсва РБ) обещает денежные бонусы за проценты на выборах.

Такие методы работы окончательно разрушают в людях веру в демократические принципы России.

В августе 1991 года, у Белого дома, люди погибли за демократию. Нам сегодня надо лишь прийти на свои избирательные участки и доказать, что у народа есть право голоса!

8 сентября приходите на выборы! Голосуйте за Александра Маладаева и партию СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ №14!

Кандидат в депутаты Народного Хурала по одномандатному избирательному округу № 28 Норжина ЦЫБИКОВА

ЗА ДОСТОИНСТВО!

Дорогие жители Унэгэтэя, долины Хоринска и Кижинги! Дорогие земляки, жители долины Хоринска и Кижинги! Я обращаюсь к вам с предложением, сотрудничества. По моему убеждению, депутатский мандат – наш общий документ, который позволяет нам заявлять о своих правах в высшем законодательном органе нашей республики.

Можно пойти по общепринятому пути - обещать все, что угодно, и любой ценой купить ваше доверие. Но этот путь не для нас с вами. Из сотен обещаний, розданных различными партиями и их представителями, воплотились в жизнь лишь единицы.

Мы должны понимать главное: все проекты осуществляются за счет наших с вами налогов. Дороги, нефте- и газопроводы, больницы и школы строятся на наши деньги, а не на партийные взносы членов партий и их представителей. Потому я призываю вас объединить усилия, чтобы в нашей стране для всех были равные условия и равный доступ ко всему. Это наше элементарное право!

Достала политика двойных стандартов, когда говорят одно, а делают совершенно другое, когда политические победы и альянсы достигаются

путем шантажа и недомолвок. Все это можно искоренить, если мы все будем просто едины в своем мнении. Я – журналист-телевизионщик с 20-летним стажем. За эти годы я многое понял, например, то, что если не решить свою судьбу самому, это сделают другие, и поверьте, совсем не так, как хотелось бы. Поэтому нам самим нужно решать, как нам жить, в том числе куда направлять наши налоги. И главным мерлом во всем, что мы делаем, должно быть человеческое достоинство!

Нам с вами не нужна активная политика, важнее всего ясные и четкие отношения в обществе, партнерские взаимодействия между властью и обществом. Ведь в конечном итоге власть представляют такие же люди, как и мы. Поэтому я всегда выступаю за равные взаимоотношения. Только тогда возможен успех всего общества. В этом я убедился на своем опыте: только диалог, понимание и взаимная поддержка позволяют нам успешно поднимать с нуля крупные проекты.

Мы тоже найдем на своем общий язык. Не важно, какого мы пола, национальности и возраста. Важно хотеть жить достойно! Потому что просто быть сытым недостаточно, хотя у многих из нас нет даже этого. Важно, чтобы наши дети жили лучше нас, чтобы получали хорошее образование, могли увидеть мир во всей его красе.

Вас, активных и неравнодушных, я призываю поддержать наш будущий союз. Не упустите время и не ошибитесь в выборе. Ведь порой наши ошибки стоят нам многих лет разочарования.

Помните, мы живем не ради политики и партий. Мы живем для себя и своих близких.

8 сентября – Выборы депутатов Народного Хурала Республики Бурятия пятого созыва

«ЗА ЖИЗНЬ БЕЗ СТРАХА! ЗА ВЛАСТЬ БЕЗ ВРАНЬЯ!»

Глеб ФЕТИСОВ,
председатель партии
«Альянс Зеленых –
Народная партия»,
доктор экономических наук,
член-корреспондент Российской
Академии наук

ДОЛОЙ ПАРАЗИТОВ! ПОРА ДАТЬ ЖИТЬ ПРОСТЫМ ЛЮДЯМ

Мой товарищ-бурят рассказывает: «Простому мужику в республике податься некуда. Работы мало, денег вечно ни на что не хватает. Дочь просит сапожки на осень. Жена хочет новое пальто. Сидишь вечером перед телевизором с бутылкой «Балтики» и думаешь, что делать? Где справедливость? Хорошо живут только по телевизору. В реальности иначе: только начинаешь привыкать к плохому, как жизнь становится еще хуже. Не живешь - по минному полю ходишь! Куда уж хуже?! Денег хватает на еду и ЖКХ. Нас, по сути, превратили в рабов, которые работают за еду и тепло».

И правда, там, где раки только зимуют, простые люди живут круглый год. Страх потерять работу: в городе с работой туго, а в деревнях ее вообще нет. Страх лишиться здоровья, остаться без средств к существованию. Боязнь за детей и престарелых родителей. Большинство людей с этими страхами просыпается утром и засыпает ночью. Живут не как хочется, а как может. «Бежал от дыма, да попал в огонь», - так говорится в бурятской поговорке.

На небе – Бог защитник. А кто на земле защитит простых смертных от произвола чиновников? Бурятия для них превратилась в жирного барана, которого хотят побыстрее забить, освежевать и самые лакомые куски отдать своим... До продажи МУП «Водоканал» в частные руки весь Улан-Удэ спокойно пил воду из-под крана. После продажи этого городского предприятия воду уже пить нельзя - превратилась в отраву. Потому что некачественный водозабор.

После продажи ТЭЦ-1 Улан-Удэ каждую зиму проживает как стихийное бедствие: тепло в дома поступает с перебоями, люди мерзнут почем зря! Дороги как после бомбежки! Все в ямах. Смертельная тряска, а не езда! Крупный бизнес платит налоги в Бурятии, а не в Москве. Бюрократы и чинуши разных мастей отравляют жизнь простого человека точно так, как Байкальский ЦБК отравляет священный Байкал. Рука руку моет и покрывает.

Народ давно озолотился бы, если б не безразмерные аппетиты властей по всей стране: чем ближе к Москве, тем прожорливее власть. Чиновники и казнокрады 23 года объедают страну так, что свист за ушами стоит. Простым людям достаются одни объедки.

У сироты, как известно, начальников немало. Простому человеку жизни не хватит, чтобы расплатиться с коммунальщиками. ЖКХ - удавка на шею народа. В Иркутске свет в два раза дешевле. Поезд на общественном транспорте – по цене, как полет на Луну. Чиновничья рента – не только бешеные цены, но и основа бесконтрольной нелегальной миграции. Отсюда рост преступности и проблемы на рынке труда.

Бездушные чинуши противопоста-

вили себя народу. Потому что знают: до Бога высоко, до царя далеко. Со всем забурели! По телевизору показывали бурых медведей, которые во время нереста лососа стоят в воде с открытой пастью. Рыба сама запрыгивает им в пасть! Как деньги в карманы чинуш! До нереста доходят единицы. До народа - копейки!

Бюрократы даже гнева народного перестали бояться. И только одно их по-прежнему пугает – всенародные выборы. Вот самое страшное событие для власти предрержащих. В это время они становятся наиболее уязвимыми. Потому что народ может сделать ставку на новых людей, честных, знающих их повседневные нужды. Возьмет и выберет себе заступников. Свежую кровь. Старые партии беспомощны, бесполезны, бездарны - политические «бесы», одним словом!

Хватит бесовщины во власти - зачистим Хурал за милую душу! Вернем деньги в республику!

НЕ БОЙТЕСЬ! СПАСЕМ И СОХРАНИМ

Что такое выборы в Народный Хурал? Это, по большому счету, священное, сакральное действие. Как призыв духов шаманом. Совместная молитва. Чтение мантр. Ради того, чтобы заручиться поддержкой всеобщих заступников, изменить картину мира, окружающую реальность.

Как-то подзабылось, что Народный Хурал – это представительный орган. Люди выбирают своих представителей и делегируют их во власть для контроля над исполнительной властью. Над тем, как расходуются бюджетные деньги, по какому принципу, в чьих интересах? Получается, депутат Народного Хурала – связующая нить между простыми людьми и властью. Без связи с народом – он никто. С опорой на веру и народ – сила.

Почему «Альянс Зеленых»? Потому что – «Народная партия». Мы – партия народа. Именно так. «Альянс Зеленых – Народная партия». Мы боремся за жизнь, даже когда все борются за власть. За жизнь без страха. За власть без вранья. Мы идем в Народный Хурал для защиты интересов человека труда. Без тружеников нет жизни. Вы – соль земли и опора нашей партии. Мы – голос простых жителей Бурятии. Ваш голос, и ваше – благополучие. Мы за вас порвем любого, кто отравляет вам жизнь и ворует ваши деньги. Сам никогда не воровал и другим не дам! Мы злые, молодые, конструктивные!

Я так скажу: многое можно сделать прямо сейчас, если власть перестанет врать, воровать, делать глупости, и, наконец, начнет слушать народ. Мы не призываем строить коммунизм, капитализм или какой-то другой «изм». Для нас главное – человек, окружа-

ющая среда, в которой он живет в согласии с собой и с природой. Вот наши ценности. Мы защищаем это.

Плохая экология, автомобильные пробки, ужасное здравоохранение, платное образование, проникшая во все поры общественной жизни коррупция, нелегальные мигранты. Как с этим бороться? Ответ: менять власть. Как? Развивать политическую конкуренцию, проводить честные выборы и передавать власть и деньги на места. Мы не станем церемониться с теми чиновниками, которые тянут со строительством новых очистных сооружений в Улан-Удэ. Мы найдем способ переселить их поближе к бывшему стекольному заводу, и пусть стойкий запах фекалий преследует их до запуска в эксплуатацию новых очистных сооружений. Пусть будет так, раз по-другому они не понимают! Сколько можно травить Байкал отходами жизнедеятельности целой столицы?!

Зачистив Хурал, очистим Байкал! Заставим исполнительную власть работать во благо народа. Деньги - на повышение уровня жизни людей. На новые детские сады, парки. Заморозим лет на 5 тарифы ЖКХ и плату за проезд в общественном транспорте. Освободим предпринимателей от цепких лап бюрократов и коррупционеров.

Мы нашли управу на чинуш, бюрократов и коррупционеров в Москве, найдем управу и в Бурятии.

Когда-то Улан-Удэ был очень красивым, современным городом. Как напоминание о том времени - названия районов города: «Зеленый», «Таежный». Теперь все иначе. Жителей «Экогорода» сводит с ума шум автотранспорта из-за близости с трассой. Микрорайон «Зеленый» страдает от плохой воды. В «Таежном» был лес - вырубил, живую воду превратили в мертвую (типа, а чего вы хотите, если у вас кладбище под боком). Микрорайон «Горзеленхоз» не благоустроен, утопает в бытовом мусоре. В «Верхней Березовке» все за копейки скупили чиновники и бизнес; поставили заборы - простым людям не пройти - не проехать. Доступ в лес для простых смертных закрыт.

Не дайте отравить себе жизнь – выберите «Альянс Зеленых – Народную партию». 8 сентября на выборах в Народный Хурал голосуйте за №4 в избирательном бюллетене. За «Альянс Зеленых - Народную партию». Спасем и сохраним! Не бойтесь!

Глеб ФЕТИСОВ о себе:

- Меня часто спрашивают, зачем мне политика? Вы, мол, человек состоятельный, состоявшийся... Отвечаю: разве в деньгах сила? Нет - сила в правде. У кого правда, у того и сила. Вспомните фильм «Брат - 2». Правды сейчас везде мало. А я люблю жить по правде. По справедливости.

Почему «Альянс Зеленых - Народная партия»? Потому что мы не с партией власти и не с оппозицией. Мы другой крови. Мы не за власть, мы за жизнь. Мы идем в Хурал, чтобы защищать. Простого труженика, благополучие в его семье и на работе. Защищать природу. Потому что сперва человека нужно накормить, напоить, спать уложить. А затем уже наводить порядок в его доме, на улице и на работе.

хунгалта-2013

БАИР ЦЫРЕНОВЭЙ ТҮЛӨӨ ДУУГАА ҮГЭЭ!

XXIV Бандида Хамба лама (Дамба Бадмаевич АЮШЕЕВ), Россиин Буддын шажанай заншалта Сангхын Толгойлогшо :

Чингис РАДНАЕВ, дуушан, продюсер, уласхорондын конкурсноудай ба проектноудай лауреат:
– Би Баир Дашиевич Цыреновые үнинэй танихаб. Баир аха ехэ шуран, хурса, хурдан ухаатай хүн гэжэ харадагби, тухайлдагби. Ямаршые талаһаа абаа наа, дүрбэн тэгшэ, ажалдаа урагшатай, сагаан сэдхэлтэй хүн. Шуран бэрхэ гэхэдээ, гансал өөрынгөө бэе, гэрээ тойруулжа, ашаг олохо тухай ябадаг хүн бэшэ. Намтай

сугтаа хэһэн ажалын асари ехэ байна, энэ байгаали хамгаалхаа эхилээд, юрын арад зоной ажал, байдал тухай баһа нилээн өөрынгөө зүрхэ сэдхэлээ зориулжа, ажал ябуулдаг хүн. Үнэн зүрхэнһөө би энэ хүниие дэмжэнэб. Баир аха шэнги зон Арадай Хуралда ороо наа, арад зоние түлөөлжэ, ажалын зүб харгыда оруулжа шадаха. Бурханай номоор бүхы арад зоной ажал дээшэн болгохын тула, сэдхэлын тэгшэлхын тула, Баир Дашиевич зоние шагнажа, зоний хэлэһэн юумые хүлээн абажа шададаг. Ажалдаа бэрхэ, шадабаритай. Энэ хүмнай ажал хэхэ наһан дээрээ, эгээл бээе туршаха дээрээ ябана. Баир Дашиевич бүхы юумэ үзэһэн, мэдэдэг хүн. Иимэ хүн Арадай Хуралда депутат болоо наа, тааруу гэжэ хананаб. Баир Дашиевиче булта дэмжэе, Буряад орон нутагаа үргэхын тула, бүхы алтан дэлхэйдэ буряад гэнэн юумээ харуулхын тула. Буряад арад түмэнэйнгөө шадабарие, арга шадалые, бүхы гал халуун эрмэлзэлынь гансал ород гүрэндэ бэшэ, алтан дэлхэйдэ харуулхын, танилсуулхын, гаргахын түлөө.

Николай ШАБАЕВ, Россиин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ:

– Манай республикын мүнөө үеын политическ системэдэ бүхы республикыемнай түлөөлжэ, хуули гаргадаг зургаан болобол, Арадай Хурал гээшэ. Арадай Хуралда депутатууд, олон зон хүдэлдэг. Минии ханахада, тэндэ депутатуудай олон зонинь хаанашье юушые хэдэггүй, дуулдадаггүй. Тэдэнэй олонинь хунгалтын үедэ бии болоод, саашадаа дуулдахаашье болишодог, иимэ ушарнууд олон даа. Тиимэһээ манай Республикын Арадай Хурал иимэ ушарнуудһаа боложо, хохидолдо ороно.

Тиигээд байхадаа, би өөрөө коммунист хүнби, 1969 ондо партида ороо һэнби. Коммунист парти эгээл сэхэ парти байгаа гэжэ хэлэхэ байнаб. Мүнөө үедэ олон элдэб партинууд бии болонхой. Эдэ партинуудай дунда «Единая Россия» гэжэ парти ехэ зүб политика ябуулна гэжэ хананаб.

Манай округһоо «Единая Россия» партиһаа Баир Дашиевич Цыренов Арадай Хуралда хунгалдахаа байна. Энэ хүнэй хэһэн юумэ бүтэдэг, ехэ ухаатай, бэрхэ хүн. Энэ хүмнай манай республикын байдалда ехэ юумэ оруулха гэжэ хананаб, энэ хүндэ би ехээр этигэдэгби. Баир Дашиевичай намтарые би һайн мэдэдэгби, хэһэн юумэниинь ходоодоо эли тодо байдаг. Тиигээд энэ хүниие бидэ Арадай Хуралда хунгаа наа, ехэ зүб шэлэлгэ гэжэ хананаб.

Любовь БАЗАРОВА-НИМБУЕВА, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ:

– Баир Дашиевич Цыренов гэжэ хүнтэй би арбаад жэлэй саада тээ уулзаһанби, танилсаһанби. Тэрээнһээ хойшо Баир Дашиевичта олон юумээр хандажа, туһа хүргүүлжэ байдагби. Юун бэ гэхэдэ, манай Яруунын Ма-

арагта нутагаймнай, Яруунын хилэ дээрэ табигдаһан уянгын сэсэрлигтэ ехэ туһа хүргэһэн. Эсэгымни, Шираб Нимбуевай 100 жэлэй ойдо зориулһан ном гаргахаданни, Баир Дашиевич ехэ туһаламжа хүргэһэн байна. Тиихэдэ табан жэл болоод лэ үнгэрдэг Намжил Нимбуевай нэрэмжэтэ Уласхоорондын мурьсөөндэ баһа хандахаданни, ехэ, багашье туһа хүргэжэ байдаг. Ехэ зөөлэн, хүндэ туһалха гэжэ оролдодог, урагшатай, һайн зантай хүн. Иимэ хүнүүд Арадай Хуралда ороо наа, хүнүүдтэ

туһа хүргэхэ гэжэ хананаб, нэгэ талаараа. Хоёрдохи талаараа юун бэ гэхэдэ, мүнгэнэй талаар, ажалтай талаар ехэ хүсэтэй, шадалтай хүн болоһон байна гэшэ ааб даа. Тиимэ дээрэһээ ямаршые ехэ зорилго урдаа табяад, тэрэнээ даажэ, хүсэжэ, хэжэ шадаха хүн байна. Иимэ хүнүүд Хуралда ороо наа, манай Буряад орон соо ажабайдал урагшатай, дээшэе гараха байна. Тиимэһээ Баир Дашиевич олон хүнэй дундаһаа илажа гараха гэжэ хананаб.

Доржо БОРБОЕВ, ажалай ветеран, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой Заречный хууринай ажаһуугша:

Хүндэтэ нутагаархид!
Би, Доржо Борбоевич Борбоев, Заречный гэжэ нутагта хори гаран жэлдэ байдагби, эндэ ажаллаад, пенсидэ гараһанби. Би энэ хунгалтын үедэ таанадта, хунгалтада, хандаха байнаб. Би Баир Дашиевич Цыренов тухай хандалга хэжэ таанадта хэлэхэ байнаб. Баир Дашиевич Цыренов нутагаймнай хүн байна, Оронго гэжэ нутагта турэһэн, мүнөө «Метрополит» гэжэ компаниин түлөөлэлгэтэ директор, оролдосотой, нутагтаа туһатай, 2008 онһоо 2013 он болотор табан миллион түхэриг

Дашиевич хээээдэшые хажуу тээ байдаггүй, асуудалнуудай бии болоходонь, тэдэниие шийдхэдэг. Иимэ хүбүүд өөһэдынгөө түрэнһэн гараһан газарта түшэгынь ба найдальын мүн.

Бидэ Баир Дашиевичтай олон жэл соо суг ажалланабди, теэд энэ хүн Ивалгын, Хэжэнгын, Эгэтын ба бэшэ Буддын шажантанай дасануудай эд зөөрээр хүгжэхын тула ехэ туһа хүргэдэг. Жэл бүри Индидэ хэдэн жэлээр нуража байһан манай буряад хуваарагууд Баир Дашиевичһаа мүнгэнэй дэмжэлгэ абажа байдаг. Мүнөө Баир Дашиевич Цоолгын дасан бодхоохын түлөө ехэ ажал ябуулжа байна. Буддын шажантанай «За вклад в дело развития великого Учения Будды» гэнэн Хундын грамота Баир Дашиевичэй үнэхөөрөө бугэдэ ниитэдэ хүндэтэй хүн гээд гэршэлнэ.

Баир Дашиевич хадаа хүнүүдые муу, бэрхэ, угытэй, баян гэжэ илгаруулдаггүй, юундэб гэхэдэ, бидэ мүнөө булта иимэ

хатуу хүндэ сагта ажаһуужа байнабди. Тиимэһээ хүнүүдэй урда байһан хүшэр хүндэ асуудалнуудта анхаралаа, ханаагаа табяад ябаһан хүн эгээн ехээр сэгнэгдэнэ.

ганса спонсорско туһа арад зондоо хэһэн байна: дасанай газар абахада, шэнэ ном хэблэхэдэ, спортсменүүдтэ, сэсэрлигүүдтэ, хургуулинуудта, оюутанда г.м. Баир Дашиевич арад зондоо ехэ туһатай хүн гэжэ хананаб. 19-дэхи хунгалтын округой Арадай Хуралда депутатта кандидатаар дэмжэгдээд байхадань, досоомни ехэ һайн байна. Энэ дорьботой, шадалтай хүбүүн манай округто депутат болоо наа, энэ Исток, Заречный, Коминтерн, Тулунжа, Солдатский, Аэропорт, Степная гэнэн поселогүүдта ехэ аша туһа хүргэхэ байна. хунгалтын үдэр ерэхэ, өөрынгөө дуугаа үгэхэ эрхэтэй болонот даа. Харин Баир Дашиевич депутат болоо наа, шэнэ хүүргэ Сэлэнгэ дээгүүр барихаб гэжэ хэлэнэ, манай уһанда абтадаг тойрогто аргагүй ехэ туһа хүргэхэб гэнэ. Хүндэтэ 19-дэхи хунгалтын округой хунгалтад, хунгалтын газар ерэхэ, өөрынгөө дуугаа Баир Дашиевичай түлөө үгыт даа гэжэ хандаха байнаб!

Жанна ДЫМЧИКОВА, Буряад Республикын Соёлой министрствын мэдээсэлэй түбэй хүтэлбэрилэгшэ:

– Би Цыренов Баир Дашиевичтай 2005 ондо Москва хотодо танилсаһан байнаб. 2003 онһоо эхилээд, бидэ гурбан жэлэй туршада буряад хэлэнэй сахим нураха бэшэг электронно ном бэлдэһэн байнабди. Манай «Түрүүшын буряад хэлэн» гэнэн нэрэтэй электронно ном бэлдэлгэдэмнай Баир Цыренов аргагүй ехэ туһалһан. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ Москвада танилсахадаа, иимэ ажал хэжэ байнабди гээд, би материалнуудаа харуулааб, тиигээд ямар асуудалнууд гараад байнаб гээд, хөөрөжэ үгэһэн байнаб. Улаан-Үдээе бусаад байхаданни, нэгэтэ Баир Дашиевич орожо ерэхэдээ, маанадта үнэн зүрхэнһөөнь туһалһан. Энэ

электронно номой толи соо арбан дүрбэн толинууд оронхой, зуун мянган үгэнүүд. Энэ ажалдаа бидэ ехээр мүнгөөр дуталдаһан байгаабди. Харин Баир Дашиевич тиихэдэ өөрынгөө мүнгэ гаргаад, манай үри бултынь түлэһэн байгаа. Тиигээд һүүлшын гурбан жэл соо «Буряад-монгол ном» гэнэн хэблэлэй проектээр бидэ хэдэн ном гарганабди. Тэрэхэн ном гаргалгада баһал туһална. Энэ болобол Шираб Нимбуевай «Тархайн хүбүүн Зархай», Янжима Ивахиновагай «Буряад түрэл ёһо заншал», Цырен-Ханда Да-

рибазаровагай «Өөртөө табиган асуудал» гэнэн номууд. «Би томо болооб» гэнэн хүүгэдэй буряад дуунай диск гаргахын тула Баир Дашиевич баһа туһа хүргэнэ. «Нүүдэлшэдэй ая дуун» гэнэн фестивальда баһал туһалжал байдаг. Теэд Арадай Хуралда бидэ өөһэдөө шэлэжэ, дуугаа үгэжэ, эгээл бэрхэ зоноо оруулха ёһотой байнабди. хунгалтын газар миин ошоод байха болохогүй. Минии ханахада, Арадай Хуралда буряад сэдхэлтэй, юумэ дуугархаяа, хэлэхээ айхагүй хүниие хунгаа ёһотойбди. Нэгэтэ Дондок Улзытвее хэлэһэн байдаг:

Адар ехэ шулуун дээрэ алтан үзэгөөр ниилээ наа, Аадар бороондо бэшэһэн юумэншые угы болохо, Арад зоной сэдхэлдэ найхан ханаа бодол тарья наа, Хэдэн мянган жэл соо юумэниинь ябаха.

Тэрэниие Баир Дашиевич ехэ ойлгодог, буряад нимгэн сэдхэлтэй, буряад хүнэй асуудалнуудые шийдхэжэ шадаха хүн гэжэ хананаб.

Тиимэһээ бидэ, буряад арад түмэн зон, ехэ һайнаар бодожо үзөөд, зүб шэлэлгэ хэбди.

Депутатта кандидат Б.Д.Цыреновэй жасаһаа түлбэритэй материал.

Понедельник, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05	"КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.35	"ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.45	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.55	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЫ!"
13.50	"ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!" (12+)
14.40	"ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ" (16+)
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Т/С "ДОМРАБОТНИЦА"
16.15	"САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ" (16+)
17.10	Т/С "ЯСМИН"
18.00	"В НАШЕ ВРЕМЯ" (12+)
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.45	"ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50	"ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00	"ВРЕМЯ"
22.30	Т/С "МАТЬ-И-МАЧЕХА"
00.30	"ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.00	"НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
01.10	Т/С "ПЕРЕВОЗЧИК". "ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ"
02.10	Х/Ф "СЕСТРИЧКИ БЭНГЕР"
04.00	Т/С "ФОРС-МАЖОРЫ"

«РОССИЯ»

06.00	"УТРО РОССИИ"
06.07,	06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35,
09.07,	09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00	"1000 МЕЛОЧЕЙ"
10.45	"О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30	"КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00,	15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30,	15.30, 18.10, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50,	15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00	Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
14.00	"ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ" (12+)

Вторник, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05	"КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.35	"ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.45	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.55	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЫ!"
13.50	"ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!" (12+)
14.40	"ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ" (16+)
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Т/С "ДОМРАБОТНИЦА"
16.15	"САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ" (16+)
17.10	Т/С "ЯСМИН"
18.00	"В НАШЕ ВРЕМЯ" (12+)
19.00	ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.45	"ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50	"ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
22.00	"ВРЕМЯ"
22.30	Т/С "МАТЬ-И-МАЧЕХА"
00.30	"ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
01.00	"НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
01.10	Т/С "ПЕРЕВОЗЧИК". "ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ"
02.10	Х/Ф "КОЛЛЕКТИВНЫЙ ИСК"
04.20	Т/С "ФОРС-МАЖОРЫ"

«РОССИЯ»

06.00	"УТРО РОССИИ"
06.07,	06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35,
09.07,	09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.00	"ТАЙЗАН"
10.20	"УЛГУР"
10.45	"О САМОМ ГЛАВНОМ"
11.30	"КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ" (12+)
12.00,	15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30,	15.30, 18.10, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
12.50,	15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00	Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
14.00	"ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ" (12+)

Среда, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00	"ДОБРОЕ УТРО"
10.00,	13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05	"КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.35	"ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.45	"ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
11.55	"МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
13.10	"ВРЕМЯ ОБЕДАТЫ!"
13.50	"ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!" С
ГЕННАДИЕМ МАЛАХОВЫМ (12+)	
14.40	"ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ" (16+)
15.00	"ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.25	Т/С "ДОМРАБОТНИЦА"
16.15	"САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ" (16+)
17.10	Т/С "ЯСМИН"

16.00	Т/С "ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ"
17.00,	18.30 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"
19.30	"ПРЯМОЙ ЭФИР" (12+)
21.50	"СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00	Т/С "ВСЕГДА ГОВОРИ "ВСЕГДА"-8"
01.35	"ДЕВЧАТА" (16+)

КУЛЬТУРА

08.00	"ЕВРОНЬЮС"
11.00,	16.40, 20.30, 00.40 НОВОСТИ
КУЛЬТУРЫ	
11.20	"НАБЛЮДАТЕЛЬ"
12.15,	02.40 Т/С "ПЕРРИ МЭЙСОН"
13.10	Д/Ф "ПОТТЕРЯННЫЙ РАЙ ОСТРОВОВ ТРОБРИАН"
14.00	"ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
15.00	Т/С "ПЕТР ПЕРВЫЙ. ЗАВЕЩАНИЕ"
15.55	Д/Ф "АВТОПОРТРЕТ В КРАСНОЙ ФЕСКЕ. РОБЕРТ ФАЛЬК"
16.50	Х/Ф "ИЮЛЬСКИЙ ДОЖДЬ"
18.35	Д/Ф "ДЖОРДЖ БАЙРОН"
18.45	"ЗНАМЕНИТЫЕ СОЧИНЕНИЯ"
19.40	"АСАДЕМИА"
20.45	"ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
21.00	"САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА..."
21.45	Д/С "ИСТОРИЯ МИРА"
22.40	Д/Ф "ПОЭТ АУЛА И СТРАНЫ"
23.20	"ТЕМ ВРЕМЕНЕМ"
00.10	Д/С "РАССЕКРЕЧЕННАЯ ИСТОРИЯ"
01.00	Д/Ф "ТЕРРИТОРИЯ ПОИСКА, ИЛИ НЕСКОЛЬКО СЛОВ ОБ АРТЕ"
01.45	"ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА"
02.25	Д/Ф "ЛЮКСЕМБУРГ. ЕВРОПЕЙСКАЯ КРЕПОСТЬ"
03.30	"ПИР НА ВСЬ МИР"

АРИГ УС

07.00	М/Ф "ШЕЛКОВАЯ КИСТОЧКА"
07.30	М/С "ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ"

(6+).	ПОГОДА
07.55	Х/Ф "БЕЛЯНОЧКА И РОЗОЧКА"
09.00	"ДОМ-2. LIVE" (16+)
10.30	"БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
11.30	Х/Ф "НОКАУТ"
13.30	Т/С "УНИВЕР" (16+)
14.00,	19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
14.10	"БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ"
14.30,	20.00, 20.30 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
18.00	Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
19.00	"УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+).
19.15	"СПОРТ-ЭКСПРЕСС" (12+)
21.00	Х/Ф "ДОСПЕХИ БОГА-3. МИССИЯ ЗОДИАК."
23.20,	00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+).
ПОГОДА	
23.50	"ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
01.00	Х/Ф "ЗАРЯЖЕННОЕ ОРУЖИЕ"

ТИВИКОМ

06.00,	07.30 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30	"ДОМАШНИЙ ЗООПАРК" (0+).
ЗУРХАЙ	
07.00,	10.00 "В ТЕМЕ" (16+).
08.00	Т/С "СПАЛЬНЫЙ РАЙОН"
09.00	"УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+).
ЗУРХАЙ	
09.30	"СТИЛИСТИКА" (16+),
10.30	"ХОЧУ ЗНАТЬ!" (12+)
11.00,	12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00,
17.00,	19.30, 21.30, 23.00, 01.30 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
11.05	Т/С "АВРОРА"
12.40,	17.20 М/Ф
13.05	"КТО ТАКАЯ САМАНТА?" (16+)
13.30	Х/Ф "ДОМ ЛЕТАЮЩИХ КИЖАЛОВ"
15.45	Х/Ф "ОТРЯД ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ"
17.05	"ВАШЕ ПРАВО" (16+)
17.35	"УТУМАТА" (12+)
18.00	Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+)

07.30	М/С "ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ" (6+).
ПОГОДА	
07.55,	19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
08.25,	19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+).
ПОГОДА	
08.45,	14.20 "СПОРТ-ЭКСПРЕСС" (12+)
09.00	"ДОМ-2. LIVE" (16+)
10.30	"БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
11.30	Х/Ф "ДОСПЕХИ БОГА-3. МИССИЯ ЗОДИАК."
14.00	"ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
14.30,	20.00 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
15.30	Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
19.15	"ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
21.00	Х/Ф "ЧАС ПИК"
23.30	"ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
01.00	Х/Ф "РОЖДЕСТВЕНСКИЕ КАНИКУЛЫ"

ТИВИКОМ

06.00,	07.30 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30,	09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00,
15.00,	16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
07.00	"В ТЕМЕ" (16+).
08.00,	01.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+).
ЗУРХАЙ	
08.35	"ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ" (16+)
09.00	"УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+).
ЗУРХАЙ	
10.00	"В ТЕМЕ" (16+).
10.30	"ХОЧУ ЗНАТЬ!" (12+)
11.05	Т/С "АВРОРА"
12.40	М/Ф
13.05	"КТО ТАКАЯ САМАНТА?" (16+)
13.30	Х/Ф "ГОРЕЦ-2"
15.20	Х/Ф "ОТРЯД ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ"
16.40	Д/Ф "ТАЙНА ЕГИПЕТСКИХ ПИРАМИД"
17.05	"ДОМАШНИЙ ЗООПАРК" (0+).
ЗУРХАЙ	
17.30	"ПОПУЛЯРНАЯ ПРАВДА" (16+)
18.00	Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+)

19.00,	23.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ" (16+).
ЗУРХАЙ	
20.05	Т/С "КОГДА МЫ БЫЛИ СЧАСТЛИВЫ"
21.00	Д/Ф "ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ"
22.00	Т/С "ВИРТУОЗЫ"
00.00	"ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+).
ЗУРХАЙ	
02.00	"НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС «БАЙКАЛ»

16.30,	18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50,
01.30,	01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00	М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
07.00	М/С "ПАРЯЩАЯ КОМАНДА"
07.30	М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
08.00	Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ"
09.00,	13.30, 19.30, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
09.30,	15.00, 01.30 Т/С "6 КАДРОВ"
09.40	Х/Ф "ЭВАН ВСЕМОГУЩИЙ"
11.30,	23.40 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!"
14.00,	18.30, 19.00, 20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
15.20	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ"
16.35	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ГОРИ ОНО ВСЕ... КОНЕМ!"
18.00	Т/С "ВОРОНИНЫ" (16+)
20.30	Т/С "КУХНЯ"
21.00	Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ"
00.30	"КИНО В ДЕТАЛЯХ"
01.45	Х/Ф "КРОВАВАЯ ОКРУГ. 1974"
03.45	ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00	"НТВ УТРОМ"
09.35,	11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
11.00,	14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.55	"ДО СУДА" (16+)
12.55	"СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)

СТС «БАЙКАЛ»

18.45	"ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ" (16+).
ЗУРХАЙ	
20.05	Т/С "КОГДА МЫ БЫЛИ СЧАСТЛИВЫ"
21.00	Д/Ф "ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ"
22.00	Т/С "ВИРТУОЗЫ"
23.30	"ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+).
ЗУРХАЙ	
01.30	"НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)
07.00,	09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55,
21.55,	23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00	М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
07.00	М/С "ПАРЯЩАЯ КОМАНДА"
07.30	М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
08.00	Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ"
09.00,	13.30, 19.30, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
09.30	Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ"
12.10	Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!"
12.30	Т/С "КУХНЯ"
13.00,	18.00, 18.30, 19.00, 20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
14.00	Т/С "ВОРОНИНЫ" (16+)
15.00,	23.50 Т/С "6 КАДРОВ"
15.15	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ГОРИ ОНО ВСЕ... КОНЕМ!"
16.40	ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "СМЕШНЯГИ"
20.30	Т/С "КУХНЯ" (16+)
21.00	Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ". "МЕСТЬ ПАДШИХ"
00.30	"НЕРЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ" (16+)
01.00	Х/Ф "КРОВАВАЯ ОКРУГ. 1980"
02.50	Х/Ф "ШКОЛЬНЫЕ СЕКРЕТЫ"
04.30	ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00	"НТВ УТРОМ"
09.35,	11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
11.00,	14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.55	"ДО СУДА" (16+)

14.25	"СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
15.35	Т/С "ДЕЛО ВРАЧЕЙ"
16.30,	19.30 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.25	"ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА" (16+)
18.40	"ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
20.30	Т/С "БОМБИЛА. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
22.25	Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ"
00.15	"СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
00.35	Т/С "КАРПОВ" (16+)
02.30	Д/С "ЛУЧШИЙ ГОРОД ЗЕМЛИ"
03.25	"ДИКИЙ МИР" (0+)
04.05	Т/С "ВИСЯКИ"
06.00	Т/С "ЧАС ВОЛКОВА" (16+)

ДТВ

06.00,	07.00, 05.30 М/Ф
06.30	"УДАЧНОЕ УТРО" (0+)
08.00	"ПОЛЕЗНОЕ УТРО" (0+)
08.40,	18.30, 23.00, 04.40 "АНЕКДОТЫ" (16+)
09.00	"ОБМЕН БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ" (0+)
09.30	Х/Ф "ФИРМА ПРИКЛЮЧЕНИЙ"
12.00	"С.У.П." (16+)
12.30,	19.00 "УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ" (16+)
13.00,	14.00 Т/С "ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА-2"
15.00,	19.30, 23.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
16.00,	20.30 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ" (16+)
16.30,	17.00, 17.30 "ВНЕ ЗАКОНА" (16+)
18.00	"ИХ РАЗЫСКИВАЕТ ПОЛИЦИЯ" (16+)
22.00	"КВН. НА БИС" (16+)
00.30	"ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ" (18+)
01.00	"УДАЧНАЯ НОЧЬ" (0+)
01.30	Х/Ф "АХИЛЛЕСОВА ПЯТА"
05.15	"ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ" (16+)

12.55	"СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)
14.25	"СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
15.35	Т/С "ДЕЛО ВРАЧЕЙ"
16.30,	19.30 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.25	"ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА" (16+)
18.40	"ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
20.30	Т/С "БОМБИЛА. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
22.25	Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ"
00.15	"СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
00.35	Т/С "КАРПОВ" (16+)
02.30	"ГЛАВНАЯ ДОРОГА" (16+)
03.05	"КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС" (0+)
04.05	Т/С "ВИСЯКИ"
06.00	Т/С "ЧАС ВОЛКОВА" (16+)

ДТВ

06.00,	07.00, 05.30 М/Ф
06.30	"УДАЧНОЕ УТРО" (0+)
08.00	"ПОЛЕЗНОЕ УТРО" (0+)
08.40,	11.30, 18.30, 23.00, 04.50 "АНЕКДОТЫ" (16+)
09.00	"ОБМЕН БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ" (0+)
09.30	Х/Ф "ВКУП"
12.00	"С.У.П." (16+)
12.30,	19.00 "УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ" (16+)
13.00,	14.00 Т/С "ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА-2"

«Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр» номинацида

ТОХОРЮУГТА. ЭХИТЭЙ, ЗАХАТАЙ, ЭБТЭЙ ХҮНҮҮДЭЙ ЖАРГАЛ

Хүнүүдэй ажабайдал олон юумэнхээ дулдыдан, адли бэшэ байдаг. Алтан дэлхэйн оршолон аргагүй найхан, гоёшье муртөө айхабар шэрүүн, хатуу. Хүн гээшэдэ тэрэнэй түрүүшын алхамнаа энэрхы сэдхэл, хара ханаан тухай, найн муу хоёрые ойлгуулан номнодог. Тойронхи байдалдаа, тэрэнэй хүшэр ушарнуудта хүнүүдэй хандаса ондо ондоо.

Сергей Ширнинович, Нина Дабаевна Цыдендоржиевтан 1979 ондо гуламта-яа бадараажа, ниилэнэн байгаа. Сергей хургуулияа дүүргээд, Хурбынгөө совхоздо ажаллаа, удаань ойн ажыхыда, тиин 1990-ээд онуудай шэрүүн жэлнүүдтэ гэр бүлээ тэдхэхэ, тэжээхэ уялга өөр дээрээ даажа абана. Дүрбэн дангина басагадтай. Нина дунда мэргэжэлэй хургуули дүүргээд, багал совхоздоо ажаллаа. Буряадай багшанарай дээдэ хургуулийн биохимийн факультеттэ заочноор оробо, тиигээд байхадань, 1984 ондо хая нээгдэнэн хүүгэдэй сээрлигы даагша болгожо томилно. Хургуулийн наһанһаа доошо хүүгэд олон нэн. 1986 ондо түрэл Тохорюугтынгаа найман жэлэй хургуулида эхин классай багша боложо ороно. Хэзээ бэшэ нэм, хүдөөгэй хургуулида багшанар хомор лэ бэлэй даа...

Хубилалтануудай нэбшээн, дэлгүүрэй харилсаанууд аяараа байһан ажабайдалые бусайдуулжа хаяа. Нина Дабаевна 1995 онһоо хургуулияа толгойлжо эхилээ бэлэй. Тэрэн хоёрдохи гэрын болоо. Эндэл бэрхэ эмхидхэгшэ, хүтэлбэрилэгшэ байһанаа гэршэлээ. Хүдөөгэй ажалай дүршэл дээрэ үндэнэлэн, хамсыгаа шамажа оролдон, хургуулидаа хамнабарийн ажыхы байгуулба. Холын хараатай энэ шиидхэбэриен хургуулийн багшанар, ажалшад, нютагайны зон халуунаар дэмжээн байгаа. Тэрэн аша үрэтэй байһанаа ойрын туршада харуулан, хургуулийнхидай үдын хоолһоо захалаад, олон ондоо арга боломжонуудые олгоһон юм. 3 жэл үнгэрөөд байхада, хургуулида компьютер бии болоо, үзэсхэлэн найхан Хүхэ-Шулуута гэжэ газарта амаралтын болон ажалай лагерь бии болобо. Зунай амаралтые эмхидхэлгын дүнгүүдээр Тохорюугтын хургуули хэдэн жэлнүүд соо түрүү хуурида гаража, хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын зүгһөө хамнабарийнгаа ажыхыда трактор шагналда хүртөө бэлэй. хургуулийнхид үбнэ хуряалгынгаа ажалда ямар омогтой, зугаатай, хүхюутэй ябадаг болоо гээшэб! Хамтын ажалай хаба хамагай шадал үргэдэг байгаа. Олоороо хүдэлжэ байгуулан дүнгүүдээрээ урмашан ябахыда, ямар ехэ жаргал гээшэб, хүнэй амидаралай эхин гэбэл энэл даа, хүшэршье наа, тон хэрэгтэй хүдөөгэй ажал. Сергей Ширнинович хэзээдэшье энэ ехэ хүдэлөөнһөө гадуур байгаагүй. Үбнэ, түлээгээ зөөдэг, наһанайнгаа амаралтада гараһан нютагайхидтаа асарха, хэхиень дүүргэжэ, хурагшадаа али олон мүрысөөнүүд болон харалгануудта иишэ тишэнэ зөөжэ, юрэл нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, ажыхы найдамтай гарта гэжэ эли бэлэй.

Багшанар болон түрэлхид хүүгэдээ хүгжэл ехэтэй түб газарай хүүгэдһээ юугээрэшье дутуу бэшэ байг гэжэ айхабар ехэ оролдог гаргадаг, «Жэлэй эрхим хурагша», «Жэлэй эрхим багша», «Зүрхэ, сэдхэлээ - хүүгэдтэ», «Зарница», КВН-нааданууд, элдэб шэнжэлгын хүдэлмэ-ринүүд - эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулгануудта үргэлжэ хабаадалсадаг болонхой,

түрүүшүүлэй тооһоо буудаггүй юм. Тохорюугтаһаа Хори хүрэтэр 120, Улаан-Үдэ хүрэтэр 180 модо болодог, харгымнай, илангаяа хабартаа, унаа тэсэбэри хоёрой шангахан шалгалта болодог. Гэбэшье энэшье ушараа манайхин дурсаха дуратайнууд, юундэб гэхэдэ, тоонто нютагайнгаа үндэр нэрэдэ эльгэ зүрхөөрөө шэнгэнэн хүн лэ иимэ байха ёһотой ха юм. Россиян олон хотонуудаар таража, хуралсалаа үргэлжэлүүлдэг хүүгэднай хургуулиимнай, нютагаймгай омогорхол болонхой - Уссурийскаа Санкт-Петербург хүрэтэр, Хитадта, Америкэдэшье хурадаг хүүгэд бии.

2006 ондо «Нютагай өөһэдын хүтэлбэри» гэнэн федеральна хуули хүсэндөө ороһон байгаа, тиигэжэ Тохорюугтамнай амяараа, бээ даһан тосхон болгодоо, Нина Дабаевна захиргаанай толгойлогшо болобо. Энэ шэнэ хэрэгтэ хэды ехэ хүсэ шадалаа, дүй дүршэлөө үгөө гээшэб! Дүтын хүнүүд тэрэниен найн мэдэхэ тула хүшэрхэн энэ тушаалыен зүбөөр ойлгожо, арга шадалаараа тухатай байхые оролдодог бэлэй. Хэрэгтэй сагта ямарханшье туһа үзүүлхээр бэлэн хүнүүд байдаг. хургуулийн захирал байһан, мүнөө ээм дээрэн бууһан шэнэ тушаалдаа оролдосо гарган, бүхы аргаараа нютагаа үргэжэ байна гээшэ. Нина Дабаевнагай оролдолгын ашаар Тохорюугта мүнөө аймаг соогоо түрүү тосхонуудай нэгэн, нютагайхид хүүгэдэй байшангуудһаа үхибүүдые үргэжэ абана, тиигэжэ сээрлигэй болон хургуулийн хүүгэдэй тоо нютагтамнай олошороо, барилга дэлгэржэ, залуу гэр бүлэнүүд шэнэ гэрнүүдтэй болонд.

Цыдендоржиевтанай ехэ басаган Лида буряад хэлэ бэшэгэй багша боложо, түрэл хургуулидаа багшална. Лариса хургуулияа мүнгэн медальтай дүүргээд, Красноярскын эмшэдые бэлдэдэг академидэ хуража гараад, гэр бүлөөрөө Хальмагта; гурбадахы басаганиень, Ирина, эколог мэргэжэлтэй, Улаан-Үдэдэ; багань, Настя, Бээжэндэ хурана. Цыдендоржиевтан хоёр зээтэй - Солбон -Тохорюугта-даа, Баяр - холын Хальмагта.

Цыдендоржиевтан нютагаа үргэжэ, хүн зоноо хүшэр байдалдан дүнгэжэ, үри хүүгэдээ үргэжэ, эрхим хүнүүд болгожо табяад, эхэ нютагтаа эльгэ зүрхөөрөө дурлажа хуухадаа, эдэ хоёрһоо эхитэй ажамидаралай алтан дэлхэй дээрэ таһалгаряагүй үргэлжэлжэ байхада, жаргалтайл бүлэ гээшэл даа.

Наталья НИМАЕВА, Улаан-Үдын барилгын болон хотын ажыхын дунда мэргэжэлэй хургуулийн англи хэлэнэй багша.

“Гуа сэсэн хатан-2013” номинацида

ШАНГА ТЭСЭБЭРИТЭЙ, ШАДАМАР ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

Үнэр баян гэр бүлэдэ үндыһэн, шуран хүбэлгэн Людэ басаган багшанарай дээдэ хургуули дүүргээд байхадаа, олон юумэ огто шэбшээгүй... Сэнгүү хаһын, нарата гэгээн үдэрнүүд. Үеын олон нүхэд, үүрээр сэлмэдэг Мойһотын сэсэгтэ нуга нюдэнэй хараанда нэмжэдэг. Сагай гүйдэл нюдэ сабшаха зэргэ гайхалтай түргэн, үри үхибүүд өөдөө үндыжэ, “түрэл уурхайһаан” дэгдэн ниидэнхэйнүүд. Инженер-барилгашан мэргэжэлтэй, аха заха Дмитрий Улаан-Үдын нэгэ томо барилга дээрэ хүдэлдэг. Дүү хүбүүн Вадим мүн баһа ахынгаа харгыгаар зорёо юм. Үүлэ тулама үндэр үндэр гэрнүүдые толложо, үлгы тоонто нютагаа үнэржүүлхэ гээшэ дэмбэрэлтэ арюун хэрэг гээ.

...Бордоһо шуурган гү, бороо саһан гү, минии магтаһан герой түрэл гимнази тээшээ гэххэлһэн зандаа. Сагуудай хэлгэлдэн, сахариг мэтэ мухарижа, сансарын хүрдэ жама ёһоороо эрьежэл байдаг... Людмила Мартовна баян дэлгэр Бэсүүр тосхондо түрэнэн. Угай хурса ухаан, эхэ, эсэгийн хургаал орёо хэсүү үедэ шадмар бэрхэ, жэгдэ тэгшэ ябахыень жэншэдгүйхэн түхээдэг гээ.

Тус гимназийн туйлалтанууд болон ерээдүйдэ бэелүүлхэ хараа зорилгонууд тухай тэбхэр табин жэлэйнь оин баяр дээрэ РУО-гой дарга З.З.Бадмаев олоной анхарал татама, хурса үгэ хэлэлэн юм. Гүрэн түрын шагнал, хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэгшэд гэхэдэ: Г.М.Васильева, И.Ф.Липатникова, С.Д.Доржиева, Н.С.Хетагурова, Р.Б.Цыренова, С.Н.Чимитова, Н.Н.Доскова, Т.В.Алексеева - гуша гаран багшанар 500 шабинарта эрдэм мэдэсын нууса тайлбарилжа бууу.

Юртэмсэ хангайн таамаг домогууд, энхэ байгаалин элбэг нуусанууд орёл үндэр өөдэ эрмэлзэгшэдые хэр хонирхуулдаг, шунал түрүүлдэг гээшэб?! Илангаяа залуу үетэниен түрэл байгаалидаа дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ тус гимнази тон шуухала үүргэтэй гэгжэ байнаб. Тодорхойлон хэлэхэдэ, Людмила Мартовна хадаа оюун бодолой ошо бадаруулдаг гэхэ гү, али эдир үетэнэй эльгэ зүрхэндэ энэрил хайра түрүүлдэг эрхим хүмүүжүүлгэдэй нэгэн байһыень намтарайнь хууданууд гэршэлнэ. Буряад Республикын габыята багша, Россиян Федерацийн юрэнхы хуралсалай хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ, “За заслуги в науке и образовании” гэнэн орденээр шагнагдаһан, мүн Гусиноозерск хотын Горсоветэй депутат зиндаатай юм. “Багша, шинии арюун нэрээр...”, “Золотые женщины России” гэнэн гоё гадартай номдо ороһон хоёр зуун багшанарай дунда сарюухан буряад эхэнэрые танин алдахадаа болохот.

...Сэдхэл нэшхэлээр баян багшын арюун наһан, сэлмэг бодол юугээр сомжэлтэйб? Сортоотой, шууяатай Соёлой ордондо гү, спортын талмайда, үргэл мүргэлдэ - хаана хандиб үргэлгэн, буян үйлэдэлгэ болоноб, Людмила Мартовна туһа нэмэриен оруулжал байдаг. Мүн үймэрхан, тоомгүйхэн үхибүүдтэ үнэн зүб заажэ, хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг... Бодото байдалай харюусалгатай үргэн замда гарагшад эндэл - арбан жэл соо хатуухан “һамар” сэмэжэ, оюун ухаан бэлигээ хурсадхана ха юм!

Багша хадаа дэлхэй дээрэ эгээл хайхан мэргэжэл, тэрэ муртөө хүшэр тушаал гэжэ би баталжаб. Хүн бүхэн лэ өөрынгөө шэлэнэн мэргэжэлые сэдхэлдээ таарууга-

ар ханажа ябадаг юм бээ. Олон үеын хүнүүд дуратай багшынгаа нэрые зүрхэндөө бөөмэйлэн, тиимэ хүндэ заалганһааа омогорхон ябадаг бэ! Теэд хургуулида хэхэ юумэн ехэл. Заханаа абан, уран үгын кружогой ээлжээтэ хэшээл, классна хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн, методическа нэгэдэлэй хүдэлмэрийн ябаса - эдэ бүгэдэ директорэй харгалзалга доро байдаг. Нийтын даабариһаа арсаха нэшхэл хэндэ байхаб? найн хэрэг - хурдан далитай гэдэгтэл, тэрэнэй шабинаршье хүмүүжүүлгэ - багшанараа нажаажа, нийтын хүдэлмэридэ эдэхитэйгээр хабаададаг. Людмила Мартовна тобтойхон хөөрөө дэлгэхэ үедөө, “наһанайнгаа бүхы арга шадбари, ажал ябуулгые бодомжолон найруулжа ханаан бии” гээ нэн. “Эрдэм шадбари олгодог ямаршье онол арга найн юм”, - гэжэ ородой мэдэжэ багша К.Д.Ушинский хэлэнэн ха юм. Абарга задарюун, шуран солбон спортсменүүд элдэб янзын хорилго, олимпиадануудта хабаадалсажа, магтаал хайрада хүртэжэл байдаг. Тиихэдэ сэлдэгэр уужам спортын зал олоной нюдэ хужарлуулдаг. Жэрэгэр олон кубок, диплом, баярай бэшэг, статүэткэнүүд үндэр туйлалтануудайнь толотомо гэршэ мүн! Анхан Людмила Мартовнагай шабинарынь байһан С.И. Беспясова, Н.С. Хетагурова, Н.В.Доржиева, Е.В. Гусева, Т.В. Пластинина, С.П. Голоцевич, Е.Д. Дашинимаева, Т.Р. Ривкина, бусад ерээдүйн патриодуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эрдэм мэдэсээ сүм элсүүлнэ.

- Жара хүртээрөө дэлхэйн эрдэни ээндэмэни гэгдэнэн үзэсхэлэн газарнуудые үзэхэ золтой байгааб. Москва, Санкт-Петербург, Киев, үшөө тиихэдэ элдин Монголой үргэн нэлэнхы тала! Богдо уулын оройһоо шэртэн харахада, Монголой гол ехэ дасан холоһоо холонготон, үзэсхэлэнтэ үльгэрэй ордон шэнги толоржо, шэдитэ алтан дэнээ мэтээр үзэгдэнэ. Мянган жэлэй хүн гэгдэнэн абарга Чингис хаанай нангин шүтөөнэй газарнууд... - гэхэ зуураа зог татан, гэнтэ юушьеб шэбшэбэ. - Үлгэн дэлхэй хизааргүй, үзэгдэхэл юм бээ даа, - гэхэдэмни, Людмила Мартовна эльгэ хатан энеэгээд, ушартай һонин зүйл дурдаба...

Үнинэй суутай гимнази хонирхоомор үшөө юутэй гээшэб? Олоной дундаһаа яажэ онсо шалгарһыень оршуулангүйгөөр, тэрэл зандань хубилгангүй орхибоб. “Гусиноозерская гимназия” награждена Звездой ордена Высшего Международного Общественного Признания Заслуг и Достижений Лидеров прогресса XXI века «За заслуги в науке и образовании» г.Москва. Шадамар, аргалхуу хүн хаанашье шалгардаг.

...Жабартай, жабхалантайшье үе сагуудые зоримгойгоор дабажа ябаһан хүндэ урагшатай харгын одо заяа үрээ!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ, Буряадай Уран зохёолшодой холбоной гэшүүн, журналист.

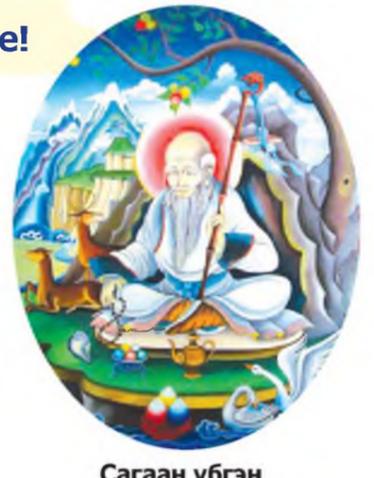
УЛАД ЗОНОЙ БАЙДАЛ НАЙЖАРУУЛХА ЗОРИЛГОТОЙ УГАЙ МҮРГЭЛЭЙ "ТЭНГЭРИЙН ОРДОН" БАРИГДАХАНЬ!

Арадайнгаа ёһо заншал хэргээ!

("АЛТАРГАНА"
гэһэн
уласхоорондын
һайндэрэй
20 жэлэй ойе
угтуулан)

Арын 13 ноёд

Сагаан үбгэн

Түрэл буряад арадайнмай ёһо заншал, соёл, хэлэ бэшэг, угай мүргэл, үндэһэн урлал, хубсаһа хүгжөөхэ, мүнөө үеын болон ерээдүйн үетэндэ үлөөхэ, тэдээндээ уран шадабария, талаан бэлигээ дамжуулха, зааха, нургаха гэһэн нангин хүсэл зорилгонуудыг хараалһан "Алтаргана" гэһэн, заншалта болоһон бүгэдэ буряадуудай уласхоорондын фестивалиимнай байгуулагдаһаар хойто жэл 20 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэмнай гээшэ.

Эртэ урда сагай, уг унгиимнай анханай мүргэл болодог бөө шажан дэлгэрүүлхэ, хүн зонойнгоо ажабайдал найжаруулха, харгы замынь ариуудхаха, хүндэ үбшэнһөө, муу заяанһаа, гэмтэ ябадалһаа, гэнтын аюулһаа абарха, аршалха, үри хүүгэдэйнь, гэр бүлын ажал, ажаһуудал дэмжэхэ, түрэл арадайнгаа ажамадардаг нангин шүтөөнэй газарнуудыг хамгаалха зорилготойгоор Хүхэ Мүнхэ тэнгэридээ, угайнгаа бурхадта мүргэхэ гэһэн ехэ үүргэ бөө дээрээ даажа абahan, ехэ ажал ябуулжа байһан "ТЭНГЭРИ" гэһэн бөө шажантанай түбэй (Улаан-Үдэ, Новая Коммушка тосхон, Барнаульская үйлсын 164 "А"

байһан –офис) үүсхэлээр "ТЭНГЭРИЙН ОРДОН" гэжэ нэрлэгдэһэн бүхы дэлхэй дээрэ анха түрүүлшын бөө шажантанай нумын комглекс баригдажа эхилээ. Элдэб үндэһэ яһатанай аша туһада ябуулжа байһан ажал хэрэгүүд, энэ харбар, зун, намарай хаһа соо ябуулагдаһан үргэл, мүргэлэй тайлганууд, "Тэнгэрийн ордон" барилгаар ябуулагдажа байһан хүдэлмэри тухайгаа хөөрэхыень "Тэнгэри" гэһэн бөө шажантанай түбэй түрүүлэгшэ, мэдээжэ бөө, психологиин эрдэмэй кандидат Баир Жамбалович Цырендоржиевта хандаһан, һонин хөөрөөөнч шагнаһан байнабди. Уншагшадаймнай, угайнгаа бурхан шажанда этигэдэг, хүзэглэдэг зоной анхаралда энэ хөөрөөөнч дамжуулхамнай, арадай аша туһада зориулагдаһан "Тэнгэрийн ордон" барилгада өөһэд өөһэдүнгөө хандиб (мүнгэ) оруулха, тиин гэр бүлынгөө, үри хүүгэдэйнгээ һайн тээшээ харгы зам нээхээ хүсэхэ, эрмэлзэхэ бэээт гэһэн этигэл найдалаа Баир Жамбалович элэрхэйлбэ. "Тэнгэри" түбэй түрүүлэгшын һонирхол татаһан хөөрөөө танай анхаралда дурадханабди.

«Тэнгэри» түбэй түрүүлэгшэ БЖЦырендоржиев

- 2013 оной сентябриин 14-дэ үглөөнэй 11 сагта "Тэнгэри" гэһэн түбэймнай газар дээрэ "Тэнгэрийн үүдэ хаалгын" түгэсхэлэй тайлган болохо, "Тэнгэрийн ордон" гэжэ нэрлэгдэһэн, дэлхэй дээрэ анха түрүүлшын бөө шажантанай хүмэ барижа, арадайнгаа угай соёл, ёһо заншал бэхижүүлхэ, тиин байгаалитай, хүн зоноймнай зүрхэ сэдхэлтэй, ухаан бодолтой холбохо һайхан үүсхэлтэй хэрэгтэмнай өөһэд өөһэдүнгөө хубита энэ үдэр оруулхыетнай уряалнабди. 2008 ондо манай гүрэн түрээ, Улаан-Үдэнь мэри манай эмхидэ ехэ газар үгэжэ, бидэ ишээ зөөгөөбди. Бидэ эндээ офисой байһанһаа гадна олон модон гэрнүүдые (бөөгэй 5 гэртэйбди) барижа байнабди.

баригданхай. Мүнөө баригдажа эхилһэн ордоноймнай үндэрын 11 метр болохо, тиин 8 ханатай байһан гэр бодохо, дээрээ Хүхэ Мүнхэ Тэнгэрийн үнгэтэй оройтой, досоонь 200-300 хүнэй багтаха, һууха һандалинууд байха. Харин хоёрдохи дабхартань Арын 13 ноёдой дүрсэнүүдые бүтээжэ, одоол угаймнай бурхадай, эзэдэй һууха ордон болохыень хүсэнэ гээшэбди. Бөө мүргэлэй бүхы шүтөөн тахидаг нангин ёһо заншалнуудтай холбоотойгоор хэгдэнэ гээшэ. Ордоной барилгын бүтэхэдэ, ганса бөөнэртэ бэшэ, харин бүхы буряад арад зоной, сугтаа энэ газар дээрээ һуужа байһан арадуудай аша туһада, урданай ёһо заншал хэргээлгын ажалда ехэ шухала, гүнзэгы удха шанартай хэрэг болохо гэжэ сэгнэнэбди. Манай бөө шажан, манай мүргэл, шүтөөнэй дэлгэрхэ үедэ, энэ ордоной баригдахада, ганса буряад зон бэшэ, тойроод байһан хүршэ арадууд, бүхы дэлхэйн арадууд ерэхэ, аяншалха, мүргэхэ, тийхэдэ иимэ баян соёлтой, урданай мүргэл шажантай буряад зон эндэ ажаһуудаг юм байна гэжэ мэдэхэ болохо, тийхын түлөө бидэ энэ ехэ ажал ябуулжа байнабди. Хойто жэлэй намар болотор ордонойнгоо барилга дууһаха түсэбтэйбди, хэжэ ажал тон ехэ, мүнгэн ехэ хэрэгтэй байна. Энээндэ хадаа бүхы зон хабаадал, энэ ордон бүтээбэл, уг гарбалайтнай дэмжэлгэһээ бүхы ажабайдалтай һайн тээшээ һэргэжэ, өөһэдүнтнай, үри хүүгэд, аша зээнэрэйтнай ажабайдалай харгы замынь тэгшэрхэ байха гэжэ һанагдана.

Баригданхай. Мүнөө баригдажа эхилһэн ордоноймнай үндэрын 11 метр болохо, тиин 8 ханатай байһан гэр бодохо, дээрээ Хүхэ Мүнхэ Тэнгэрийн үнгэтэй оройтой, досоонь 200-300 хүнэй багтаха, һууха һандалинууд байха. Харин хоёрдохи дабхартань Арын 13 ноёдой дүрсэнүүдые бүтээжэ, одоол угаймнай бурхадай, эзэдэй һууха ордон болохыень хүсэнэ гээшэбди. Бөө мүргэлэй бүхы шүтөөн тахидаг нангин ёһо заншалнуудтай холбоотойгоор хэгдэнэ гээшэ. Ордоной барилгын бүтэхэдэ, ганса бөөнэртэ бэшэ, харин бүхы буряад арад зоной, сугтаа энэ газар дээрээ һуужа байһан арадуудай аша туһада, урданай ёһо заншал хэргээлгын ажалда ехэ шухала, гүнзэгы удха шанартай хэрэг болохо гэжэ сэгнэнэбди. Манай бөө шажан, манай мүргэл, шүтөөнэй дэлгэрхэ үедэ, энэ ордоной баригдахада, ганса буряад зон бэшэ, тойроод байһан хүршэ арадууд, бүхы дэлхэйн арадууд ерэхэ, аяншалха, мүргэхэ, тийхэдэ иимэ баян соёлтой, урданай мүргэл шажантай буряад зон эндэ ажаһуудаг юм байна гэжэ мэдэхэ болохо, тийхын түлөө бидэ энэ ехэ ажал ябуулжа байнабди. Хойто жэлэй намар болотор ордонойнгоо барилга дууһаха түсэбтэйбди, хэжэ ажал тон ехэ, мүнгэн ехэ хэрэгтэй байна. Энээндэ хадаа бүхы зон хабаадал, энэ ордон бүтээбэл, уг гарбалайтнай дэмжэлгэһээ бүхы ажабайдалтай һайн тээшээ һэргэжэ, өөһэдүнтнай, үри хүүгэд, аша зээнэрэйтнай ажабайдалай харгы замынь тэгшэрхэ байха гэжэ һанагдана.

- Баир Жамбалович, энэ хугасаа соо ябуулагдаһан бултанда аша үрэтэй, хүн зондо туһатай тайлгануудыг хаана үнгэргэһэн тухайгаа хөөрөжэ үгыт даа.

- Мүнөө зунай эхиндэ "Тэнгэрийн үүдэ нээлгын" тайлганһаа (авторһаа: эндэ Сагаан бурхан гарбалай хүлдэ үргэдэг Сагаан үбгэниие, Арын 13 ноёдые бүд дээрэ бүтээн зураглаһан, амидыруулан, амилуулан, хүн зоной аша туһада тайлган үнгэргэгдөө, энээний удха шанар тухай уридшалан "Үнэндөө" бэшээ нэмби)

Тайлганай үедэ

худалдаа наймаа дэлгэрүүлдэг, баяжуулдаг Эрхүүгэй эзэн – Эмниг Сагаан ноёндэ зориулагдаһан тайлга хээбди. Удаань августын 11-дэ Түнхэнэй аймагай Далахай нотагта Арын 13 ноёдой ахалагша болодог Буха ноёной тайлга үнгэргөөбди.

Тиигээд лэ мүнөө һаяар, сентябриин 14-дэ "Тэнгэрийн ордон" барилгын эхи табиһан, "Тэнгэрийн үүдэ хаалгын" тайлга эмхидхэжэ, олон предпряти, эмхинүүдтэ, юрын хүн зондо мүнгэ зөөрээр дэмжэхынь түлөө урилгануудыг бидэ тараагаабди, тиин бидэндэ туһаламжа болгон, гэр бүлынгөө зүгтөө, өөр өөрынгөө зүгтөө хамтын, үри хүүгэдэйнгээ һайхан ерээдүйн түлөө хандибай мүнгэ оруулхыетнай гуйнабди.

"Тэнгэрийн ордоной" барилгын эхин шата эхилбэ гэжэ нэрлээд, арад зондоо, дээрэй бурхадтаа, хада уулынгаа эзэдтэ, уһа голнуудайнгаа эзэд болохо лусууд хаануудта мэдүүлхээ байнабди. "Тэнгэрийн ордон" тайлгануудай үедэ, мүн офисоймнай 1-дэхи, 2-дохи кабинүүдтэ хандибай мүнгэн суглуулагдана, тийхэдэ эмхинүүдтэ, предпрятинуудта оруулха үнгэһэй банкын баримтануудыг үгэнэбди: **ИНН 0323045986, р/с 4070381040000001088, к/с 30101810200000000736, БИК 048142736, КПП 032601001, ОАО АКБ "БАЙКАЛБАНК."**

Республикынгаа бүхы зондо, "Буряад үнэн" Хэблэлэй байһангай газетэнүүдэй, журналнуудай олон тоото уншагшадта үнэнхэ зүрхэнһөө хандажа, арад зонойнгоо аша туһада сэхэ хабаатай энэ тайлгандамнай эдэбхитэйгээр гэр

бүлэтээ хабаадажа, өөһэдүнгөө уг гарбалье үргэжэ, хүр хүлдээ һэргэжэ, буряад арадайнгаа үндэһэн шажанай хүгжэлтэдэ хамта хамһан оролсожо, хани халуунаар харилсажа, бөө бээ дэмжэжэ, туһалалсажа, ажабайдалаа саашадань һайн тээшэнь хубилгаха, элүүр энхэ, баян бүдүүн байдал заяаха гэһэн гүн удхатай тайлгандамнай сентябриин 14-дэ (үглөөнэй 11 сагта) ерэхыетнай урижа, тон ехээр хүлежэ байнабди. Улад зоноймнай ажабайдал найжаруулха хүсэл зорилготой, угаймнай шажан мүргэл хэргээхэ, үргэдхэхэ гэһэн нангин үүргэтэй "Тэнгэрийн ордоной" барилгада хабаадахыетнай гуйнабди, бүлэтэй түрэл гаралтаа, үетэн нүхэдөөрөө ерэхые уринабди, үнэн сэдхэлһээ уряалнабди!

- Баир Жамбалович, уг гарбалаймнай заншалта байһан соёл, түүхэ, шажан мүргэл олондо ойлгуулжа, хүн зоноймнай һайхан харгы зам нээхэ, гэр бүлын, үри хүүгэдэймнай, аша зээнэрэимнай хүр хүлдэ үргэхэ үүргэтэй ажал хэрэг ябуулжа, "Тэнгэрийн ордон" барижа байһан ехэ хүдэлмэрийн эхи табижа байһан таанарта ехэ амжалта хүсэнэбди, арад зондо аша туһатай ажалтай номын ёһоор, һайн һайханаар бүтэхэнь болготой!

- һайн даа.

Бэлигма ОРБОДОВА хөөрөлдөө хэбэ. "ТЭНГЭРИ" гэһэн бөө шажантанай түбэй фото-зурагууд үгтэбэ.

Уласхоорондын "Алтаргана-2014" нааданиие угтуулан

УРАН ДАРХАНАЙ БҮТЭЭЛНҮҮД ДЭЛХЭЙЕ ШЭМЭГЛЭНЭ

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ суутай уран бүтээлшэ Даши Намдаковой "Дүрбэн зохилдогшо" гэжэ айхабтар гоёор урлан бүтээгдэһэн баримал 2008 ондо Агын тойрогой түб Агинское хотодо табигдаа юм. "Эльгэн тоонто нютагнай бидэниие нэгэдүүлнэ, эб ээтэ этигэлнай хүсэ нэмээнэ" гээд баримал дээрэ бэшээтэй. Гүнзэги удхатай, найхан бодол багтааһан үгэнүүд. Үдэр бүри энэ найхан бүтээлэй хажуугаарнь ажалдаа ошожо ябагшад, хургуулидаа яаража ябаһан үхибүүд энэ найхан уран бүтээлые хужарлан харахадаа, ямар жаргалтай гээшэб даа. Би нютагаа ошохо бүрээ хажуудань ошожо харадаг-би. Юундэб даа, ошохо бүримни нэгэл ондоохонор үзэгдэдэг. Үглөөнэй мандаха наранаар харана гүш, али үдэшин жаргаха наранаар харана гүш, нэгэл ондо ошо, өөрсэ шарайтайгаар үзэгдэхэнэ һонин байдаг. Гайхамшаг урлагай эди шэди тиимэ байна гү?

Энэ "Дүрбэн зохилдогшо" тухай иимэ домог дуулаа һэмби. Урдын урда сагта хүсэтэ заан, һармагшан, шандаган, жэгүүртэ шубуун дүрбэн нүхэсэжэ, бэе бээдэ туһалан, бэе бээ хамгаалан хамта амидаржа ябаа ха. Заан гурбан нүхэдөө ямаршые аюулһаа батаар хамгаалдаг һэн. Үүлэн тулама үндэр модоной жэмэсые заанай үнэн нүхэдынь бэлэхэнээр түүжэ, абарагша заанаа тэжээдэг байгаа. Энэл модонойнгоо һүүдэртэ нэгэтэ амаржа байтараа, эдэ дүрбэн хэмнай эгээн үндэр наһатай гээшэб, хэмнай эгээн хүндэтэй гэшэб гээд үгэ буляасалдаба. Наһа жэлээ тоолоходоо, һүүдэртэнь амаржа байгша модонойнгоо наһаар багсаалхабди гэлсэбэ. Заан эгээн томо, эгээн хүсэтэй хадаа түрүүн үгэ абажа хэлэхэдэ, "мини анхан түрэхэдэ, энэ модон мини тухай үндэртэй байгаа һэн" гээд томоотойгоор хэлэбэ. Шандаган хэлэхэдэ: "Мини жаахан байхада, энэ модон мини тухай һэн" гэбэ. "Зай, тиигэбэл би эгээн наһатайтай болоно хаб даа, мини түрэхэдэ, энэ модон наһаа набтар һэн" гэжэ шандаган хэлэбэ. "Энэ модоной үрэ би асараад, тарьяа һэм" гээд шубуун аалиханаар дуугарба. Шубуун эгээн наһатай, эгээн сэсэн гээшэ гэжэ эдэ дүрбэн эбээрээ хэлсэбэ. Тэрэ саһаа хойшо "Дүрбэн зохилдогшо" олон арадуудай хани барисаанай, эб найрамдалай һүлдэ болоһон түүхэтэй юм.

Будда бурханда һүзгэлгэшэдэй хэлэхээр, "Туншэ" гэжэ үгэ түбэд хэлэн дээрэ "Найдамтай дүрбэн" гэхэн удхатай юм ха. Хэлго хатан эжын эрьээр дэбхэншээжэ наадаһан бага балшар наһан,

хүгшэн эжын домог хөөрөө шагнаһаар, Алтан гадаһан, Долоон үбгэдые шэртэн, оюун найхание шэбшэн ябаһан залуу наһан, сахилгаан түргөөр сахаригтан ошоһон саг жэлнүүд мүнөө зүүдэн мэтэ Даши Бальжановичай ойндо эрьен ерэхэдэнь, мориндоо мордоод, Хэлгынгоо тала дайдаар гүйлгөөд ерэхэдэнь, нютаг нугань хүсэ шадалаа хубаалдаһан мэтэ, уран дарханай сэдхэлэй гүнзэгидэ шэнэ бүтээлэй шэнжэ һанаа бодолыень эзэлдэг юм.

Мориной дэлһэн дээрэ үндыһэн Даши тухай Бада, Хэлгоор, Үхэриг, Тэрэбхээнээр нээрээ юм гү, гэжэ этигэһын аргагүй һонин домог хөөрэлдэдэг юм. Энээн тухай олон жэлэй саада тээ нютагайнь үбгэжөөл намда хөөрөө бэлэй. Домог юм гү, болоһон ушар юм гү, би мэдэнгүйб. Агууехэ хүн тухай арад зон зохёогоодшые хөөрэлдэжэ болоо бээ.

Сагаалганай үедэ Дашаниматай үдэр Намдагай Бальжанайда хүбүүн үри түрэхэдэнь, хүгшэн эжынь дасан ошожо, ламада нэрэ эрижэ хандаба. Ламанар (нэгэниинь зурхай хаража байтараа, наһатайшаг ламаяа дуудаа һэн ха, һүүлдэ үшөө нэгэ лама ерээ) удаахан зүбшэһэнэй һүүлээр иигэжэ хэлээ:

-Хүбүүндэтнай Дашанима нэрэ таарана. Энэ хүбүүгээ һайнаар, үбдэхөөнгүй хаража байгты, сэбэрхэн эдэе эдээлүүлээд, арюухан газраар алхалуулаад, һайханаар абажа ябаа һаатнай, 15 наһатай болотороо үхөөгүй һаа, энэ хүбүүнтнай абынгаа нэрэ суурхуула агууехэ хүн болохо. Хүгшэн эжынь "хүбүүмни эрдэмтэн болохо ха гү, хэн болохо хадань ламанар тиигэжэ хэлээ хаб даа, хэн болохыень би харахагүй хаб даа" гэхээр, Дашын зургаатай байхадань тэрэ наһа бараа бэлэй. Даши ламанарай уридшалан хэлэһэн үгэнүүд тухай мэдэдэггүй байгаа юм. Тэрэ нилээн олон жэлдэ үбдөө, угай үбшэндэ дайрагдажа нилээхэн зобоо юм. Врачууд хэлэдэг байгаа: "Залуу шамбай хүбүүн аад, яахадаа һайн болоногүй гээшэб". Үбшэнэй шалтаг олодоогүй байхадаа иимэ байна гэжэ хэн мэдэлэй. Толи табига мэдэлшэ удаган абгайда Дашые абашаба. Тэрэ абгай толи дээрэ хараад иигэжэ хэлээ: "Түрэн тоонто нютагһаатнай баруун тээшэе ошоходо, хорёод модо газарта уулада тахилгатай хуша модон байна. Үнихэнэй хүндэлэгдөөгүй. Тэрэ модоной эзэниие хүндэлэхэ хэрэгтэй". Удаган абгайн хэлэһэн соо бүхы хэрэг бүтээгээ юм ааб даа. Тэрэнэй һүүлээр Даши үбдэхөө болёод, уран дархан болоо. Мүнөө тэрэ хуша модоёо жэл бүри ерэжэ хүндэлдэг юм. Ажалайнгаа бүтэжэ ядаа һаа, ошоод мүргэхэдэнь, ажал хэрэгын урагшатай болодог.

Агинское хотодо оршодог "Туншэ" - "Дүрбэн зохилдогшо" хүрэл баримал

Домог хадаа домог. Тиигэбшые арад зон мэдэд лэ хөөрэлдөө бээ. Даши Намдаковой уран бүтээлнүүдэй үзэсхэлэн Улаан-Үдэдэ болоходонь, хараа бэлэйб. Дайн даярһаа эсэшэнхэй, мориныньшые хүгшэршэһэн, мориёо унаһаар үбгэршэһэн сэрэгшэ, (Лобсон Тапхаевай "Хонгоодор" гэжэ шүлэг ойндоо ороно), үнжэгэн арюухан дангынын шарай, дабшалжа нуугаад, нүдээе аняад, үльгэрээ түүрээжэ байһан үльгэршэнэй, хэсээ амилуулжа байһан бөөгэй барималнуудые харахадаа, эдэнэр дуугарха аргатай һаа, юун тухайб даа өөһэд тухайгаа бидэндэ хөөрөжэрхихээ байһан шэнги, хүрэлөөр шудхагдаһан дүрэнүүд хүндэ бэшээр, нямыа сэсэг шэнги нямбай наринаар урлагдаһан гээшэб гэжэ гайхан, даяад хараһайб гэхэн мэдэрэлдэ эзэлэгдэн, зүрхэ сэдхэлээ хүлгүүлэн хажуудань зогсоһоноо мартагшагүйб.

Даши Намдаков буряад арадай аман зохёол, домог, түүхэ, үльгэр туужа һайн мэдэдэг гэжэ һанаһаар байгаа һэн. Тэрэнэй уран бүтээлнүүд уранай, уянай, үнжэгэн арюунай, хүгжэмэй гайхамшагаар шэнгэнхэй, талаан бэлигээр нэбтэрэнхэй гэжэ ажаглаа бэлэйб.

Чингис хаанай уран баримал Англиин Лондон нислэлдэ табигдажа, бүхы дэлхэйн олон улсын ниитын анхарал татаа бшуу. Дэлхэйн олон гүрэнүүдые эзэмдэһэн Эзэн хаан Англиин газар уһые гэшхэшьегүй һаа, оршон үедэ уран хүрэг болоод, мориёо унанхай гүйлгэжэ, тэдэнэй ухаан бодолыень эзэлээд, дура сэдхэлыень буляагаад байһандал харагдана. Нүүдэлшэ буряад-монголой үри бэе, алдар суута уран барималшан, буряад абын хүбүүн Даши Букингамскэ ордон соо хаан хатанай сайны уужа хүндэлүүлхэдэ, хэниинь хэндэ хүндэ ямба үзүүлээ юм бэ гэжэ үшөө асуудалтай... Юундэ гэнтэ хибсагартай англиинхин Чингис хаанай баримал хүрэг Гайд парк соо табяаб, даяаршажа байһан дэлхэйн хүнүүдтэ юун тухай һануулааб гээд бодолго болоо һаа, һонин асуудалнууд ойндо оронол ха. Бүхы юумэн унгитай, удхатай байдаг...

Даши Намдаковой уран бүтээлнүүд Казахстанай нислэл Астанада ("Ханшаим"), Агын тойрогой Агинское хотодо ("Туншэ"), Эрхүүгэй Усть-Орда тосхондо ("Усть-Орда"), Хадата Шориин Таштагол хотодо ("Алтан Шори") гээд дээрэ нэрлэгдэгшэ нютагуудые

шэмэглэн байдаг юм. Гансал манай Улаан-Үдэдэ Даши Намдаковой уран бүтээл үгы гэжэ харамсамаар. Хэзээб даа уран дарханай гоё шэмэг бүтээл Улаан-Үдэдэнай табигдаха байха гэжэ найданаб. Мориндоо мордоод, дэлһэнһэнь шанга баринхай, дээшээ мэнэ-мэнэ моринтоёо нийдэшэхээ байһан шэнги жаахан хүбүүнэй "Нидэлгэн" гэжэ баримал Даши Намдаков Улаан-Үдэдэ, нютагаархиндаа зорюулжа урлан дархалаа юм. Тээд энэ бүтээлынь хэзээ нэгэтэ Улаан-Үдын талмай дээрэ табигдаха юм гээбы гэжэ найданабди. Ивалгын дасанда табигдаһан "Бишыхан Будда" гээд нэрлэһэн уран гоё бүтээлээ Буряад Республикын арад зондо бэлэглээ һэн. Агуу томо арсаланай нурган дээрэ аабагархан хүбүүн ерээдүүдэ Буддын шажанай хургаал забари зааха бурхан болохоёо мэдэхгүй амгалан нойрсожо байхыень харанабди.

Уран барималшан Даши Намдаковой шэдитэ бүтээлнүүд хүнүүдтэ уран урлагай туяа асарна, хүсэ шадал оруулна, арюун найхание найхашаадаг болгоно, алтан дэлхэе шэмэглэнэ, нарата юртэмсые дулаасуулна.

**Намжилма
БАЛЬЖИНИМАЕВА.**

Буряадай арадай уран зохёолшо Ц-Ж.А.ЖИМБИЕВЭЙ 85 жэлэй ойдо

Манай ахамад уран зохёолшодой нэгэн – Буряадай арадай уран зохёолшо, "Россиин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ", "Буряад болон Хальмаг Республиканыудай соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ", хүүгэдэй "Хараасгай" сэтгүүлэй ахамад редактор байхан Цыден-Жаб Арсаланович Жимбиевэй 85 жэлэй оёе республикыннай олонитэ эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэжэ байна. Хурса хонор ухаагаараа, үнэтэ шухаг дурдахалнуудаараа, дүлэтэ эдэбхи үүсхэлээрээ, ходоодоо түрүү зэргэдэ ябадагаараа "Буряадай Колумб" гэжэ зоной дунда алдаршахан Цыден-Жаб Арсаланович ЖИМБИЕВ ёһотой арадай уран зохёолшо байхан юм.

ЦЫДЕН-ЖАБ ХҮБҮҮХЭН 1928 оной шорой шара Луу жэлэй алтан намар хүдөөгэй ажалшаддай баян ургасаяа хуряжа байха үедэ Буряад-Монголой АССР-эй Улаан-Хөлго-Хуасайн аймагай Бадын сомоной Хүсөөтэ нотагта (мүнөө Шэтэ можын Хөлгын район) ажаһуудаг Боохой Хуасай угтай малшан Жэмбын Сэбжэдэй бүлэдэ түрүүшын уринь боложо түрэнхэн юм. Хойшодоо гурбан басагад, тусхайлбал, Долгоржоб, Дулмажаб, Хандажаб (наһа бараһан), Дабаа-Самбуу (Владимир) хүбүүн һубарижа гараа хэн.

Үлгэр онтохон соо хөөрөгдэдэг Бабжа-Барас баатарай сэрэгшэдтээ иишэ тиишээ мордоходоо, тахидаг байхан Гурбан Байтаһад гэжэ үргэл мургэлтэй оёо уула-яа Хөлго мүрэнэй эрьедэ оршодог Хүсөөтэ нотагайхид хүндэлжэ, шүтэжэ байдаг заншалтай юм даа. Долоо наһатайдаа тэрэ Хүсөөтын эхин шатын хургуулида һурахаяа ороо хэн. Шуран солбон, һүбэлгэн һонюуша хүбүүхэн 3-дахи класса һуража байхадаа, ханын газетэдэ түрүүшынгээ шүлэг зохёолон юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу-ехэ дайнай эхилхэдэ, долоон класс дүүргэһэн 13-тай Цыден-Жаб хамтын ажахын али бүхы ажалда хабаадалсан, тэрэ үеын бэрхэ-шээл түбэгүүдые гаталан дабажа, адуушанаар, тоо бүридхэгшөөр, прицепшгээр ажаллаа хэн. Тэрэ нотагтаа үлэһэн бүхы хүнүүдтэй - үбгэд, хүгшэдтэй, эхэнэрнүүд болон үхибүүдтэй хамта оролдосотой нэтэрүүгээр, эршэмтэйгээр хүдэлжэ, ажалай дадал шадабаритай, дүршэлтэй болохоһоо гадна, Эсэгын дайнда совет арадай туйлаһан илалтада, дайнай һүүлээр арадай ажахые һэргээн хүгжөөлгэдэ арга хабаараа, шадал зэргээрээ хубитаяа оруулһан байха юм. Иигэжэл али бүхы юумэндэ түбһэндэ түргэн, һүбэлгэн бэрхэ хүбүүхэн ажал дээрэ атаржаһан, хүдэлмэри дээрэ хүдэржэһэн байгаа. Эрхын шэнээн бээтэй аад, эрэ хонгор

дуутай эдир хүбүүн хурса хонор ухаагаараа, сахилгаан түргэн бодолоороо үетэн нүхэдһөө шалгардаг хэн.

Тиигэжэ Ц-Ж.Жимбиев эрдэм мэдэсээ дээшлүүлхэ зорилго урдаа табиба. Петровск-Забайкальскиин багшанарай техникумдэ һураад, Улаан-Үдын театральн-хүгжэмэй училищида ороһон байгаа. 1948 ондо училищия амжалтатайгаар түгэхөөд, унаган нүхэд Чингис Павлов болон Балдан Ябжановтай хамта Ураалай консерваторидо орохо наһатай, бэлэдхэлэй курсада һураа. Теэд энэ хүсэлын бээлхэ хубигүй байшоо.

ЭРЭ ХҮН ЗОРИНОНДОО гэжэ зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй гэшэ. Үнэхөөрөөшье, энэнь тон зүб

ев Литинститудаа шалгарһанай тэмдэгтэйгээр дүүргэһэн байгаа.

ЗОХЕОХЫ АЖАЛЫНЬ золтой байгаал даа. Нютагаа бусажа ерэмсээрээ, Ц-Ж.А. Жимбиев Буряадай номой хэблэлдэ уран һайханай литературын редактораар хүдэлбэ. Энэ үедэ тэрэ шүлэгүүдые, рассказаүүдые олоор бэшэжэ, «Түрүүшын бураздаа», «Шүлэг - минии хүлэг», «Унаган нүхэд», «Ургы», «Сурхарбаан» ба бусад суглуулбаринуудые хойно хойноһоон хэблүүлбэ.

Партийн ЦК-гай уряагаар хүдөө ажахые хүгжөөхэ зорилготойгоор «Гуша мянгатан» хүдөө нютагуудта эльгээгдэ хэн. Залуу уран зохёолшо бүлөөрөө 1956-1958 онуудта Агын тойрогой Согто-Хангил нютагта байрлажа,

номуудые барлуулан гаргуулан байгаа. Эдэ-нэй олоһоний үхибүүдтэ зорюулагданхай, зариманинь һуралсалай номууд соо оруулагданхай. Үхибүүдтэ зорюулагданхай «Саһан дээрэхи сээсгүүд» гэхэн номын 1974 ондо Москвада барлагдажа гараа хэн. Ниислэл хотодохи Ангуудай театрай директор, СССР-эй ба Россиин арадай артистка Наталья Дурова энэ номдон оршол бэшээ бэлэй. Тэрэ уянгата шүлэгүүдэй хэдэн суглуулбарийн автор юм. Олохон шүлэгүүдтэнь

ХУРСА ОДОН МЭТЭЭР ЯЛАРДАГ ҺЭН

юм ааб даа. Энэл жэлдэ Буряад-Монголой Уран зохёолшодой холбоной зууршалгаар Цыден-Жаб Жимбиев Москвагай М.Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институтта һурахаяа орожо, республикынгаа олохон зохёолшодые хойноһоо дахуулан, тэдэнэртэ дардам харгы гаргажа үгөө хэн. Хойшодоо Цырен-Базар Бадмаев, Николай Дамдинов, Солбон Ангабаев, Цырен Галанов, Даширабдан Батожабай болон бусад энэ дээдэ хургуулида һурахаяа ороһон байгаа.

Цыден-Жаб Жимбиев хадаа зондо ниислэтэй, наһатайшуул болон залуушуултай зохидохонор хөөрэлдэжэ шададаг хүн хэн. Тэрэ Расул Гамзатов, Константин Ваншенкин, Владимир Солоухин болон манай ороной бусад сууга зохёолшодтой хамта һуража, анда нүхэд, найжанар болоһон байгаа. Мэдээжэ уран зохёолшод Михаил Светловһоо эхилээд, Владимир Тендряков хүрэтэр бэлигтэй бэрхэ олон позүүдтэй, прозаигүүдтэй танилсажа, нүүсэжэ, тэдэнэ тэрэнэй зохёолнуудые ород хэлэн дээрэ оршуулаад, манай ороной олон үндэһэ яһанай уншагшадта хүргэһэн байгаа бшуу.

Тиигэжэ Ц-Ж.Жимбиевэй зохёолнууд ниислэлэй «Комсомольская правда», «Вечерняя Москва», «Литературная газета» сонинуудта, «Смена», «Октябрь» сэтгүүлүүдтэ толилогдожо захилаа хэн. «Баян нуга» гэжэ поэмэнь буряад зохёолшодой уянгата шүлэгүүдэй антологидо хэблэгдэ бэлэй. 1951 он комсомол хүбүүнэй намтарта мартагдашагүй хэдэн дурасхаал үлөөнхэй: Цыден-Жаб Жимбиев, Владимир Солоухин, Евгений Винокуров гурбаниин райкомдо дууджа, партиин зэргэдэ абаһан, һуража байха үедөө СССР-эй Уран зохёолшодой холбоной гэшүүн болоһон, урда тээнь Улаан-Үдын театральн-хүгжэмэй училищида хамта һураха үедөө бэе бээдэ дурлаһан Нүхэдэй районой Үнгын голдо тоонтотой Тамара Антоновна Цыден-Жаб Арсаланович хоёрой инаг дуран һалбаран бадаржа, энэл жэлдэ хуби заяагаа холбоод, гэр бүл болоһон байгаа.

Эндэ һураха үедөө тэрэ Совет ороной элитэ ехэ уран зохёолшодһоо, позүүдһээ горитой һургаал абаһан, тиихэдэ уран зохёолой элдэб жанруудта - уянгата болон үхибүүдэй шүлэгүүдтэ, очеркнүүдта, рассказуудта, романуудта, публицистикэдэ хаба шадалаа, бэлиг шадабарья туршажа, эдэнэй ямарьеньшье хазаарлаха аргатай байһанаа харуулан юм.

1952 ондо Цыден-Жаб Жимби-

эндэхи ажалша зоной байдалтай, ажал хэрэгүүдтэй танилсаад, дүтын нүхэд болоһон, материалнуудые суглуулан, элдэб жанрай хэдэн зохёол бэшэһэн байгаа. Тэрэ тоодо Согто-Хангилда ажаһууһанайнь, ажаллаһанайнь үрэ дүнгые «Талын харгынууд» гэжэ түрүүшын роман баталаа бэлэй. Энэнь Барадий Мунгоновой «Харьялан урдаа Хөлгомнай», Жамьян Балданжабой «Сэнхир хаданууд» гэжэ романуудтай хамта буряад уран зохёолдо мүнөө үе сагай «Улаан малшан» колхозой ажалшадтай байдалые, ажал хэрэгүүдые тобойсо харуулан түрүүшын романуудтай нэгэниин болоһон юм.

Цыден-Жаб Жимбиев совет уран зохёолшодой делегацинуудай бүридэлдэ оруулагдажа, олон оронуудаар, тусхайлбал, Куба, Великобритани, Чехословаки, Монгол, Хитад болон бусад гүрэнүүдээр ябаһан, аяншалһан байха юм. Жарадахи онуудай эхиндэ Сүлөөтэ аралда - Куба орондо ошоһоной ашаар «Москва-Прага - Гавана» гэхэн очеркнүүдэй ном 1964 ондо хэблүүлэ хэн. «Гал могой жэл» (1972), «Урасхал» (1978), «Сагаан шүбүүд» (1992) гэжэ романуудын «Байгал», «Сибирские огни», «Дружба народов» сэтгүүлүүдтэ хэблэгдэһэн байгаа. Эсэгын дайнай үедэ ара талада хүдэлжэ, илалта шэрээлсэһэн зоной байдал, ажал хэрэгүүд тухай «Гал могой жэл» гэхэн роман сооһоон ойлгомоор. Романай гол ноуор болохо Батажаб хүбүүнэй хөөрөөгөөр зохёолой бусад героинуудтай танилсанабди. Энэ романиин Владимир Тендряковой оршуулгаар ород хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ, ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэлээр Николай Островскиин нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна уран зохёолой конкурсын шангай лауреат болоод, дипломдо, дурасхалта медальда хүртэжэ, оронойнгоо уншагшадые хужарлуулан юм. Тиигэжэ «Гал могой жэл» гэжэ романиин буряад уран зохёолой алтан жасада оронхой.

Манай мэдээжэ уран зохёолшо Ц-Ж. Жимбиев лама санаартадай ханилдаг, нүхэсэдэг байһан юм. Хорёод жэлдэ СССР-эй ЦДУБ-ай түрүүлэгшэ, Бандида хамба-лама ябаһан Жамбал -Доржо Гомбоев тухай баримтата туужа бэшэжэ, 1994-1995 онуудта «Буряад үнэн» сониндо толилуулаа хэн. Ахамад уран зохёолшо өөрынгөө һанамжа баримталан, «Хори буряадуудай угай бэшэг» гэхэн һонин эссе-номоо 2001 ондо хэблүүлэ бэлэй. Түрүүшынгээ поэмын 1950 ондо хэблэгдэһэнхэй хойшо Цыден-Жаб Арсаланович 50 гаран

Буряадай композиторнууд хүгжэм зохёожо, зондо һайшаагдан, арадай дуунууд болоһонхой. Ахамад уран зохёолшын ухаан бодолоор, зүрхэ сэдхэлээр мүнделһэн бүтээлнүүд ород, монгол, хальмаг, тыва, киргиз, молдаван, поляк, немец, болгар хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэжэ гаранхай.

Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо зүбшэлэгшөөр, партиогор, номой хэблэлдэ редактораар хүдэлһэнэй һүүлээр 1986 ондо Цыден-Жаб Арсаланович хүүгэдэй «Хараасгай» сэтгүүл эмхидхэжэ, ахамад редактораар томилогдоо хэн. Элдэб жанруудаар зохёолнуудые бүтээхэнэ гадна, Ц-Ж.А.Жимбиев бүхы монгол туургата арадуудай, буряад зоной хуби заяанда хабаатай ехэ үйлэ хэрэгүүдые эмхидхэһын, бээлүүлхын тула шула дурдахалнуудые оруулһан, үүсхэлнүүдые гаргаһан байна. Эдэнэй заримынь дурдахада имэ: «Бабана тэхын нааданууд» гэжэ концерт, «Кирсан-шатар» гэхэн мүрьсөөнүүд, агууехэ киноартист Валерий Инкижиновэй угай баялигуудые бээдэрлэгэ, уласхоорондын телемарафон, монгол туургата арадуудай үхибүүдэй «Их наадам» гэжэ бүхэдэлхэйн һайндэр, хори буряадуудай түлөөлэгшэдэй I дүгээр Пётр хаанда морилжо ерэнээр 300 жэлэй ойн һайндэр, «Наян-Наваа» гэжэ урданай дуунуудай үдэшэ гэхэ мэтэшлэн тооложо барахын аргагүй байна даа.

Шэнэ юумэ үүсхэхэ, дүлэтэ уряануудые гаргажа бээлүүлхэ талаар Цыден-Жаб Арсаланович ошо сасаруулжа ябадаг хүн байһан юм гэхэдэ хэтэрүүлнэ бэшэбди!

Буряадай арадай уран зохёолшо Ц-Ж.Жимбиев СССР-эй Уран зохёолшодой холбоной хоёр съездын делегадаар һунгагдаа хэн. 1958 оной декабриин 13-да Россиин Федерациин уран зохёолшодой нэгэдэхи съезд Кремлийн Ордоной Колонно зал соо дүүрэнхэн байгаа. Энэ мартагдашагүй гайхамшагта үдэр 30-тай Цыден-Жаб Жимбиев, 53-тай Михаил Шолохов, 69-тэй Хоца Намсараев гурбан эндэ уулзаһан юм ха. СССР-эй Верховно Советэй депутатуд байһан хадаа Хоца Намсараев залуу нүхэртээ Михаил Шолоховые танилсуулжа, уудаһан саг соо үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэбэ. «Бидэ, наһатай боложо ябаһан зохёолшод, залуу халандаа тон найданабди. Таанад һайн зохёолнуудые бэшэгты», - гээд, Михаил Александрович уриханаар энэбхилэн, гарьени бахим шангаар адхажа, хэлээ хэн гэжэ Цыден-Жаб Арсаланович

«Манай Шолохов» гэжэ статья соогоо бэшэһэн юм (зураг дээрэ).

1999-2001 онуудта тэрэ Байгалай Уран зохёолой холбооние ударидаһан байгаа. Агын тойрогой "Согто-Хангилай колхозой хүндэтэ гэшүүн" гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, БурАССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат болонхой, "Россиин Федерациин, Буряад болон Хальмаг Республиканыудай соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэй юм.

ХҮН ҮХИБҮҮДЭЭРЭ ЖАРГАЛТАЙ гэжэ хэлсэдэгынэ зүйтэйл даа. Эдэ бүхы ашата һайхан ажал хэрэгүүдын соёлой институтдай хоорой дирижированиин кафедрада багшалһан наһанайн хүхэр Тамара Антоновнагай туйлаһамжа дэмжэлгээр туйлагдаһан байха юм. Зүгөөр тэрэ удаан саг соо хүндөөр үбшлөөд, 2002 ондо энэ дэлхэйтээ халасаа хэн. Рыгзэма басаганиин Москвада Строгановой нэрэмжэтэ Уран зурагай дээдэ училищид дүүргэжэ, уран зурааша-керамист болонхой, Санкт-Петербургдахи Ломоносовой нэрэмжэтэ шаажангай гол заводто хүдэлһэн юм. Тэрэнэй зохёол бүтээлнүүдэй выставкнүүд Парижда, Дамаскда, Делидэ, Улаан-Баатарта, Токиодо эмхидхэгдэ хэн. Санжай гэжэ зээ хубүүтэй. Бальжан хүбүүниин Москвагай архитектура институт дүүргэһэн, Алайр нотагай Татьяна Анураиевна һамгатай архитектурын болон англи хэлэнэй талаар эрдэмэй кандидатууд болоод, мүнөө докторой диссертацинууд дээрэ хүдэлжэ байдаг. Эбтэй эетэй энэ бүлэ Великобританиин эртэ урдын Кембриджскэ университеттэ багшалдаг. Алдар хүбүүниин мүн лэ сууга Оксфордын университет дүүргэжэ. Оюуна басаганиин 15-тай. Бальжан Цыденжапович Улаан-Үдэ тухай монографи хэдэн жэлэй урда тээ Лондондо англи хэлэн дээрэ гаргуулаа хэн. Монгол туургата арадуудай алдарт хүбүүдэй нэгэн - элитэ ехэ уран зохёолшо, ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша Цыден-Жаб Жимбиев хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, 2006 оной хабар наһа бараа хэн. Тэрэнэй хэнэн ажалын, бүтээһэн хэрэгын зоной сэдхэлдэ, ухаан бодолдо хэтэдэ үлэнхэй.

Буряадай арадай уран зохёолшо Цыден-Жаб Арсаланович Жимбиев хадаа олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг Россиин уран зохёолой гайхамшагта түлөөлэгшэдэй дунда хурса одон мэтээр ялардаг байгаа даа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, журналист, Россиин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ДТВ

АРИГ УС
 07.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
 07.30 М/С "ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ" (6+). ПОГОДА
 07.55, 19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
 08.25, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
 08.40 М/Ф
 09.00 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
 10.30 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
 11.30 Х/Ф "ЧАС ПИК"
 14.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
 14.15 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
 14.30, 20.00 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
 15.30 Т/С "УНИВЕР. НОВАЯ ОБЩАГА" (16+)
 18.00 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
 19.15 "АФИША" (12+)
 21.00 Х/Ф "ЧАС ПИК-2"
 23.30, 23.30 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
 01.00 Х/Ф "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ДРУГ"

06.00, 07.30 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+)
 06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
 07.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 08.00, 01.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
 08.30 Д/Ф "ТАЙНА ЕГИПЕТСКИХ ПИРАМИД"
 09.00 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+). ЗУРХАЙ
 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 10.30 "ХОЧУ ЗНАТЬ!" (12+)
 11.05 Т/С "АВРОРА"
 12.40, 16.50 М/Ф
 13.05 "КТО ТАКАЯ САМАНТА?" (16+)
 13.30 Х/Ф "ГОРЕЦ 3"
 15.30 Х/Ф "ОТРЯД ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ"
 17.05 Д/Ф "КРАЙ НЕ ПУГАННЫХ ЖЕНИХОВ"
 18.05 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+)
 19.00 "ЕСТЬ РАЗГОВОР" (12+). ЗУРХАЙ
 20.05 Т/С "КОГДА МЫ БЫЛИ СЧАСТЛИВЫ"
 21.00 "ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ" (16+). ЗУРХАЙ
 22.00 Т/С "ВИРТУОЗЫ"
 23.30 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+). ЗУРХАЙ
 01.30 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС «БАЙКАЛ»

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
 06.00 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
 07.00 М/С "ПАРЯЩАЯ КОМАНДА"
 07.30 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
 08.00 Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ. СУПЕРНЕВЕСТЫ"
 09.00, 13.30, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
 09.30, 15.00, 23.55 Т/С "6 КАДРОВ"
 09.40 Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ". "МЕСТЬ ПАДШИХ"
 12.30, 20.30 Т/С "КУХНЯ"
 13.00, 14.00, 18.00, 18.30, 19.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
 15.15 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "СМЕШНЯГИ"
 16.35 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ПАДАЛ ПРОШЛОГОДНИЙ СМEX"
 19.30 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ"
 20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
 21.00 Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ-3. ТЕМНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ"
 00.30 "НЕРЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ" (16+)

01.00 "ЭОН ФЛАКС" (16+)
 02.45 Х/Ф "НЕПРИСТОЙНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ"
 04.55 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 "НТВ УТРОМ"
 09.35, 11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
 11.55 "ДО СУДА" (16+)
 12.55 "СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)
 14.25 "СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
 15.35 Т/С "ДЕЛО ВРАЧЕЙ"
 16.30, 19.30 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
 17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА" (16+)
 18.40 "ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
 20.30 Т/С "БОМБИЛА. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
 22.25 Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ"
 00.15 "СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
 00.35 Т/С "КАРПОВ" (16+)
 02.30 Д/С "ЖИВЫЕ ЛЕГЕНДЫ"
 03.30 "ДИКИЙ МИР" (0+)
 04.05 Т/С "ВИСЯКИ"
 06.00 Т/С "ЧАС ВОЛКОВА" (16+)

06.00, 07.00, 05.30 М/Ф
 06.30 "УДАЧНОЕ УТРО" (0+)
 08.00 "ПОЛЕЗНОЕ УТРО" (0+)
 08.40, 12.20, 18.30, 23.00, 05.20 "АНЕКДОТЫ" (16+)
 09.00 "ОБМЕН БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ" (0+)
 09.30 Х/Ф "СМЕРШ"
 12.30, 19.00 "УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ" (16+)
 13.00, 14.00 Т/С "ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА-2"
 15.10, 19.30, 23.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
 16.00, 20.30 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ" (16+)
 16.30, 17.00, 17.30 "ВНЕ ЗАКОНА" (16+)
 18.00 "ИХ РАЗЫСКИВАЕТ ПОЛИЦИЯ" (16+)
 "КВН. НА БИС" (16+)
 22.00 "ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ" (18+)
 00.30 "УДАЧНАЯ НОЧЬ" (0+)
 01.30 Х/Ф "ВЫКУП"
 03.20 Т/С "КОБРА. АНТИТЕРРОР"
 04.20 "САМОЕ ВЫЗЫВАЮЩЕЕ ВИДЕО" (16+)

Четверг, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
 10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
 10.05, 05.10 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
 10.35 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
 10.45 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
 11.55 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
 13.10 "ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
 13.50 "ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!" С ГЕННАДИЕМ МАЛАХОВЫМ (12+)
 14.40 "ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ" (16+)
 15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
 15.25 Т/С "ДОМРАБОТНИЦА"
 16.15 "САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ" (16+)
 17.10 Т/С "ЯСМИН"
 18.00 "В НАШЕ ВРЕМЯ" (12+)
 19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
 19.45 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
 20.50 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ" (16+)
 22.00 "ВРЕМЯ"
 22.30 Т/С "МАТЬ-И-МАЧЕХА"
 00.30 "ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
 01.00 "НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
 01.10 Т/С "ПЕРЕВОЗЧИК". "ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ"
 02.10 Х/Ф "ЖИЗНЬ КАК МЕЧТА"
 04.20 Т/С "ФОРС-МАЖОРЫ"

14.00 "ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ" (12+)
 16.00 Т/С "ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ"
 17.00, 18.30 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"
 19.30 "ПРЯМОЙ ЭФИР" (12+)
 21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
 22.00 Т/С "ВСЕГДА ГОВОРИ 'ВСЕГДА'-9"
 23.50 "ПОЕДИНОК". ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА (12+)
 01.25 Д/Ф "КАМЧАТКА. ЖИЗНЬ НА ВУЛКАНЕ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
 11.00, 16.40, 20.30, 00.40 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
 11.20 "НАБЛЮДАТЕЛЬ"
 12.15, 02.55 Т/С "ПЕРРИ МЭЙСОН"
 13.10 "РУССКИЕ ЦАРИ"
 13.55 "РОССИЯ, ЛЮБОВЬ МОЯ!"
 14.20 Д/Ф "НИКИТА СТРУВЕ. ПОД ОДНИМ НЕБОМ"
 15.00 Т/С "ПЕТР ПЕРВЫЙ. ЗАВЕЩАНИЕ"
 16.00 "АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ"
 16.50, 21.45 Д/С "ИСТОРИЯ МИРА"
 17.40 Д/Ф "ПИКОВАЯ ДАМА ГРИГОРИЯ ЕЛИСЕЕВА"
 18.25 Д/Ф "САН-СУСИ. ЗАМКИ И САДЫ ПОТСДАМА"
 18.45 "ЗНАМЕНИТЫЕ СОЧИНЕНИЯ"
 19.40 "АСАДЕМИА"
 20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
 21.00 "ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА"
 22.40 "КТО МЫ?"
 23.05 Д/Ф "МЕРИДА. ВОДА И ЕЕ ПУТИ"
 23.20 "КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ"
 00.10 Д/С "РАССЕКРЕЧЕННАЯ ИСТОРИЯ"
 01.00 Х/Ф "КРАКЕЛЮРЫ"
 03.45 Д/Ф "ДЖАКОМО ПУЧЧИНИ"

АРИГ УС

07.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
 07.30 М/С "ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ"

(6+). ПОГОДА
 07.55, 14.00, 19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
 08.25, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
 08.40 "РОССИИ ВАЖЕН КАЖДЫЙ РЕБЕНОК" (6+)
 08.50 М/Ф (6+)
 09.00 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
 10.30 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
 11.30 Х/Ф "ЧАС ПИК-2"
 13.30 Т/С "УНИВЕР" (16+)
 14.15 "АФИША" (12+)
 14.30, 20.00 Т/С "ИНТЕРНЫ" (16+)
 15.30 Т/С "ДЕФФОНКИ" (16+)
 18.00 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
 19.15 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
 21.00 Х/Ф "ЧАС ПИК-3"
 23.30 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
 01.00 Х/Ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПЛУТО НЭША"

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+)
 06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
 07.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 08.00, 01.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
 08.35 "ЕСТЬ РАЗГОВОР" (12+)
 09.00 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+). ЗУРХАЙ
 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 10.30 "ХОЧУ ЗНАТЬ!" (12+)
 11.05 Т/С "АВРОРА"
 12.40 М/Ф
 13.05 "КТО ТАКАЯ САМАНТА?" (16+)
 13.30 Х/Ф "ПЛАНКЕТТ И МАКЛЕЙН"
 15.30 Х/Ф "ОТРЯД ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ"
 17.05 Д/Ф "МОЗГ. ПЕРЕЗАГРУЗКА"
 18.05 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+)
 19.00 "РАДАР-СПОРТ" (6+). ЗУРХАЙ
 20.05 Т/С "КОГДА МЫ БЫЛИ СЧАСТЛИВЫ"

21.00 "ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ" (16+). ЗУРХАЙ
 22.00 Т/С "ВИРТУОЗЫ"
 23.30 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ" (16+). ЗУРХАЙ
 01.30 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС «БАЙКАЛ»

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
 06.00 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
 07.00 М/С "ПАРЯЩАЯ КОМАНДА"
 07.30 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
 08.00 Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ. СУПЕРНЕВЕСТЫ"
 09.00, 13.30, 19.30, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+)
 09.30, 15.00, 23.05 Т/С "6 КАДРОВ"
 09.35 Х/Ф "ТРАНСФОРМЕРЫ-3. ТЕМНАЯ СТОРОНА ЛУНЫ"
 12.30 Т/С "КУХНЯ"
 13.00, 14.00, 18.00, 18.30, 19.00, 20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
 15.05 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ПАДАЛ ПРОШЛОГОДНИЙ СМEX"
 16.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ШАГОМ ФАРШ!"
 20.30 Т/С "КУХНЯ" (16+)
 21.00 Х/Ф "ВИКИНГИ ПРОТИВ ПРИШЕЛЬЦЕВ"
 23.30 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!"
 00.30 "НЕРЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ" (16+)
 01.00 Х/Ф "Я НЕ ЗНАЮ, КАК ОНА ДЕЛАЕТ ЭТО"
 02.40 Д/Ф "ЧУДАКИ В 3D"
 04.00 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 "НТВ УТРОМ"
 09.30 "СПАСАТЕЛИ" (16+)
 10.00 "МЕДИЦИНСКИЕ ТАЙНЫ" (16+)

10.35, 11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
 11.55 "ДО СУДА" (16+)
 12.55 "СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)
 14.25 "СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
 15.35 Т/С "ДЕЛО ВРАЧЕЙ"
 16.30, 19.30 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
 17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА" (16+)
 18.40 "ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
 20.30 Т/С "БОМБИЛА. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
 22.25 Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ"
 00.15 "СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
 00.35 Т/С "КАРПОВ" (16+)
 02.30 "ДАЧНЫЙ ОТВЕТ" (0+)
 03.35 "ДИКИЙ МИР" (0+)
 04.05 Т/С "ВИСЯКИ"
 06.00 Т/С "ЧАС ВОЛКОВА" (16+)

ДТВ

06.00, 07.00, 05.30 М/Ф
 06.30 "УДАЧНОЕ УТРО" (0+)
 08.00 "ПОЛЕЗНОЕ УТРО" (0+)
 08.40, 12.20, 18.30, 23.00, 05.20 "АНЕКДОТЫ" (16+)
 09.00 "ОБМЕН БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ" (0+)
 09.30 01.30 Х/Ф "СЛУШАТЬ В ОТСЕКАХ"
 12.30, 19.00 "УЛЕТНЫЕ ЖИВОТНЫЕ" (16+)
 13.00, 14.00 Т/С "ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА-2"
 15.00, 19.30, 23.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)
 16.00, 20.30 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ" (16+)
 16.30, 17.00, 17.30 "ВНЕ ЗАКОНА" (16+)
 18.00 "ИХ РАЗЫСКИВАЕТ ПОЛИЦИЯ" (16+)
 22.00 "КВН. НА БИС" (16+)
 00.30 "ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ" (18+)
 01.00 "УДАЧНАЯ НОЧЬ" (0+)
 04.25 Т/С "КОБРА. АНТИТЕРРОР"

Пятница, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
 10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
 10.05, 06.25 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
 10.35 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
 10.45 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)
 11.55 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
 13.10 "ВРЕМЯ ОБЕДАТЬ!"
 13.50 "ДОБРОГО ЗДОРОВЬИЦА!" С ГЕННАДИЕМ МАЛАХОВЫМ (12+)
 14.40 "ИСТИНА ГДЕ-ТО РЯДОМ" (16+)
 15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
 15.25 Т/С "ДОМРАБОТНИЦА"
 16.15 "САМЫЙ ЛУЧШИЙ МУЖ" (16+)
 17.10 "ЗА И ПРОТИВ" (16+)
 18.00 "ЖДИ МЕНЯ"
 19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБИТРАМИ
 19.45 "ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН"
 20.50 "ПОЛЕ ЧУДЕС"
 22.00 "ВРЕМЯ"
 22.30 "ГОЛОС" (12+)
 00.40 "ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ" (16+)
 01.35 Т/С "ПОД КУПОЛОМ". "ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ"
 02.25 Х/Ф "ПРИГОВОР"
 04.30 Х/Ф "ДЖЕК-МЕДВЕЖОНОК"

12.30, 15.30, 18.10, 20.40 "ВЕСТИ-БУРЯТИЯ"
 12.50, 15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
 13.00 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
 14.00 "ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ" (12+)
 15.15 ДНЕВНИК СОЧИ- 2014
 16.00 Т/С "ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ"
 17.00, 18.30 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"
 19.30 "ПРЯМОЙ ЭФИР" (12+)
 21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
 22.00 "ХИТ"
 23.10 Х/Ф "ЛЕСНОЕ ОЗЕРО"
 01.05 Х/Ф "ЭГОИСТ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
 11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
 11.20 Х/Ф "СОРОК ПЕРВЫЙ"
 12.30 Д/Ф "УКРОЩЕНИЕ КОНЯ. ПЕТР КЛОДТ"
 13.10 "РУССКИЕ ЦАРИ"
 13.55 "ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ"
 14.25 Х/Ф "ПОЕЗДКИ НА СТАРОМ АВТОМОБИЛЕ"
 15.45 "ВАЖНЫЕ ВЕЩИ"
 16.00 "ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА"
 16.50 Д/С "ИСТОРИЯ МИРА"
 17.40 Д/Ф "ГАМОВ. ФИЗИК ОТ БОГА"
 18.35 Д/Ф "МЦХЕТА. ЧУДЕСА СВЯТОЙ НИНЫ"
 18.55 "ИГРЫ КЛАССИКОВ"
 20.00 "СМЕХОНОСТАЛГИЯ"
 20.45, 02.55 "ИСКАТЕЛИ"
 21.35 Д/Ф "ТАТЬЯНА ДОРОНИНА. ОТКРОВЕНИЯ"
 22.20 Х/Ф "ТРИ ТОПОЛЯ НА ПЛЮЩИХЕ"
 23.35 "ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
 00.50 "КУЛЬТ КИНО" С КИРИЛЛОМ РАЗЛогоВЫМ
 02.30 А. ДВОРЖАК. "СЛАВЯНСКИЕ ТАНЦЫ"
 03.40 Д/Ф "МЕРИДА. ВОДА И ЕЕ ПУТИ"

АРИГ УС

07.00, 23.00, 01.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
 07.30 М/С "ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ" (6+). ПОГОДА
 07.55, 19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
 08.25, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
 08.40 "АФИША" (12+)
 09.00 "ДОМ-2. LIVE" (16+)
 10.30 "БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ" (16+)
 11.30 Х/Ф "ЧАС ПИК-3"
 13.30 Т/С "УНИВЕР"
 14.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". "МИРОВЫЕ НОВОСТИ" (16+)
 14.15 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
 14.30 "ИНТЕРНЫ"
 15.30 Т/С "УНИВЕР. НОВАЯ ОБЩАГА" (16+)
 18.00 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ" (16+)
 19.15 "РОССИИ ВАЖЕН КАЖДЫЙ РЕБЕНОК" (6+)
 20.00 "COMEDI WOMAN" (16+)
 21.00 "КОМЕДИ-КЛАБ" В ЮРМАЛЕ (16+)
 22.00 "COMEDI SLAV. БЕЗ ГРАНИЦ" (16+)
 23.30 "ХБ" (18+)
 00.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ" (16+)
 01.30 Х/Ф "СОЛДАТ"

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+)
 06.30, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30 НОВОСТИ ДНЯ (16+)
 07.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 08.00, 00.00 НОВОСТИ ДНЯ (16+). ЗУРХАЙ
 08.35 "РАДАР-СПОРТ" (6+)
 09.00 "УТРО С "ТИВИКОМОМ" (6+). ЗУРХАЙ
 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ
 10.30 "ХОЧУ ЗНАТЬ!" (12+)
 11.05 Т/С "АВРОРА"
 12.40 М/Ф

13.05 "КТО ТАКАЯ САМАНТА?" (16+)
 13.25, 00.30 Х/Ф "ЛЮБОВЬ И БАСКЕТБОЛ"
 15.45 Х/Ф "ОТРЯД ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ"
 17.05 Д/Ф "ВАМПИРЫ СРЕДИ НАС"
 18.05 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ" (12+)
 19.00 "ВО САДУ ЛИ, В ГОРОДЕ" (12+). ЗУРХАЙ
 20.05 Д/Ф "ВОЗВРАЩЕНИЕ БУРЯТСКОГО ЛАМЫ"
 21.00 Д/Ф "ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ"
 22.00 Х/Ф "ЖЕНИХ НА ПРОКАТ"
 02.40 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ" (16+)

СТС «БАЙКАЛ»

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
 06.00 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
 07.00 М/С "ПАРЯЩАЯ КОМАНДА"
 07.30 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
 08.00 Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ. СУПЕРНЕВЕСТЫ" (12+)
 09.00, 13.30 Т/С "ВОРОНИНЫ"
 09.30 Т/С "6 КАДРОВ"
 09.55 Х/Ф "ВИКИНГИ ПРОТИВ ПРИШЕЛЬЦЕВ"
 12.00 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!"
 12.30 Т/С "КУХНЯ" (16+)
 13.00, 14.00, 18.00, 18.30 Т/С "ВОРОНИНЫ" (16+)
 15.00 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ШАГОМ ФАРШ!"
 16.30, 19.00 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ"
 20.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ПО УШИ В ЕЗГ"
 21.50 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "ВЯЛЫЕ ПАРУСА"
 22.50 Х/Ф "КОРОЛЬ АРТУР"
 01.10 Х/Ф "БОЙ С ТЕНЬЮ-2. РЕВАНШ"
 03.45 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 "НТВ УТРОМ"
 09.35, 11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
 11.55 "ДО СУДА" (16+)
 12.55 "СУД ПРИСЯЖНЫХ" (16+)
 14.25 "СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ" (16+)
 15.35 Т/С "ДЕЛО ВРАЧЕЙ"
 16.30, 19.30 "ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
 17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА" (16+)
 18.40 "ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
 20.30 "ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!" (16+)
 21.30 "ХОЧУ В ВИА ГРУ!" (16+)
 23.40, 01.15 Т/С "КАРПОВ" (16+)
 00.45 "ЛУЧ СВЕТА" (16+)
 02.10 Х/Ф "ЧЕРНИЧНЫЙ ПИРОГ"
 03.50 Т/С "

Суббота, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with TV program schedule for the first channel on Saturday, 14. Columns include time slots and program titles like 'НОВОСТИ', 'СТАРШАЯ СЕСТРА', 'СМЕШАРИКИ'.

«РОССИЯ»

Table with TV program schedule for the 'РОССИЯ' channel on Saturday, 14.

Table with TV program schedule for the second channel on Saturday, 14.

КУЛЬТУРА

Table with TV program schedule for the 'КУЛЬТУРА' section on Saturday, 14.

АРИГ УС

Table with TV program schedule for the 'АРИГ УС' section on Saturday, 14.

Table with TV program schedule for the third channel on Saturday, 14.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with TV program schedule for the 'СТС «БАЙКАЛ»' section on Saturday, 14.

НТВ

Table with TV program schedule for the 'НТВ' section on Saturday, 14.

Table with TV program schedule for the fourth channel on Saturday, 14.

ДТВ

Table with TV program schedule for the 'ДТВ' section on Saturday, 14.

Воскресенье, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with TV program schedule for the first channel on Sunday, 15.

«РОССИЯ»

Table with TV program schedule for the 'РОССИЯ' channel on Sunday, 15.

КУЛЬТУРА

Table with TV program schedule for the 'КУЛЬТУРА' section on Sunday, 15.

АРИГ УС

Table with TV program schedule for the 'АРИГ УС' section on Sunday, 15.

Table with TV program schedule for the second channel on Sunday, 15.

ТИВИКОМ

Table with TV program schedule for the 'ТИВИКОМ' section on Sunday, 15.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with TV program schedule for the 'СТС «БАЙКАЛ»' section on Sunday, 15.

Table with TV program schedule for the third channel on Sunday, 15.

НТВ

Table with TV program schedule for the 'НТВ' section on Sunday, 15.

Table with TV program schedule for the fourth channel on Sunday, 15.

ДТВ

Table with TV program schedule for the 'ДТВ' section on Sunday, 15.

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающему в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:

- 0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет
16+ - от 16 до 18 лет
18+ - старше 18 лет

Advertisement for Евроремонт. Штукатурка, шпаклевка, обои, укладка кафеля, гипсокартонные конструкции любой сложности, ламинат. Quality, warranty. Tel.: 40-49-37, 8-902-535-49-37.

Advertisement for Продажа ж/б кольца. Доставка. Монтаж. Копаем выгребные ямы. Траншеи. Tel.: 65-99-90, 64-62-93.

Advertisement for МОНГОЛОЙ ТЕЛЕВИДЕНИ ОРОН ДАЯАР. ДДЭШТВ гэнэн компани Ази даяар Монголоой телевизийн 40 гаран сувгуудые, тийхэдэ англи, герман, ород, хятад хэлэтэй DW-Asien, Outdoor TV, Bloomberg TV, Yvэр Монгол ТВ, Одон ТВ, SupremeMaster, Australia TV, Дом Кино, Музыка, Телекафе, CCTV-5, Шанхай, Бээжин гэхэ мэтэ каналнуудые үзүүлжэ байдаг томохон эмхи юм. Энээхэн компани Буряад Республикада ержэжэ, Монголоой телевидениин бүх сувгуудые, мүн англи, герман, ород, хятад хэлэтэй сувгуудые харуулха тоног түхээрэмжэ Улаан-Үдэдэ, Агада худалдажа, угсаржа эхилээ. Монголоой, Увэр Монголоой, Хятадай, Австралиин телевидени үзэхэ дуратай хаа, иимэ утаһаар холбоо барина: 8-924-396-79-00. Монголоой сансарын телевидениин хүлээн абагшын (приемнигой) үнэ – 5000 түх., танай гэр байшанда угсаржа тохиргоо хэхэ ажалтайгаа (с установкой, настройкой) – 8000 түх.

Үнэгэрхэн зүүн жэлэй аршан зүүр

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Дондок Улзытуев наһанайнгаа нүхэр Ц.Лубсановатай болон хүүгэдтээ. 1966 он, Байгал далай.

Убһэнэй үедэ. Ч.Ш.Шоймполова, В.Г.Баторова, В.П.Базарсадаева (Шэбэртын нургуулийн багшанар). 1958 он.

Ж.Д.Бадмаева, Ц.Р.Будаева, Д.Г.Гыдыпова, Д.Г.Аюрова.

Ц.Д.Будаев, Ж.Улзытуев, Н.Абрамов. г.Улан-Удэ, 1952 он.

Г.Митыпов, Дондок Улзытуевай эжы, Б.Намдыков.

Нуурай эрье дээрэ хэдэн гэрнүүд бии. Зундаа тэдээн соо суута ангуушан Гончик Морхоевич Базаровай ехэ гэгшын гэр бүлэ ажаһуудаг. Гэр бүлэдэнь 20-ёод шахуу хүн: аха дүүнэрын, эгэшэнэрын, хүүгэдын, ашанарын. Тэдэ үхэр мал баридаг, адуу үдхэдэг, агнуури хэдэг, жэмэс болон намар түүдэг...

Евгений Юрьевич Анишевай хүтэлбэрлэн Горький хотын аяншалагшадай бүлэгэй фотоальбомһоо абтанан фото-зураг. Зүүн Саяан. 1976 он.

Фермэ дээрэ бидэниие

дулааханаар угтажа абаа. һүүер, тоһо зөөхэйгөөр хүндэлөө. Эндэхи үхэр ехэ һонин байна. Бамбагар ехэ ноһотой, моринойхи шэнги һүүлтэй һарлаг үхэрнүүдые баридаг.

Угсаатанаймнай дом арга

ЭГЭЭЛЭЙ ЮРЫН БАЙДАЛНАЙ ЭДИ ШЭДИТЭЙ ХОЛБООТОЙ

(Үргэлжлэл. Эхинийн урдахи дугаарнуудта.)

Урдахи дугаарнуудта Дотор Монголхоо уг гарбалтай монгол эмшэн Үүрэй Туяа – Бай Шү Гуан гэхэн дом аргашантай танилсуулаа бэлэйбди. Монгол, түгэд арадуудай домто арга юрын байдалдаа хэрэглэж байха болон үдэр бүрийн байдалдаа бэе махабадаа ямар аргаар аршалжа, энх элүүр ябахаб гэхэн тунхатай зүбшэлнүүдые эмшэнһээ һуража абхан байнабди. Мүнөө тэрэ хөөрөөгөө үргэлжлүүлэе.

Буряадууд хии хөөрбэ, шара бу-салба гэж хэлбэшье, тон юунһээ тиигэнэ гэшэб гэж тайлбарилжа шадахгүй хабди. Бай Шү Гуанай хэлһээр, монгол буряад угсаатан хии, шара, батаган гээд үбшэнэй эхин тухай мэдэдэг. Эдэ үйлэнүүдтэ бэе махабад дарагдабал, ямаршье мүнөө үеын Европын эмшэдтэ ойл-гуулжашье шадахамнай хэлсээтэй болоно. Бэе махабадаймнай тэнхээ эдэ гурбан юумэнһээ дүлдидана ха юм даа. Бээе найнаар, зүб мүрөөр абажа, зүб мүрөөр эдээлжэ, зүб мүрөөр сэдхэлэй тэнсүүри олохо шухала юм.

“БИДЭ ЭДЕЭЛХЭЭЭ АЖАМИДАРНА БЭШЭ, АЖАМИДАРХАЯА ЭДЕЭЛНЭБДИ”

Хүн гэшэ эдээ хоолоо сагай

уларилтай таарамжатай холбоод ажаһууа ээргэтэй. Бээынгээ эсэтэр ябаха бэшэ, ажамидаралай элшэ хүсэ гамнажа, элүүр байдал сахи-жа, сэдхэлэй ба тамирай тэнсүүри жэгдэрүүлэн ажаһууада, элүүр энх махабадта шухала.

Залаата табан янзын ургамал: шэниисэ, кукуруза, ешмээн, будаа, рис, табан янзын малай мяхан: үхэр, тэмээн, адуун, хонин, ямаан. Табан янзын ургамал эдээн: үгэрсэ, помидор, морхооб, капуста, харта-абха. Эдээнэй эдэ зүйлнүүд хүнэй бээдэ тон шухала хэрэгтэй тэдхэлгэ ба витамин үгэнэ. Гадна минераль-на бодосой хүнэй дотор тудалга яблока, груша, виноград, персик, абрикос гээд хангадаг. Эдэ бүгдэ эдээнэй зүйлнүүдые тааруулан, амтан болгожо эдихэдэ, хүнэй бэе хүсэ шадалтай, элшэтэй болодог. Жэлэй дүрбэн сагай уларил шэн-жэдэ тааруулан, эдээ хоол, ундан-да хүртэжэ, хэмһээ үлүү гаргангүй эдээлхэ хэрэгтэй.

ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭН САГТА ЯМАР ЭДЭЭ ЭДИХЭБ?

Хабарай сагта бұхы амин нэрижэ, нэргэжэ байха үедэ, газар дээрэ бұхы амидын халбаржа эхилхэдэ, хабарай нэбшээнэй үлээжэ эхил-хэдэ, эдээндээ гашуун, сорьемо, аргалданги (вяжущие) эдээ эдихэдэ тунхатай. Илангаяа залаата ургасын эдээн найн.

Байгаалин халбаржа, тэнгэри газар хоёрой нэгэджэ, наранай

шангаар шараха зунай зүлгы сагта амтатай, хүнгэн, тоһолиг эдээ эди-хэ хэрэгтэй. Энэ хаһада даһантай, халуун, хүндэ хоолһоо арсагты, мүн шииг нойтонһоо бээе гамналтай.

Намартаа агаар тунгалаг, шэрүүншэг боложо, аажам, тэнсүүритэй саг ерэдэг. Энэ үедэ амтатай, гашуун, аргалданги хоол бариха, хүйтэн шанартай эдээ эди-жэ болохогүй.

Жэлэй түгэсхэл - үбэлэй сагта агаар хүйтэн, газар унан хүрэдэг. Энэ хаһада халуун үүлтэй эдээ - мяха, халуу оруулдаг унда уухада таарамжатай. Халуун хүндэ эдээ халуун ундаар даруулжа, тааруу-лан эдихэ хэрэгтэй.

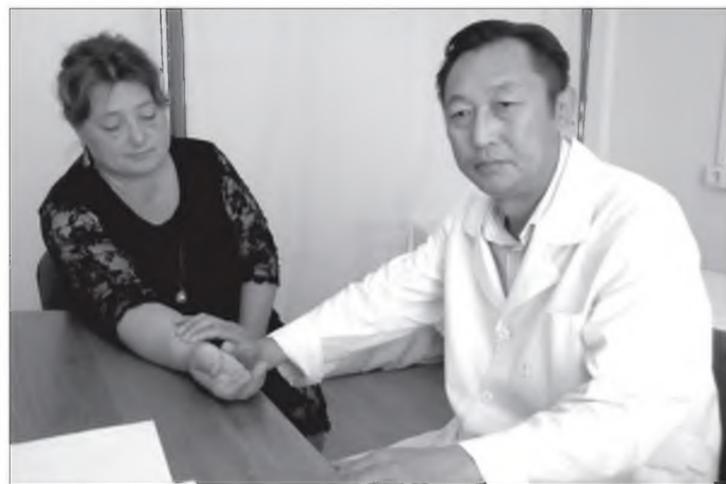
Жэлэй дүрбэн сагай уларилда тааруулан хубсаһа хунар үмдэхэ, хүйтэндэ дааража, халуунда хүлэржэ болохогүй.

ЯМАР ЯМАР ТУНА УЗҮҮЛНЭБ?

Үхэрэй мяхан унда харяадаг, ой гутаха, уруу нуухые усадхадаг, бээын досоохие номгоруулдаг, хүсэ оруулдаг. Хотой, нэлһэндэ ехэ тунхатай, хүнэй бээһээ хии-халуу гаргадаг. Үхэрэй яһаар шананан боро шүлэн бүдүүн гэдһэн, яһан ба уураг тархида, арһанда ехэ найн нүлөө үгэдэг.

Хониной мяхан хүсэ нэмүүлдэг, шадал оруулдаг, хии, батаган бээһээ гаргадаг, амта бии болгожо, хүниие эдээндэ оруулдаг.

Ямаанай мяхан хүндөөр бээдэ

булуулагдадаг, бээын хии, батаган, шара хөөрүүлдэг, хүдэлгэдэг.

Адуунай мяхан бөөрын ба нюрганай батаган бээһээ гаргажа, эмнэдэг найн үүргэтэй юм.

Гэхайн мяхан бээдэ хүйтэ оруулдаг, хотын шарха бии болгодог. Байлайшье хүнэй бээдэ тунхатай бэшэ ха.

Гүрөөһэнэй ба ангай мяхан эльгэндэ, хотодо найн, батаган үгы хэдэг, бэе махабадта дулаа оруулдаг юм.

Тахягай ба булжамуур шубуунай мяхан шарха аргалдаг, хүсэ шадал оруулдаг юм.

Загаһан хотын ба нүдэнэй үбшэндэ ехэ тунхатай, яһанай эдэгэлгэдэ найн, эдээлхэ дура

хүргэдэг. Гэбэшье арһанай үбшэндэ муу, шарха эдэгээхэдэ наалта хэдэг.

Түгэд, монгол, хитад арадуудай урдын элинсгүүдэй сахижа байһан дом аргын нюуса мүнөө үеын эм аргатай нэгэдүүлэн шуудлан эрдэм-тэ эмшэн Үүрэй Туяа - Бай Шү Гуан хаһад жэл Хүхэ Хотого бусаһан аад, мүнөө дахин манай Буряад орон руу ерээд, арга хэжэ байна. Буряад-монголшуудай угсаатанай хэр угһаа сахижа ябаһан элүүрье сахи-ха заншалта ёһо гурим, онһон ню-усануудтаа манай “Буряад үнэн” хэблэлэй уншагдаһадай хубаалдажа байһандань баяртайбди.

Цырема САМПИЛОВА.

(Үргэлжэлэлын удаахи дугаарта гараха.)

Самбу Норжимаевай «Гурбан ногоон» гэжэ трилоги

УГСААТАНАЙ СОЁЛОЙ ЗҮЙЛНҮҮД

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Самбу Норжимаевай «Гурбан ногоон» гэжэ роман-трилоги «Зугадагшад», «Сэлмэхэ тэнгэрийн хаяа», «Тэмсэлэй дүлэн соогуур», «Нэгэдхэгшэд» гэхэн номуудһаа бүридэнэ. Трилогийн үйлэ хэрэг 1891 ондо эхилээд, 1921 ондо дүүрэнэ.

Уран зохёолшо үргэн түүхэтэ оршолондо тус зохёолой гол геройнуудай: Росийн буряад Батын, Халхын монгол Магсарай, Үбэр Монголой монгол Намсарайн хуби заяа харуулна. Уншагдаг Орос империйн шэрээтэ хаан-тайжа Николай Александрович Романовай Үбэр - Байгалай буряад нотагуудад аяншалгын, 1905 оной Ород-япон дайнай, КВЖД-гэй барилгын эхилэлгын, Түбэд орондо империалист Английн эээрхэг добтолгын; монгол арадай сүлөөрэлгын тэмсэлэй, 1911 ондо бээе даанхай шэнэ Монгол улас Халхата тогтоолгын; Нэгэдхи Дэлхэйн дайнай, буряад хасагуудай энэ дайнда хабсадалгын, Октябрийн Хубисхалай, Граждан дайнай гэхэ мэтэ түүхэтэй холбоотой үйлэ хэрэгүүдэй гэршэнэр болоно. Энэ 30 жэл Росийн, Монголой болон Хитадай түүхэдэ эрид хубилалтын саг байгаа юм. Тус трилоги дотор зохёомол геройнуудтай хамта монгол тургата арадуудай түүхэдэ, хуби заяанда горитойхон нүлөө оруулан мэдээжэ ниитын ажал ябуулагдаһадай, эрдэмтдэй дүрэ зураглагдана: Агван Доржиев (роман соо Лагва Доржийн гэжэ нэрэтэй), Хоёрдохи Гүрэнэй Дүүмын депутат Бато-Далай Очиров (Далай Очирон), Цыбен Жамсаран (Сэбэг Жаргалано), Элбэг-Доржи Ринчино (Эрдэни Рыгзыно), Михаил Богданов (Михаил Бурханданов), түбэд эмшэн Петр Бадмаев г.м.

Шэнжэлэгдэжэ байһан трилоги дотор тэрэ үеын Түб Азийн, Зүүн-Урдахи Азийн арадуудай үндэһэн ажабайдал, ухаан бодол, шажан мүргэл, ёһо заншал ехэһэн нуури эзэлнэ.

Тэрэ сагта Забайкалийн буряадуудай заншалта гэр байра - нээе гэр болоно. Трилоги дотор баян айлнуудай уужам томо, гоё сагаан нээе гэрнүүд зураглагдана: «Эндэ байһан нэгэ бүлэг гэрнүүдэй дунда шэб шэнэхэн найман ханатай зургаан сагаан нээе гэрнүүдые хоёр хоёрорнь хойно хойноһоонь угсаран залга-жа барихан уужам байранууд түхээрэгдэнхэй

[Норжимаев, 2003, с.5]. Юрын хүнэй хуушаржа байһан нээе гэршье харуулагдана. Тэрэ үеын буряадуудай ажабайдал харуулхын тула Самбу Норжимаев гэр соохи эд бараа тодорхойлоно: «Зандан гулбагай юһэн ханатай нээе гэр соохи хогшол бараанин яла сала аршагданхай. Үргэн шэрээ дээрэ табяатай байһан зургаан дэнгэй галнууд онгорхой үүдээр хүнийн нулахан нэбшээнэй нэб хабхан үлээхэдэнь, иишэ тишээ хэлбэлзэнэ. Үндэр модон орон дээрэ дэбдигдэнэ зузаан шэрдэгүүдэй торгон хушалта, хана уняаень бүрхөөһөн ногоон хилэн хүшэгэ дэнгүүдэй харуул туяанһаа гэрэлтэн, алта мүнгэнэй яларжа байһандал толотоно. Орон дээрэхи буряад дэрын нюурай мүнгэн табууд баһал ялалзан, нүдэ харгаана» [Норжимаев, 2003, с.119].

Урда сагта монгол туургата арадуудай ажамидархын шухала халбари – мал үдхэлгэ нэн. Малайнгаа һөөр, мяхаар олон янзын заншалта эдээ хоолоо бэлдэжэ байгаа. Энээн тухай уран зохёолшо иигэжэ бэшэнэ: «Тэдэнэй урда элдэб янзын эдээ хоол: бууза, банша, бүхэй мяхан, адууһан, хонин төөлэйүүд табяатай, хоолойн хордомо гашуун сэгээ, хото галдама тогооной архи, арза, хорзо хундаганууд соо дүүрэн аялаатай байна.» [Норжимаев, 2003, с.6]. Эдээ хоолын ажабайдалда тааруу байгаа. Холын харгыда ябахандаа, шара тоһо болон ондоо эдээ үлээгээд хатаһан сууха соо хэдэг нэн. Роман соо энээһе арга зураглагдана. Тус зохёол соо хүдөө гансаараа үлэһэн барон Унгерн тарбаганай мяхаар амтатай эдээ-дамбарай шанана, үлэтэй хоолтой замбаа эдинэ.

Тус зохёол дотор угсаатанай оюун ухаанай соёлой зүйлнүүдые зураглалгада горитой анхарал хандуулагдана. Заншалта шажан мүргэлдэ, найр нааданда, ёһо гуримда, залуушуулай нааданда хабайтай ойлогосон нэрлэгдэнэ. Буддын шажанай нургаал, арад сондо үзүүлһэн нүлөөн, ламанарай ажабайдал, эди шэди эли тодоор бэшэгдэнхэй. Шэрээтэ хаан-тайжа Николай Романовай буряад нотагуудад аяншалхадань, угтамжын үедэ дасанда Цамай наада харуулан байна. Энэ зураглал уншагшын анхарал татаһанин эли.

«Гурбан ногоон» гэжэ трилоги соо буряад арадай эгээл дуратай Эрын гурбан наадан: бүхэ барилдаан, мори урилдаан, нур харбалга

уран гоёор харуулагдана. Хүлэг мори найтай монголшууд тэдэнэ урилдаанда холын зайһаа табидог, тиимһээ шэрхи, шадалтай моридын эсэстэ хүрэдэг, сэнтэй юм. Жаахан шодоог хүбүүнэй арга шадалһаа урилдааша мориной илалта баһа дүлдидана. Шэрээтэ хаан-тайжа Николай Романовые утгалгын үедэ нур харбаан, мори нургалга үнэргэгдэбэ. Автор уншагшын хажуудань байгаад, нур харбалга хараһан шэнгээр зураглажа шадаа. Эрын гурбан нааданһаа гадуур мори нургалга тобойжо харуулагдана. Эмниг мори «...ургын гуйбые хүзүүндэ углуулжа үзөөгүй, хазар жооло хамартаа дүтлүүлөөгүй, тушаа шүдэр туруугаараа гэшхээгүй» гэн, хурса үгэнүүдээр зурагла-на.

Тус трилоги дотор хурим түрын, хүниие хүдөөлүүлгын заншалта ёһо гурим тодорхой-логдоно, энэһэнгээ гадна монголшуудай эмээл табилгын хонирхолтой ёһо гурим тухай хэлгэ-дэнэ.

«Зугадагшад» гэжэ нэгэдхи ном дотор Халха-Монголой Сэрэн жанжанай 15-тай хүбүүнэй түрэ хурим тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй. Монгол болон буряад суута ноёд, баяд уриг-дажа, баярхуу айлшад айл бологшодые амар-шалаад, гэргэй эзэндэ, залуушуулда «...түрын нэмэри агта мори, адууһа малһаа эхилээд, алта мүнгэ, эд бараа, торгон ба хилэн бүд, булган ба халуунай арһа, хуба шүрээ, яншаан гэхэ мэтэ үнэтэ сэнтэ юумэнүүдые бэлэг барижа, нургаал заабари, найхан үрээл залуушуулда зорюулан, зай забдагүй хэлэнэд.» [Норжимаев, 2003, с.6]. Хүнэй хуби заяанда гансашье түрэ найр боложо байдаг бэшэ, ами наһанай эсэстэ хүдөөлүүлдэг, тэрэнь өөрын заншалта ёһо гуримтай гэжэ уран зохёолшо хитад Чен-Ша тосхоной түүхэ тухай бэшэхэдэ уншагдаһадаа харуулна. Энэ тосхо-ной зоной анханайн уг гарбал Саян уулын бооридо байһан аад, бутаржа, нэгэ бүлэг зон таһаржа, Манжуурай газараар ябан, мүнөө Хи-тадта нотагжаад байна. Эндээ хитад хэлэтэй, хитад нэрэтэй, хитад заншалтай, тэдэнтэй адли ажабайдалтай болобошье, уг гарбалынгаа ню-таг мартаагүй дээрһээ «...хүхэн хүнүүдэ баруун-хойто зүг тээшэ харуулаад, нотаг ороноо үни сагта орхиноо буруушаан, анханайнгаа тэрэ орон нотагай эзэдһээ хүлсэл гуйжа...» хүдөөлүүлнэ.

Монголшуудай эмээлэ табилгын гурим тухай трилоги соо буряад Бата монгол Долгорма хоёрой жэшээ дээрэ элирүүлнэ: Бата эмээлэ бага наганһаа баруун урагшань таби гүүлэдэг байна, харин Долгорма зүүн хойшонь харуулжа һураһан байба. Энэнь гүнзэгы удхатай, буряад болон монголнуудай хоорондохой ниимтэ зан-шал, хожом тэдэ урда урдаһаа уулзаха, ниллэ-хэ гэхэн ёһо гурим юм. Урдань буряадууд элдэб янзын наада наададаг бэлэй. Энэ уран зохёол соо бэлэйг нюулга, шүүр шэдэлгэ тодорхой-логдоно. Арбаад гаран-хорёод гаран наһатай залуушуулай наададаг наадан - бэлэйг нюул-га болоно. Айлда сугларжа, хоёр мого боло-жо хубаараад, хэнэй алыган соо бэлэйг ню-угдааб гэжэ тааха хэрэгтэй. Таажа ядаһан гү, али таагдаһан могохид дуу дуулаха ёһотой байгаа. Үдэшлэн харын сагаанда хоёр анги болоод, арбаад см. утатай модо шүүр шэдээд, тэрэнэ бэдэржэ олохо гэхэн удхатай наадан. Энэ номдо шүүр шэдэлгэ гэжэ нааданай үедэ болоһон ушар Магсар Дулма хоёрой инаг дура-най эхи табиһыень автор шадамараар гаргана.

Уран зохёолшо Самбу Норжимаев 19-дэхи зүүн жэлэй эссэй - 20-дохи зүүн жэлэй эхи-нэй монгол туургата арадуудай ажабайдал, оюун ухаа, соёл, шажан мүргэл, ёһо заншал, түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдые үнэн зүбөөр зураглажа шадаа, буряад арадай ажабайдал гүнзэгыгөөр мэдэхэ байһанаа элирүүлээ.

Монгол туургата арадууд энэ уран зохёол уншаһадаа, угсаатанайнгаа түүхэ, урданай ажабайдал, оюун ухаан, ёһо заншал, шажан мүргэл, абари зан, байра байдал, үндэһэн ажал тухайн гүнзэгыгөөр мэдэхэ болоно.

Хэрэглэгдэн литература:

С.Норжимаев. Зугадагшад. Улан-Удэ, 2003, 298 с.

С.Норжимаев. Сэлмэхэ тэнгэрийн хаяа. II том. Улан-Удэ, 2005. 446 с.

С.Норжимаев. Тэмсэлэй дүлэн соогуур. III том. Улан-Удэ, 2006, 365 с.

С.Норжимаев. Нэгэдхэгшэд. III том. II часть. пос. Агинское, 2008, 203 с.

Ц.Б.БАЗАРОВА, хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат, Хотын түбэй номой сангай 12-дохи филиалай библиотекар.

“ШЭНЭХЭЭН НЮТАГ: Буряадай ажабайдалай үзэгдэлнүүд”

Цыренжаб САМПИЛОВАЙ нэрэмжэтэ уран найханай музейн дэргэдэ сентябриин 9-эй үдэрэй 4 сагнаа Хүлэн-Буирай уран зураашан Булад-Түмэр ба Бээжэн хотын фотограф Баяр хоёрой уран зурагуудай “Шэнэхээн нютаг” гэнэн үзэмжэ дэлгэгдэхэнь.

20-дохи зуун жэлэй эхиндэ Росси гүрэн дотор элдэб хүдэлөөнүүд тохёолдожо, буряад арадай зариман урагшаа, Дотор Монгол руу нүүхэ баатай болоһон юм.

Хитад гүрэнэй дэбисхэр дээрэхи Дотор Монголой Шэнэхээн нютагта жэнхэни үндэһэн соёл, хэлэн, заншалаа нангин хадагалжа гараһан буряадууд ажаһуудаг гэжэ мэдээжэ. Цоктын Жамса гэнэн түүхэ түүрэн бэшэ-эшын хэлэхээр, Шэнэхээн нютаг нүүжэ ерэнэн буряад угсаатаниие хүндэтэйгөөр угтан абажа, амгалан тэнюун ажабайдал бэлэглээ.

Буряад арадта заншалыень алдуулаагүй нангин хадагалһан үлгы мэтэ Шэнэхээн найхан нютаг тухай, нютагай түүхэ, буряад хүн зон тухай энэ дэлгэгдэһэн үзэмжын үзэгдэлнүүдтэ харуулагдана. Хамта дээрээ 40 зурагууд ба 30 фото-зурагууд энэ үзэмжэдэ дэлгэгдэхэ.

УРАН ЗУРААШАДАЙ ХАНДАЛГА

Монгол угсаатанай ехэ томо гэр бүлын угай хадаһан урдын арадай өөрын түүхэтэй, гайхамшаг заншалтай байдал, ёһо гуримтай буряад арад гээшэ. Буряа-

дууд Росси, Монгол, Хитад гээд гурбан гүрэнүүдтэ таран ажаһуудаг.

Хитад гүрэндэ долоо мянган буряадууд ажаһуудаг. Тэдэнэр улаан залаатай үндэр хада уула мэтэ шобхогор малгайнуудые, гараараа уранаар бүтээһэн уужам дэгэлнүүдые үмдэдэг. Тэндэ ажаһууһан буряадууд элинсэгүүдэингээ захяа заршам алдаагүй, хэр угһаа дамжуулагдаһан ёһо

заншал нангин сахижа, морин эрдэниие хүндэлэн эдлэжэ ажаһуудаг. Тэдэнэр ондоо яһатанһаа үргэн тала мэтэ элдин уужам сэдхэлээрээ, нүүдэлшэ арадай аяг заншалаараа илгардаг.

Хулун-Буирай үргэн тала дайдаар таран ажаһууһан буряадай түүхэ зуугаад жэлһээ бүридхэгдэнхэй. 1918 ондо буряад-монголшууд энэ тала руу нүүжэ ерэнээр, Шэнэхээн нютагта ажаһууа зүбшэл абаад, монгол арадтаяа эргэлэн, эбтэй эетэй харилсан ажаһууна. Сэхьень хэлэхэдэ, буряадай, монголшуудай бүхыдөө ажаһуудал нилээн шэрүүн, аюултайшые байһан юм. Тэдэнэй түүхэ ямаршые аюулта ушарһаа, уһа саһан, шуурган, ган гасуурай оһолто ушарһаа шанга, шэрүүн, юртэмсын эгээл хэсүү байдал тэдээндэ туданһан гэбэл,

алдуугүй. Алишье сагта бүхы хүндэ хүшэр байдал амсажа, тэсэн гаража, хари газарта өөрынгөө ёһо заншал, эхын хүмбэйтэй шэнгүүлһэн буряад хэлээ алдаагүй арад бэхижэжэ, сагай эрилтээр үшөөл шэрхи болоо бшуу.

Нүүдэлшэ буряад арад үри хүүгэдээ зүб мүрөөр хүмүүжүүлжэ, мүнөө үеын байдалдаа тааруулан, урагшаа дабшан ябадаг. Аха захатанаа, аба эжыгээ хүндэлхэ найхан заншалаа алдаагүй, соёл заншал, арадынгаа үндэһэн нюураа алдаагүй, угаа уһанда хаяагүй гэжэ эдэ зурагууд дээрэ элихэнээр тобойн мэдэрэгдэнэ.

Ондоо арадһаа ямаршые байдалдаа дутуугүй хүгжэһэн, өөрынгөө нюур алдаагүй арад аяншалагшадай үзэн харахада, малаа адуулаад лэ тала дайдаар

ябана гэжэ ханахада, гүн сэдхэлээрээ мэдэрбэл, амгалан байдал, эб найрамдал бэдэрэн ябаһан нүүдэлшэ арад гэжэ ойлгохоор. Буряад арад бүхы монгол угсаатандал адлихан найн ажаһуудал, баяр баясхаланта жаргалтай байдалда тэгүүлдэг. Энээн тухай Хулун-Буирай буряадуудай ажабайдалай зурагууд гэршэлнэ.

Гүн сэдхэлэй оёорһоо бүхы буряад-монголшуудта хүгжэн халбархыё, жаргаланта байдал, эб найрамдал, элүүр энхэ, амгалан тайбан ажаһуудал хүсэнэбди!

Уран зураашан Булад-Түмэр (Хүлэн-Буир хото); Фото-зураг буулгагша Баяр (Бээжэн хото).

Цырегма САМПИЛОВА бэлдэбэ.

МӨНГӨЛД 4.1 ТЭРБУМ ТӨГРӨГӨӨР ЭМНЭЛЭГ БАРЬСАН АЖИА РЭНБҮҮЧИГИЙН ТУХАЙ 24 БАРИМ

3. Ажиа рэнбүүчи нь багаасаа Буддын гүн ухааны мэргэжсэн багш нараар судар, далд ухааны эрдмийг заалгаснаас гадна Буддын урлахуйн ухаан, уран барималыг нарийн судалсан хүн юм.

4. Хятадын соёлын хувьсгалын үеэр Ажиа рэнбүүчи Хятад сургуульд хүчээр суралцаж хажуугаар нь Буддын багш нараар нууцаар хичээл номлолоо үргэлжлүүлэн заалгаж байсан гэдэг. Мөн тэрээр хөдөлмөрийн зусланд 16 жилийн турш албан хүчээр ажиллаж байжээ.

5. Соёлын хувьсгалын дараагаар тэрээр сүм хийдүүдийг сэргээн босгож, судар номыг сэргээн засварлах ажлыг эхлүүлж 1991 оноос Гүнбумын улаан загалмайн нийгэмлэгийг байгуулж Түвдийн ард түмний тусын тулд эмнэлэг сургууль байгуулах ажлыг хийж эхэлсэн байна.

6. 1998 онд Төвдийн улс төрийн хурцадмал байдлын улмаас Ажиа рэнбүүчи АНУ-руу дүрвэн гарчээ. Ингээд Калифорния мужийн Милл-валлей хотод очиж "Энэрэл нигүүлсэлийн төв"-ийг үүсгэн байгуулжээ.

7. Түүнийг 2005 онд Дээрхийн гэзэгтэн 14-р Далай лам Индиана мужийн Блумингтонд "Төвд-Монголын Буддын соёлын төвийн захиралаар томилжээ.

8. Ажиа рэнбүүчи Монголд анх 2006 онд ирж байжээ. Тэрээр нэгэн сонинд өгсөн ярилцлагадаа "Улаанбаатарын Буянт Ухаа онгоцны буудалд буулаа гэхэд миний сэтгэл

маш их хөдлөж билээ. Тэндээс эхлээд л хаа сайгүй монголоор ярьж их сайхан байсан" гэжээ.

9. Тэрээр хамгийн анх 2010 онд Родэл прэсс сэтгүүлд "Лууг даван тэссэн нь" гэсэн гарчигтай дурдатгал нийтлэлээ бичсэн байдаг. Улмаар өөрийн дурдатгал номыг хэвлүүлсэн байдаг бөгөөд Монгол хэлнээ "Цагийг бэлгэдэгч наран чөлөө" хэмээн орчуулагдсан байдаг.

10. Ажиа гэгээн энэрэл нигүүлсэлийг тайлбарлахдаа: "Энэрэл нигүүлсэл бол зөвхөн бясалгал хийгээд залбирал биш, харин энэрэл нигүүлсэл бол өдөр тутмын амьдралын ёс жаяг байх ёстой. Өөрөөр хэлбэл ариун орон гэдэг бол төсөөлөл биш бөгөөд бид үнэнг эрэлхийлж, Нирван дүр доторх Самсара-г өөрчилснөөр дэлхий дээрх диваажинг бид бүтээх юм" гэжээ.

11. 2008 оноос эхлэн Ажиа Рэнбүүчи Гэгээнтэний мэлмий гийсэн өдөрт зориулан Америкийн Монголчуудын Даншиг наадам, Монгол-Төвдийн Шашин Соёлын анхдугаар фестивалийг зохион байгуулах болжээ.

12. Тэрээр 2011 онд Вашингтон хотноо ДОХ-ын эсрэг бүх нийтийн гүйлтэд өөрийн шавь нартайгаа оролцсон байдаг. Энэ арга хэмжээнээс олсон орлого ДОХ-оор өвдөгсөд, нян тээгчдийг эмчлэхэд зарцуулагддаг аж.

13. Ажиа гэгээн монголд ирснээс хойш монгол хүмүүст туслах тухай бодож эхэлжээ. Тийн бодож

байх хугацаандаа хорт хавдраар өвчилсөн хүүхдүүдэд эмнэлэг барьж өгөх санааг олж ЭМЯ-ны холбогдох хүмүүстэй уулзаж эхэлсэн гэдэг.

14. Эмнэлэг байгуулах санаагаа олчихоод тэрээр шавь нар болон найз нөхдөөсөө хандив цуглуулж эхэлсэн байна. Улмаар «Цагийг бэлгэдэгч наран чөлөө» ном, «Цогт нууцын хураангуй буюу Сандуйн жүд судар оршивой» cd-ний борлуулалтаас олсон бүх мөнгөө энэ эмнэлгийн зардалд оруулах болжээ.

15. Анх түүний эмнэлэг хорт хавдартай хүүхдүүдэд зориулсан Яармагт баригдах ёстой эмнэлэг байсан ч дэд бүтцийн асуудлаас болж удаашрах төлөвтэй болжээ. Тиймээс тэр Эх нялхсын эмнэлгийн дотор тусгай «Цусны эмгэг, хавдартай хүүхдийн эмнэлэг» барихаар болсон байна.

16. Түүний байгуулах гэж буй эмнэлэг Эх Хүүхдийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төвийн дэргэд баригдаж байгаа бөгөөд долоон давхар өндөр хэвтэн эмчлүүлэгчийн 50 ортой, нярайн эрчимт эмчилгээний 25 ортой, хагалгааны 2 тасагтай байх аж. Энэ эмнэлэг нь нийт 4.1 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй.

17. Цусны эмгэг хавдартай хүүхдийн эмнэлэгийн барилга ирэх есдүгээр сард дуусах бөгөөд үргэлжлүүлээд доторх бүх тоног төхөөрөмжийг тавьж өгөх юм байна. Барилгын нээлтийг ирэх есдүгээр сарын 21-нд хийхээр төлөвлөжээ.

18. Тэрээр энэ эмнэлэгийнхээ тухай нэгэн ярилцагд "Бид сүүлийн

үеийн дэвшилтэт техник технологи орчин үеийн хамгийн сайн эмнэлэг байгуулна" гэсэн байна.

19. Түүнчлэн эмнэлгийн барилгын долдугаар давхарт монгол гэрийн хэлбэртэй бурхны өргөө байгуулж тэндээ Манал бурхан бүтээж залах гэнэ. Энэ өргөө нь эмчлүүлэгчийг тайвшруулах, бясалгал хийх боломжийг бий болгодог гээд олон ач тустай юм байна.

20. Тэрээр ирэх сарын 14-нд Гандантэгчинлэн болон Дашчойлон хийдэд гурав хоног Манал бурхны тарни номыг монголчуудад зориулан хураах гэж байна. Мөн ирэх сарын 21-нд эмнэлэгийн барилгын нээлтийг тохиолдуулаад "Улаанбаатар палас"-т концерт хийх гэнэ. Энэ үеэр тэрээр эрүүл мэндийн бурхан Манал бурхны номыг хурна гэжээ.

22. Ажиа Ринбүчий хоёр жилийн өмнө Монголд Энэрэл нигүүлсэл оюун билгийн төв хэмээн ТББ байгуулжээ. Уг төв боловсрол, эмнэлэг болон хүмүүнлэгийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж.

23. Одоогоор тэр гурван төвийн үйл ажиллагааг зэрэг удирдаж байгаа бөгөөд энэ гурвын хоёр нь Төвд-Монголын урлаг соёл, Буддын сургаалийг дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаа явуулж байна. Мөн тэрээр Энэтхэг дэх Төвдийн дүрвэгдсэд зориулж буяны тусламжийн үйл ажиллагаа явуулдаг аж.

24. Ажиа рэнбүүчи одоогоор гадагшаа явсан байгаа бөгөөд ирэх сарын 10-ны үеэр ирнэ.

24tsag.mn

ЭХЭМҮТ-ийн хашаанд баригдаж байгаа «Цусны эмгэг хорт хавдартай хүүхдийн эмнэлэг»-ийг санаачилж, барилгын ажлыг нь өөрийн болон сайхан сэтгэлт хүмүүсийн өгсөн хандиваар үргэлжлүүлж яваа АНУ-ын Блүүмингтон хотын Буддын сүмийн тэргүүн Ажиа рэнбүүчийн тухай 24 баримтыг хүргэж байна.

1. Ажиа рэнбүүчи 1950 оны 9 дүгээр сарын 21-нд Түвдийн Хөх нуурт 11хүүхэдтэй өнөр өтгөн айлд төржээ. Тэрээр өөрийгөө Хөхнуурын дээд монголчуудаас гаралтай гэдэг.

2. Түүнийг хоёр настай байхад Богд Зонховын эцэг Ажиа гэгээний наймдугаар хойд дүрээр залж "Ажиа Дампэй Гялцан" хэмээн өргөмжилжээ. Гэгээнээр тодруулсны дараа тэрээр Гүмбүм хийдэд шавилан суусан байна.

нэгдүгээр ангид элсэн орсон хүүхдүүд дүрэмт хувцсаа авах юм.

Биднийг очиход борлуулалт харьцангуй тайван явагдаж байсан бөгөөд гурваас дөрвөн хүүхдийг эцэг эхийнх нь хамтаар догтогш оруулж сонголтыг нь

хийлгэж байв. Эцэг эхчүүд дүрэмт хувцас авахдаа эхлээд үзүүлэнгийн хувцаснаас хүүхдэдээ өмсүүлэн размерийг нь тааруулаад дараа нь сонгосон хувцсаа төлбөрийн маягтан дээрээ зөв бөглөх хэрэгтэй. Үүний дараа банкны теллерүүд дээр очиж

мөнгөө тушаах хэрэгтэй ба тушаасан баримтаараа дүрэмт хувцсаа олгогчоос хүлээн авах нь ээ. Төлбөрийг бэлнээр эсвэл картаар хийж болохоос гадна «Хаан» банкны бүх салбараар төлбөрөө төлөх боломжтой. Түүнчлэн бидний очсон борлуулалтын цэг дээр дүрэмт хувцасны иж бүрдэл дундаас намрын сэрүүн орсонтой холбогдуулан эцэг эхчүүд ноосон цамцыг ихээр худалдан авч байсан юм. Энэ борлуулалтын цэгийг хариуцсан ХХАХҮЯ-ны төслийн мэргэжилтэн Б.Туулаас бид зарим зүйлийг тодрууллаа.

БАЯН-ӨЛГИЙЧҮҮД ЕРӨНХИЙ САЙДААС ХАРИУЦЛАГА ТООЦОХЫГ ШААРДАЖ БАЙНА

Баян-Өлгий аймагт дэгдсэн халдварт шүлхий Бөвчин одоогийн байдлаар хоёр сар гаруй үргэлжилж, 5 сумыг хамарч, 53 өрхийн 1500-аад малыг устгалд оруулаад байна.

Уг нь энэ өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх боломж байсан ч Шинэчлэлийн Засгийн газрын хариуцлагагүй ажиллагаанаас болж ийм байдалд хүрснийг мэргэжлийн хүмүүс шүүмжилж байна. Өнгөрсөн Засгийн газрын үед баруун бүсийг шүлхий өвчингүй эрүүл бүс болгоно гэж Дэлхийн мал эмнэлгийн эрүүл мэндийн байгууллагад хандаж нааштай хариу авахын даваан дээр Засаг төр өөрчлөгдсөн билээ. Хэрэв энэ асуудлыг судлаад зөвшөөрлийг нь ДЭМБ-аас авсан бол өнөөдөр Баруун таван аймгийн малын мах, түүхий эдийг гадаадын ямар ч оронд экспортлох боломж бүрдэж, манай орны эдийн засагт ашигтай болох байсан. Харамсалтай нь Шинэчлэлийн засгийн газар энэ асуудалд "нүд нь балай, чих нь дүлий" мэт хандсаны хор уршгийг өнөөдөр олон малчин өрх амсаж сууна. Гэтэл одоогийн Засгийн газрын тэргүүний томилсон Баян-Өлгий аймгийн Засаг дарга болон мэргэжлийн байгууллагын удирдлагын хариуцлагагүй үйл ажиллагаанаас болж 5 суманд хорио цээрийн дэглэм тогтоогоод байна. Энэ өвчин агаар дуслын замаар халдварладаг учраас хөрш зэргэлдээ бусад аймгийн малд халдахгүй гэх баталгаа алга. Хорио цээр тогтоосон сумдад малчид хадлан тэжээлээ авах, өвөлжилтийн бэлтгэл ажлыг хангах, сургууль цэцэрлэгийн ажил эхлэх зэрэг намрын ид ажил зогсонги байдалд байна. Бас орон нутгаас шүлхий өвчин зогслоо гэдэг сүржин мэдээг өчигдөрөөс цацаад эхэллээ. Гэхдээ хорио цээрийн дэглэмийг 21 хоногийн дараа буулгах журамтай байдаг. Улсын Онцгой Комиссын дарга хариуцлага алдсан тус аймгийн албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцох талаар тодорхой үүрэг өгсөн билээ. Гэвч хэнээс ч, ямар ч арга хэмжээ аваагүй байгаад орон нутгийн ард иргэд дургүйцэж байна. Энэ бол Шинэчлэлийн Засгийн газрын ам ажлын зөрүү газар тэнгэр хоёр шиг байгаагийн илрэл юм. Шүлхий өвчин бүр Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн үеэр гарсан байж магадгүй гэсэн хардлага ч иргэдийн дунд бий. Халдварт шүлхий өвчний тухай төвд шуурхай мэдээлж, цаг тухайд нь арга хэмжээ аваагүй, олон сумыг дамжин газар авахад хүргэсэн албан тушаалтан Аймгийн Засаг дарга Х.Дармен, Сагсай сумын Засаг дарга Хонай болон Мал эмэлгийн албаны дарга А.Нургулан нар хариуцлага хүлээх болоогүй юу, Ерөнхий сайдаа, Баян-Өлгүүчүүд Танаас шаардаж байна.

ИНЭ ДҮРЭМТ ХУВЦАС ЭЦЭГ, ЭХЧҮҮДЭД ТААЛАГДАЖ БАЙНА

Нийслэлийн хэмжээнд нэгдүгээр ангийн сурагчийн дүрэмт хувцсыг эцэг эхчүүдэд худалдан борлуулах ажил өнөөдрөөс эхэлсэн. Дүрэмт хувцсыг 16 борлуулалтын цэгээр дамжуулан худалдаж байгаа юм.

Бид дээрх цэгүүдийн нэг Улсын тэргүүний 84-р сургууль руу очиж дүрэмт хувцасны борлуулалт хэрхэн явагдаж байгаатай танилцлаа. Тус сургуульд байрлаж байгаа борлуулалтын цэгээс 21, 33, 87 гэсэн гурван сургуулийн энэ жил шинээр

нэгдүгээр ангид элсэн орсон хүүхдүүд дүрэмт хувцсаа авах юм.

Биднийг очиход борлуулалт харьцангуй тайван явагдаж байсан бөгөөд гурваас дөрвөн хүүхдийг эцэг эхийнх нь хамтаар догтогш оруулж сонголтыг нь

хийлгэж байв. Эцэг эхчүүд дүрэмт хувцас авахдаа эхлээд үзүүлэнгийн хувцаснаас хүүхдэдээ өмсүүлэн размерийг нь тааруулаад дараа нь сонгосон хувцсаа төлбөрийн маягтан дээрээ зөв бөглөх хэрэгтэй. Үүний дараа банкны теллерүүд дээр очиж

Б.ТУУЛ: ДҮРЭМТ ХУВЦСЫГ ҮЗЭЭД АЯТАЙХАН ХУВЦАС БАЙНА ГЭСЭН ХАНДЛАГАТАЙ БАЙГАА

-Борлуулалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байна үү?

-Манай цэгт борлуулалт харьцангуй тайван хэвийн явагдаж байна. Эцэг эхчүүдийн зүгээс одоогоор ямар нэгэн гомдол санал гараагүй. Дүрэмт хувцсыг үзээд аятайхан хувцас байна гэсэн хандлагатай байгаа. Зарим нь бүр ийм хувцас юм бол авалгүй яахав гэж байна.

-Одоогийн байдлаар хичнээн хүүхэд дүрэмт хувцсаа худалдан аваад байна вэ?

-Яг одоогийн байдлаар 200 гаруй хүүхэд дүрэмт хувцсаа авсан байна. Нэмэлт хувцаснаас цэнхэр даавуун цамц нь өнөөдрийн байдлаар ирээгүй байгаа. Маргааш ирэх байх. Энэ ажил өнөөдрөөс эхлэн гурван хоног эндээ үргэлжилнэ.

-Хичнээн хүн дүрэмт хувцас худалдаалах ажилд оролцож байна?

-Манай яамны болон сургуулиудын багш ажилчид банкны теллерүүдийг оролцуулаад нийт 12 хүн энэ үйл ажиллагаанд оролцож байна.

Мөн бид хүүхдэдээ дүрэмт хувцас худалдан авч байгаа эцэг эхчүүдийн сэтгэгдлийг сонссон юм.

БЗД-ийн иргэн Э.Сарангэрэл: Сурагчдыг ингээд жигдрүүлчихбэл зүгээр юм

-Та шинэ дүрэмт хувцасны иж бүрдлээс аль аль хувцсыг нь авав? Хичнээн төгрөг болсон бэ?

-Эгч нь охиндоо сарафан, ноосон цамц гэсэн хоёр хувцас авлаа. Нийлээд 67 мянган төгрөг болж байна.

-Дүрэмт хувцас таны сэтгэлд хэр нийцэж байна вэ?

-За яахав дээ, арав хорин мянган төгрөгөөр авч байхаар сурагчдыг ингээд жигдрүүлчихбэл зүгээр юм.

**БЗД-ийн иргэн Х.БАЯРМАА: ӨМСӨӨД ИРЭХЭЭР
ЯМАРХУУ**

ЭДЭЛГЭЭТЭЙ НЬ МЭДЭГДЭХ БАЙХ

-Танай хүүхэд аль сургуулийн нэгдүгээр ангид сурагчид байна?

-Амгалангийн тийшээ байдаг 87-р сургуулийн нэгдүгээр ангид сурна.

-Ямар хувцас худалдан авав?

-Үндсэн хувцас гээд хүрэм өмд хоёрыг нь авсан. Дээр нь намрын сэрүү орж байгаа болохоор ноосон цамцыг худалдаж авлаа. Бүгдээрээ нийлээд 90 орчим мянган төгрөг болж байна.

-Шинэ дүрэмт хувцас таньд хэр таалагдав?

-Харахад бол гайгүй хөөрхөн л юм харагдаж байна. Өмсөөд ирэхээр оёдол энэ тэр нь хүүхдийн эдэлгээг яаж даах нь мэдэгдэх байх. Муу байвал их л хэл ам гарах байх даа.

Энэ мэтчилэн нэгдүгээр ангийн сурагчдын дүрэмт хувцас борлуулах ажил хэвийн үргэлжилж байна.

БАЯН ЛЭ ДАА, БЭЛИГТЭЙ ЗОНООР БУРЯАДНАЙ!

Арадай мастер Валерий Парпаевтай болоһон һонирхолтой ушар тухай

Хуша модо хиилэжэ, буряад үльгэр домогуудай удхаар гайхамшагта бүтээлнүүдые арадай мастер Валерий Шойропович Парпаев урлана.

Уран гартан Түнхэнэй аймагай Зуун-Морин гэнэн нютагта түрөө юм. Валерий Шойропович 2006 оной уласхоорондын "Алтаргана" фестивалда модон хиилүүрнүүдэй номинацида шанда хүртэһэн. 2007 ондо Улаан-Үдэдэ тэрэнэй түрүүшын выставкэнь үнгэрөө. 2008 ондо Улаан-Үдэдэ «Буряадай уран зурашад» гэжэ выставкэдэ хабаадалсаһан байна. Санкт-Петербургын Михаил Шемякинай нэрэмжэтэ музейдэ, Үндэһэтэнэй байшанда үнгэргэгдэһэн выставкэнүүдтэ ажал бүтээлнүүдын хабаадалсаа. 2010 ондо тэрэ Новосибирскдэ үнгэрһэн регион хорондын үзэсхэлэндэ арадай мастер Валерий Цыбиковтэй хамта бүтээлнүүдэй үзэсхэлэн үнгэргөө. Валерий Парпаевтай бүтээлнүүд Америкийн, Германиин, Монголой үмсн суглуулбаринуудта оролсонхой. Бургалтайн дасанда, Захааминай дуганда, Санкт-Петербургын дасанда уран бүтээлнүүдын бии.

Валерий Шойропович Парпаев иигэжэ хөөрэнэ: - Би эдир багаһаа, нургуулин үеһөө зуража эхилээб. Лопсон таабаймни ехэ уран дархан байгаа. Түмэршэ, модошо дархан һэн. Би иимэ нэгэ томохон шэрээдэ таабайгаа хуулгаад, "хүдэлэнгүй хуугаарайт" гээд лэ, таабайгаа саган саарһан дээрэ карандашаар зурадаг байгаа. Иигэжэл зуража эхилээ һэм.

Мүнөө Валерий Шойропович Валентина Афанасьевна хани нүхэртээ жаргалтай, үнэр баян ажаһуудаг. Баярлуулха, хүхээхэ хүнүүдын үхибүүдын, ашанарын. Парпайн Шиираб гэжэ баабайтай, Парпаева Дулма Мижитовна эжытэй, 8 үхибүүдэй - 3 басагадай, 5 хүбүүдэй нэгэниинь гээшэ.

Уран гартанай зохёохы харгын 1969 онһоо эхитэй. Валерий Шойропович нургуулия дүүргээд, удаан сэрэгэй албанда ябажа ерэе. Мэргэжэл шудалхын харгыгаар, заочно Эрхүүдэ нураа. Карандашаар, акварелеэр, гуашаар, тоһон шэрээр зуража нураа һэн. Тиигэжэ мастер 1977 ондо Захааминай аймаг руу ошоод, захиргаанай соёлой таһагта уран зурашаар хүдэлөө. Хойто жэлын Валя гэжэ эхэнэртэй танилсажа, айл болоо. Гурбан үхибүүд бүлэдэнь мүнделэжэ түрөө. Хайшан гээд танилсаһанаа наһанайн нүхэр Валентина Афанасьевна иигэжэ дурсана: - Захааминай прокуратурада Юрий Шойропович ахань хүдэлжэ байгаа, тэндэ би канцеляриин даргаар хүдэлдэг байгаа. Тиигээд ажал дээрээ танилсааб.

ЯПОН НЕЦКЭ

Уран гартанай түрүүшынхидэ хэнэн бүтээлын япон арадай бүтээл. Валерий Шойропович хөөрэнэ: - Би Захааминай байхадаа, япон нецкэ хэжэ эхилээ һэм. Нецкэнай 5 сантиметр болохо багахан юмэн. Тиигээд ехэ олон ажал бүтээгээб. Урдань худалдаа-найман балай хэгдэдэггүй байгаа. Ехэнхиинь нүхэдтөө хуу тараажа, бэлэг барижархидаг һэм.

Мастер чеканкын аргаар хүдэлөө, Гэсэр баатарые, хатаржа байһан дангинануудые хээ. Гипсээр бурхадуудые, багуудые бүтээгээ.

АБАЙ ГЭСЭР БААТАР ТУХАЙ

«Мянган бурхан һахюултай, түмэн тэнгэри түшүүлтэй, матаар мүнгэн саратай Манзан-Гүрмэ төөдэй» - гээд Гэсэр тухай үльгэр соо бэшээтэй байдаг. Одоол Манзан-Гүрмэ уран гартанай нэгэ хиилүүр дээрэн хиилэгдэнхэй. Арадай мастер "Гэсэр" эпосэй героинуудта зорюулаад, хуша модоор уран бүтээлнүүдые хиилэдэг. Элдэб һонирхолтой бүтээлнүүдые бэлигтэй

мастер хэдэг.

- Гэсэр богдо хаамнай ехэ шанга хүн байгаа юм даа, - гээд мастер хэлэнэ, тиигээд саашань хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. - Арад зоноо дайн дажарһаа хамгаалжа, тэнгэриһээ дошоо буһан Гэсэр хаан гээшэ. Арад зоноо хамгаалха, дай юмэ болуулха гэнэн тиимэ ехэ уялгатай герой. Тиимэһээ Гэсэр тухай үльгэри дүрэнүүдые ехэ дуратайгаар хэрэгдэгдэби.

ХУША МОДО ХАЙШАН ГЭЭД БЭЛДЭХЭБ

- Хуша модон гэшые жэлэй ямаршые арада абажа болоно, - гээд Валерий Шойропович хөөрэнэ, - тиигээд модоёо һарабша доро хээд, һайн хатааха. Наранда хатаабал, модон хахаршаха. Урданай дархашуул хуша модо адуу малай байра соо хэжэ, хатаажа бүтээдэг байгаа.

НЭГЭТЭ ҮДЭР

Валерий Шойропович Парпаев

Уран гартан В.Ш.Парпаев

В.Парпаев Валентина Афанасьевна хани нүхэртээ

Түрэлхидөөрөө хамта

дархан угтай хүн гээшэ. Элдэб гайхалтай ушарнууд тэрэнэй ажалда тохёолдодог юм. Тэрэ иигэжэ хөөрөбэ: «Һаяхана мастерской соогоо ажала хэжэ байхаданни, түмэр тэргэ оруулһан байгаа. Һүүлдэнь ерэжэ абаашаа. Тиигээд ябаһанайн удаа арба минута болоо гү даа, һуужа байхадан, араһаанни анир гараа. Няд-тад гээд лэ нэжэгэнэн болоо. Бинь уха алдааб, юуниинь боложо байнаб гэб. Малгайгаа үмдөөд лэ, алхаа баряад, дүшэ дээрээл няд-тад гүүлэхэтэйм адли, тэрэмнай үгы бо-

лоол. Тиимэ һонин юмэ.

Тиин бидэнэйше хөөрэлдэжэ һуужада, халта нэгэ юмэн бүтээлыень дайраһан мэтэ болоод, бүтээлын унашоо. Би гайхаад абааб. Минии хөөрэлдэгшэ мастер энэ ушарые ямар лэ нэгэ юмэн өөр тухайгаа мэдүүлээд лэ абаа гээшэ гэжэ тайлбарилла.

УГАА ДАМЖУУЛХА

Уран нүдөөр оршон тойронхиде ажаглан хаража, шэмэг ехэтэй бүтээл хэжэ талаан бэлигын арадай мастерай үхибүүдтэнь шэнгэнхэй.

Хоёрдохи басаган Наташань уран гартай, хараһан юмэеэ зурадаг, хүүхэлдэйнүүдые оёдог, германиин шабараар бүтээл зохёодог юм.

- Хуу өөрөө, намһаашые һурангүй хэдэг. Сагаалганда 20-30 ажал суг хамта хэжэ, худалдаанда табяабди. Дархан угаа саашадаа дамжуулха хэрэгтэй. Тиихэдээл Гэсэр хүбүүндээ, ашанартаа найданаб, - гэнэ мастер.

Нээрээше, Гэсэр хүбүүниинь фото-зураг буулгахадаа уран бэрхэ байшоо.

СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД

Сүлөө сагтаа уянгата һайхан мүнүүдые залгажа, уран гартан шүлэг, уран зохёол бэшэнэ. Уран найруулгануудын "Байгал" сэтгүүлдэ, "Буряад үнэн", "Захаамин" сонинуудта хэблэгдэнхэй.

- Энэ 5-6 жэлэй саада тээ шүлэг бэшэжэ, "Буряад үнэн" газетэ соо гаргаа һэм. Захааминай аймагай "Ажалай туг" гэжэ газетэ соо хэблэгдээ. Тиигээд нэгэ бэшэһэн шүлэгөө тандаа уншажа үгэһүү, - гээд уран гартан хэлэнэ.

Түүхээр баян нютагтаа, Табан тэгшые үрээл. Таабай тээбингээ гуламтые Тахин байжа үрээл. Тунгалаг сагаан түмэндөө, Тогооной архяр үрээл. Торгон уняагаар бадарһан Түнхэн нютагтаа үрээл. Тахилтай ехэ Түнхэндөө, Тонгойн байжа мүргэл. Тэнгэрингээ олон бурхадые тахин байжа юрөөл. Тоонто һайхан нютагтаа тонгойн дохин мүргэл.

Уянгата шүлэгүүдын бэлигтэй хүнэй талаангые үшөөл нэмээжэ харуулна.

- һүни унтажа хэбтэхэдэшни, али һаа, үүр сайжа байхада, мүнүүд ерэхэ, гүйжэ бодоод лэ, саарһан дээрэ бэшэжэрхихэш, - гээд тэрэ хэлэнэ.

Валерий Шойропович нүхэдтээ суг хамта дуунай "Хягта" ансамбль байгуулаад, долоон хоногой амаралтын үдэрнүүдтэ сугларжа, тэдэ дуугаа эздэлүүлдэг заншалтай.

Михаил Бадмаевич Хубриков, ажалай ветеран, багша, Россиин Федерациин соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, нүхэр тухайгаа иигэжэ хэлэхэ байна: - Валерий Шойропович Парпаевтай бидэ олон жэл хамта бэе бээ мэдэхэбди. Тиигээд нэгэ эмхидэ хүдэлөөбди. Валерий Шойропович уран зурааша, дууша хүн. Хүн талаараа? Минии һанаанда һайн хүн хадаа олон нүхэдтэй, хүн зон соо хүндэтэй. Хэлэн ажалыень хүн сэгнэдэг.

Үндэр наһа наһалһан хүндэ эрьежэ байһан саг тухай өөрын һанамжа байха.

- Энэ мүнөө саг ехэл түргэдөө, хатуураад байна. Иимэ үедэ гэр бүлэдөө эбтэй, һайн һууха, аха дүүнэрээ, ураг түрлөөрөө һайнаар харилсаха, нүхэдөөрөө эбтэй байха, дурлажа байһан бэе бээ хаянгүйгөөр лэ, эбтэй ябахал даа гэжэ һананаб. Мүнөө хүдөө нютагтаа, айлдаа, сэлэндээ һуужа байһан хүнүүд адуу малаа баряад лэ, үдхөөд лэ һууха. Адуу малаа бариһан хүнүүдшни баян тарган һуунал даа. Тиигээд лэ ондоо юмэн юун байхаб даа? Сагаан эдегээ бэлдээд лэ, адуу малаа баряад, үри үхибүүдтээ туналха. Тиигээд лэ саашадаал һайн һайхан байхал гэжэ Эсэг Малаан тэнгэридээ, бурхадтаа мүргөөд лэ ябахамнай гүб даа, - иимэ сэнтэй һургаал уран гартан намда ойлгуулаа.

Буряад-монгол арадай урлал шэдитэ шэмэгтэй. Уран гартан Валерий Шойропович Парпаевтай хиилүүрнүүд Буряадай соёлой алтан жасада орожо, өөрын онсо хэлбэритэй.

Янжамба ЖАПОВА.

НЮТАГАЙ ТАТАСА

2013 оной августын 5-ай үдэр бага хүбүүн Валера, ашанар Марк, Марина, Монголхоо ерэнэн нагаса болохо Цолмон, би Улаан-Үдэнөө Забайкалийн хизаар, Ага тойрог, заха холын Даурия хүрэхэ гэнэн зорилготой харгы замда гарабабди. Валера бидэ хоёрхоо бэшэмнай анха түрүүшынхией аяншалгада Ага тойрог, аба, эжын-гээ түрэнэн тоонто нютаг ябаба. Газаа дүлаан, наратай сэлмэг үдэр байба. Яба ябаһаар Петровск-Забайкальск үнгэрбэбди. Саашадаа аян замдаа тогтожо, мүргэжэ, орон дэлхэйдэ эдээ хоолой дээжэ үргөөд, амаран эдеэлбэбди. Хүлэг мориной жолоо Валера баринхай, хүхюун дорюунууд, энээдэ наадатай харгы замдаа ябаһаар, Шэтэ хотогоо гаража, дахинаа тогтожо эдеэлээд, ундалаад, саашаа ябаһаар, үдэшэ орой болоһон сагта аглаг найхан агаартай Ага тойрогой болохо Аргали нютаг ерэбэбди.

Эндэ Сэндэмэ абгай (наяшаг наһан болоһон) Ошор Бальжирович Галсанов ба Сэсэгмаа басагандаа ажаһууһан. Гэр булын эзэн зоригтой, бэрхэ, баян дэлгэр зан абаритай хүрэгэн хүндэ ямбатайгаар хэдэн удаа хүлээн абадаг байгаа. Хүбүүд болон Янжима – эдэнэй бэрхэнүүд гэшэнь! Одхон хүбүүн Насаг 12 наһатай, дууша, шатарша, хатарша, үльгэр, домогто дуратай. Манадта хоёр дахин «концерт» харуулжа, бултыемнай баярлуулаа. Бэлэг сэлэг барихадаа, зүб мүрөөр, дохижо байгаад, баярай үгэнүүдые хэлэжэ, харгы замда найниие хүсөөд, саашаа даа ажалда амжалтануудые хүсэһэн залуу «артист».

Минии дүү Дулмажабай басаган Сэжэдмаа Баяр хүбүүнэйнгээ нүхэр Жаргалмаа бэритээе машинаар ерэнхэй, бидэниие хүлэжэ байгаа. Саашадаа хоёр машинаар ябаалди даа.

Аргалида хоноод, үглөөгүүр эртэ Агын Дэшэн – хүндүблинг (1812-1814 онуудта баригдаһан) дасан зорижо, хүлэгэй жолоо залабабди. Мүргэбэбди, маанимэгзэм уншажа, гороо хэбэбди. Зориулжа абажа ябаһан эдээнэй дээжэ үргэбэбди. Хадагуудые баривабди.

Үеэлэ Г.-Ж.Дылгыров, абга Дабаа-Дагба ба Лубсан-Жамса – ламбагайнар эндэ нураһан. Үшөө нургуулида ороогүй ябахадаа, Лубсан-Жамса ламбагайн габжын дамжаа барихада, ошоһон, гэртэнь байһанаа тон найн һананаб. «Дүүгэймни басаганда амтатай бообо үгэхэ» гэжэ шабинартаа хэлээ бэлэй. Тушаалгаад, Зей голой эрьедэ ой соо ажаллажа байһанаа, 1941 оной август нарада бусаад, зургаан нара болоод, дахинаа ябуулагдаһан. «Мүнөө хүни намайе тушаана», – гэжэ намда хэлээ һэн. Зургаан жэл соо бэдэрүүл хээб. Үгыл аад, үгы. Дабаа-Дагба абга Бадагарта нургуули хээд, Аанын дасанда ажалаа ябуулаа. нураг байха үгы.

Саашадаа Ага тосхон ерэжэ, «Толон» газетын ажалшадтай уулзабабди. Дарма Базарович Дондоков үгы байба. Зээ басаган Валентинада (медсестра) хүрэжэ, хөөрэлдэбэбди, эдеэлбэбди. Бэлэг сэлэг барюулба. Найнууд бултадаа ажаһуунд. Хүлэг моринуудтаа нуужа, Могойто зоривабди.

Сагаан-Уула хүрэжэ, Сэпэлмаа (ВСГИК дүүргэһэн) нүхэртээе угтажа абаа, хүндэлөө. Саашадаа Пурбын бууса болохо эрэнмарьян, гоё найхан шулуутай Эрээлжэ – Бэлшэр ерэбэбди. Эндэ зүгөөргүй удаарбабди. Бэлшэрэй обоодо мүргэжэ, эдээнэй дээжэ үргэбэбди. Цолмон нагаса басаганай үбгэ эсэрын бууса эндэ. Галаа түлижэ, Буда шэрээтын заабаряар эдээнэй дээжэ үргэжэ, эдеэлжэ, үһанда

орожо амарбабди. Баруун голой саагуур тэмээн хүрэгэй ябахыень харабабди. Эндэһээ хазаар морёор ябажа, Пурбо Сагаан-Уулын эхин шатын нургуули дүүргэһэн. Хүбүүнэйнгээ ерэхыень Очиржаб (Сэрэмжэд) эжымнай хүлэжэл байгаа һэн бээ. Эндэ түрэнэн хүн зон «Бэлшэр долоомди» гэлсэдэг. Бэлшэр нютагта урда сагта долоон үрхэтэ айлнууд байгаа болоно. Пурбын бууса тойроод оботой, булагтай, гол горхонтой. Гоё найхан нангин нютаг даа. Пурбо буусадаа ерэжэ, найса мухариһан, хүлбэрһэн байха. Монголхоо зорюута ерэнэн Цолмон нагаса басаган баярлаа, мүргөө, асарһан эдээнэйнгээ дээжэ үргөө һэн.

Саашадаа Зугаалай нютаг зоривабди. Элдин арюун энэ нютагтай манай гэр бүлэ нягта холбоотой. Эндэ 1943 оной августын 20-һоо Агын педучилищиде нуража, багшын ажалай эхи эндэһээ абажа, саашадаа ябаһанби. Айл бүлэ боложо, Цокто хүбүүн эндэ бии болоһон, Зугаалайн аршаан дээрэ нэрэ-тэй болоһон. Валерын, Цымжидэй тоонто эндэ юм.

Зугаалайн аршаан ерэбэбди. Мүргөө, үргөөбди, аршаан хүрэнэбди. Аршаан залажа, Улаан-Үдэ асарбабди. Хүүгэдэй лагерь хүдэлнэ, харуултай, сэртэй. Элдэб түрэлэй жэмэсээр элбэг баян. Жэмэс түүһэн зоной олон гэшэнь! Эндэ хэрэгээ бүтээгээд, доошоо абажа, зохид газарта тогтожо амараа, эдеэлээбди. Аша хүбүүн, аша басаган, Цолмон – хүхюунууд. Үдэшэ орой боложо байхада, Ханда абжагай (Бабуу хуряхай) хүбүүн Бабуев Бальжинимын Пурбожабайда буубабди. Хүбүүд олон, бэри, Хандажаб басаган (медсестра). Энэ үдэр Бабуев Бальжинимын наһа бараһан үдэр байжа, Димчигмаа зула баряа. Зула тон найнаар бадараа. Баярлаабди.

ЗУГААЛАЙН дасан хүрэжэ мүргөөд, гороолбобди. Энэ дасанай мандажа, һалбаржа байха үедэ Сүүгэлэй дасанай шэрээтэ ябаһан Дылгыров Галсан-Жимба үеэлэ морилжо, «уншалга бүтээдэг нэмби» гээд, өөрынгөө «Намтар» соо бэшэһэн байдаг. Тэрэ сагта харгы холохон лэ байгаа.

Ябаһаар, бидэнэр Могойто хүрэнгүйгөөр, суута Сүүгэлэй дасан зоривабди. Орой дасан хүрэжэ ерэбэбди. Арсалан хубараг дасан нээжэ үгэбэ. Мүргөөбди. Би монгол хэлэнһээ оршуулһан «Сүүгэлэй Даши чойнһэллинг дасанай хоёр дугаар шэрээтэ Галсан-Жимба Дэлгэрэй намтар» гэнэн номоо бэлэг болгон бариваб. Г.Ж.Дылгыров энэ номоо хэдэн жэлдэ бэшээд, 1872 оной мартын 5-най үдэр дүүргэһэн. Түбэд хэлэндэ бэшэһэн номые Л.Тэрбиш-гуай

монгол хэлэндэ оршуулаа. Би зургаан нара нуужа, буряад хэлэн дээрэ хэблүүлһэн байнаб (2001 он, БНЦ).

Ушарбай нютагта тусгаар баригдажа, хаяхан рамнайлагдаһан Отошо бурханай дуган-дасанай үүдэ нэ-эжэ, маанадые оруулһандань, аргагүй ехээр баярлуулаа. хүни болоһон сагта эндэһээ баяртай, хүхюунүүд Аргали ерэжэ хонобобди.

Үглөөдэр Валера, би, Сэжэдмаа (Цыжидма) гурбан Могойто зорижо, Сэндэмэ абгайн Бата хүбүүнэйдэ хүрэбэбди. Лю-дофа нүхэртээе угтаа, хүндэлөө. Бэлэг сэлэг баряа. Сосор Содномовой Нина басага бэдэржэ ошобобди. Хөөрэлдөө, хооллообди. Хүндэ ямбада хүртөөбди. Аргали хүрэжэ, бэшээе абаад, Ага тосхон эрьен эрээд, арын сагаан хүдэнтэ нютаг тээшэ хүлэг моридойнгоо жолоо залабабди. Эртэ байхада, хүдэнтэ хүрэжэ, Дугаров Балданайда буубабди. Хүрэгэн хүбүүн хүндэлжэ угтаа. Эндэһээ үбгэ, эсэрын намаржаан, зүһалан зорижо, хүндэлэн ерэбэбди. Нонин гэшэнь! 7-8 наһатайһаа хойшо эндэ ябаа үгы байнаб. Эмэй хүл – хара намаа түүбэбди. Мүргөө, үргөөбди, хадагуудые баривабди. Бултадаа хүхюун, баяртайнууд гэдэргээ бусабабди. Үглөөгүүр эртэлжэ, Пүлсэн Хушуун тээшэ ябабабди. Абымнай нэрээр нэрэтэй хадада Пүлсэн Дарижаб гэжэ нэрэ үгэнһэндэнь нютагаархиндаа абамнай аргагүй ехээр баярладаг һэн, баарһан. Ябаһаар Пүлсэн Хушуун (Дарижаб) хүрэжэ ерэбэбди. Эндэ бодо малаа абаад, Хүндэлэнһөө ерэдэг байһан ха. «Хадын оройдо шононуудай улилдахада айдаг нэмби», – гэжэ эжы, Батын нама хөөрэдэг һэн. Хадын бооридо дал, хорёотой. нэеы гэртэй, за-дагай тулга пэшэнтэй байгаа. Аба Агын дасан Зула хуралда ошоһон байгаа, хоёр хүгшэд, Сэндэмэ абгай, эжы гэртэй бай-хадань, дулаахан хохир дээрэ

би Зула хуралай үдэр гараһан байнаб. Лубсан-Жамса абга ламбагай мүн лэ Зула хуралай үдэр гараһан гэлсэгшэ бэлэй.

ДЭЛХЭЙН нангин газарнуудай нэгэниин гэгдэдэг Ага найман эсэрын абань болохо Алхана агуула тээшэ хоёр машинаар зоривабди. Энэ үдэр Алханада Отошо бурханда зориулагдаһан хурал-мүргэл – уншалга болохо байба. Еши Лодой римбүүшэ хамба ламхай Түбэдһөө морилһон хэдэн ламанартай энэ хатуу уншалга удаанай саг соо үнгэргэбэ. Хүн зоной, машинуудтай олон гэшэнь! Милиционернууд зүгөөргүй олон. Хэдэн зуун машинууд, хүн зоной тоо мэдэхэнь бэрхэ.

Тусгаар бэлдэгдэһэн газарта лама-багшанар, эхиндэнь Еши-Лодой римбүүшэ нуугаа. Бидэнэр нэгэдэхи рядта нуугаабди. Бүхы юумэн харагдана. Нэгэ түбэд, залуу лама намда дүтэлжэ ерээд, альган дээрэмни үргөөд үлэһэн будаа 3 дахин хүртөөбэ. Баярлааб даа. Еши-Лодой римбүүшэ хамба хуралай дүүрэхэдэ, харгын хажууда үдэшэжэ байхадань таняад, Валера бидэ хоёрто хадагуудые баривабди. Зүүн хасартамни гараараа хүрэжэ адислаад: «Наһан хэды хүрэжэ байнаб?» – гэжэ асуугаа. Харуулшадын, милиционернууд, фотографууд хаража гайхаа. Үдын хойно стадион дээрэ уншалга, концерт болоо һэн.

Бидэнэр хүхюунууд доошоо буужа, байрааа түхээрээд, дээшэ үгсэжэ, уншалгын болоһон газар хүрэжэ мүргөөд, аршаанда хүрэжэ хүртөөбди, үргөөбди, мүргөөбди. 3-3 дахин аршаанда оробо залуушуулнай. Доошоо, гэдэргээ буужа, галаа түлэжэ, эдээ хоолоо шанажа, амаржа, модон гэр соо хонобобди. Үглөөгүүр сайн һүүлээр аршаан ошожо уубабди, аршаанда оробод. Алхана агуулаһаа аршаан,

мүн дээрэ холоһоо нүдэнэй аршаан залаад, Улаан-Үдээе асараабди.

Зорихон хэрэгээ бүрин бүтэн бүтээгээд, хүхюун дорюунууд, золтой жаргалтайнууд бултадаа ябаалди даа. Амилжада эндэ агаарай найхан гэшэнь!

Аргали бусажа хоноод, Даури зорижо гарабабди. Сэжэдмаагай нүхэр Владимир хүрэгэн угтан абажа, ямбаалаа, хүндэлөө. Хүхюун, найн зантай хүрэгэн байна. найн нүхэртэй болоһондонь ехээр баярлааб. Бэлэг сэлэгтэй гэдэргээ Аргали бусабабди.

Хүдэнтэ нютагай байһан Батожаргалай (наһан болоһон) нүхэр Сэпэлмаа абгайнада ошобобди. Хөөрэлдэхэ юумэн олон даа. Заха холын Даури, Зугаалай, Сагаан-Уула, Бэлшэр-Эрээлжэ, Зугаалайн аршаан, Могойто, Агын, Зугаалайн, Сүүгэлэй дасануудаар, хүдэнтэ, Хүндэлэн, Пүлсэн Хушуун, Алхана агуулаар арбаад хонго ябажа, амараад, уулзаад, айлшалаад, орой болоһон сагта, харгы замдаа эдеэлжэ, ундалжа, хүхюун, дорюунууд Улаан-Үдээе бусаа һэмди.

ДҮҮРГЭЛТЭЙ ҮГЭНҮҮД
1. Манай харгы замда ябаха-дамнай, туһалһан бүхы зондо энхэ элүүр, эбтэй эетэй, жаргалтай, буянтай, ажалтай, амжалтатай ябахыетнай бултанайнгаа зүгһөө хүсэнэб.

2. Энэ «Замай тэмдэглэл» соо эндэ тэндэнь алдуу эндүү байжа болохо. Хүлисэнэ бээт.

3. Зарим нүхэдэй нэрэ, обогүүд буруу байжа магад.

**Баяр хүргэгшэ
Дулма ДАРИЖАПОВА,
педагогикын эрдэмэй
кандидат, доцент, арадай
гэгээрэлэй отличник,
Россиин Федерациин
Буддын шажанай
заншалта Сангхын
медалистка.**

ИВАЛГЫН ДАСАНАЙ ЗУРХАЙ

Сентябриин 9, гарагай 2, монгол литын 4

Энэ үдэр маани мэгзэм уншахада, ажалай харгыгаар өөдөө бодоходо, юумэ заһабарилхада, хубсаһа арил-гахада, сэбэрлэхэдэ, шэнэ хубсаһа эсхэхэдэ, олзын хэрэг эрхилхэдэ, ном уншахада, нурахада, шэнэ гэр руу нүүхэдэ, хүнһөө юумэ абахада, шэнэ хүрээ барихада хайн.

Газарай хүрһэ хандаргахада, эм уухада, арга хэхэдэ, модон боһого алхахада, олзын хэрэгээр холын харгыда гарахада муу.

Үхэр, Бар, Туулай жэлтэндэ хайн, Хулгана, Гахай жэлтэндэ урагшагүй.

Үһэ абабал, эд зөөри арьбадхагдаха.

Сентябриин 10, гарагай 3, монгол литын 5

Энэ үдэр гэр байраа зохёохо, харгы, хүрээ заһабарилхада, хүнһөө амһарта абахада, галда шүтэхэдэ, торгон хубсаһа эсхэхэдэ, бүһэ оёходо, хайн хэрэг эрхилхэдэ хайн.

Худаг малтахада, сээг модо тарихада, үмсын хэрэг эрхилхэдэ муу. Луу, Бишэн, Хонин жэлтэндэ хайн, Гахай, Туулай, Хулгана жэлтэндэ муу.

Үһэ абабал, ажаһуудал хайжарха.

Сентябриин 11, гарагай 4, монгол литын 6

Энэ үдэр үргэл бүтээхэдэ, ажалай харгыгаар өөдөө бодоходо, нурагал хэхэ, юумэ оёходо, хадаг табихада, ажалда ороходо, айлшадые угтахада, олзын хэрэг эрхилхэдэ, эд бараа андалдахада, ажалай хэрэгүүдые эмхидхэхэдэ урагшатай. Мэдээсэлнүүдые абаха ба эльгээхэдэ, модо ба орооно тарихада муу.

Нохой, Хулгана жэлтэндэ хайн, Морин, Хонин жэлтэндэ муу.

Үһэ абабал, үбшэн дайралдажа магад.

Сентябриин 12, гарагай 5, монгол литын 7

Энэ үдэр ажалай харгыгаар дээшлэхэдэ, дарганарта хандахада, хүн зоние угтахада, анда нүхэд болоходо, агнуури эрхилхэдэ, заһабарилхада, сэбэрлэхэдэ, хулгайшание бэдэрхэдэ хайн. Юумэ дархалхада, шэнэ гэртэ нүүхэдэ, мүр сараа гаргахада, хан нээхэдэ, үһа руу онгосо табихада муу.

Могой, Морин, Хулгана, Гахай жэлтэндэ хайн. Бишэн, Тахья жэлтэндэ муу.

Үһэ абабал, нюдэнэй хараа муудаха.

Сентябриин 13, гарагай 6, монгол литын 8

Аргашание урихада, үбшэ аргалхада, хана хүрээ эбдэхэдэ, хулгайшание хэнэхэдэ хайн. Тарья хандахада, басагаһа хадамда үгэхэдэ, малай бэлшээр илгүүлхэдэ, урьһаар абахада, эхэнэрнүүдые эмнэхэдэ, газарай хүрһэ хандаргахада, холоһоо бусаад, гэртээ сэхэ ороходо муу.

Хулгана, Гахай, Үхэр, Нохой жэлтэндэ хайн, Могой, Морин жэлтэндэ урагшагүй.

Үһэ абабал, зол жаргал, аза талаан байгуулагдаха.

Сентябриин 14, гарагай 7, монгол литын 10

Энэ үдэр тусхай шухала хэрэг эрхилхэ, ноёдто хандахада, мал хүрээһээ гаргахада, басагаһа хадамда хүргэхэдэ, үхибүүдые нурагалда үгэхэдэ хайн. Орой өөдөө абирхада, хада гарахада, дабаан дээгүүр модо отолходо муу.

Бар, Туулай, Могой, Тахья жэлтэндэ хайн, Үхэр, Луу, Хонин жэлтэндэ урагшагүй.

Үһэ абабал, баяртай байдал ушарха.

Сентябриин 15, гарагай 1, монгол литын 11

Энэ үдэр үргэл бүтээхэдэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэдэ, ноёдто хандахада, мал хүрээһээ гаргахада, урьһаар эрихэдэ, үгэхэдэ, шэнэ хэрэг эхилхэдэ, холын харгыда гарахада, шэнэ гэртэ нүүжэ ороходо, гэр заһабарилхада, нүүдэл хэхэдэ, бэриие буулгахада хайн. Мэдээсэлнүүдые дуулаха ба шухала шийдхэбэри абахада урагшагүй.

Хонин, Бишэн, Тахья, Могой жэлтэндэ хайн, Бар, Туулай жэлтэндэ муу.

Үһэ абабал, баяр ушарха.

Согто лама бэлдэбэ.

Уг изагуурай нэрэ соло

ГЭР БҮЛЫН ЕХЭ ҺАЙНДЭР

Байгша оной июль нарын намжаа дулаахан үдэртэ, манай нүхэд Сергей Аюшеевич, Жигжидма Батуевна ДАНДАРОВТАН алтан түрээ аятай түбшэн байдалда угтаба.

Манай нүхэд наһан соогоо мүнөө болотор түрэн үдэрөө олон зонной хабаадалгатайгаар тэмдэглэжэ үзөөгүй да. Одоошье мүнөө үхибүүдэнь өөһэдөө эдэбхи үүсхэл гаргаһаниинь, энэ хайхан жаргалта үдэриень тэмдэглэхэ гэжэ шийдэһэниинь тон зүб байба.

Хамагай түрүүн ехэ ахынь Абида Аюшеевичэй Виктор хүбүүн үгэ абажа, абгатанаа тон дүтөөр, дулааханаар дурсан, баяр хүргэбэ. Хажууһаань адаглан харахада, Абида Аюшеевич өөрөө үгэ хэлэжэ байһан мэтээр үзэгдэбэ. Зинаида Цыбиковна нүхэриень, багшын ажалай ветеран, үхибүүдээрээ мүн лэ сэдхэлэй дулаан үгэнүүдээр, баглаа сээгүүдээр, үнэтэй бэлэгүүдээр абгатанаа амаршалба.

Дүү хүбүүн Владимир Аюшеевич ахынгаа урда зогсоод, зүрхэ сэдхэлэй долгисуулжа, бага балшар наһаа дурсажа, эхэтэйгээ хайшан гэжэ хүшэр хүндэ жэлнүүдые дабажа гараһанаа хөөрэхэдөө, нюдэнһөө нулимса дүһалуулан, аха бэригэн хоёртоо хайхан юрөөл тогтоожо, доро дохин амаршалба. Хани нүхэриень Надежда Аюшеевна үгэ абахадаа, Дандарай Аюшын бэрээдүүд хадам баабайнгаа үгыг үнэр баян болгожо байһанаа гэршэлбэ.

Жигжидма Батуевнагай түрэл болохо, дүтын нүхэр, үни удаан суг хүдэлһэн, нютаг нугадаа аргагүй хүндэтэй, Буряад Республикын габьяата багша Шойнхор Чойбонович Санданов энэ айл тухай хэлэхэдээ, хүн ёһыень, мүн олон тоото зээнэрээ харалсажа, шадал соогоо ном үзүүлһыень онсолон тэмдэглэбэ.

Сергей Аюшеевичэй абгынь басаган, Буряад ороной Верховно Советэй депутат ябаһан, бурханһаа табисууртай, дээдэ гарай оёдолшон, 5 үхибүүдэй эхэ Розалия Цыреновна Дандарова иигэжэ хэлэбэ: "Би абгынгаа дайнда мордоходо, табатайхан байгааб. Аргуунһаа Хурамхаан хүртээр дайнда үдэшлэһэнөө элихэнээр һананаб", - гээд нюдээ үһатуулан, бэриэе магтажа, шадамар бэрхыень тэмдэглэбэ. Жигжидма Батуевнагай урагууд холын Дэрээн нютагһаа баһал халуун амаршалга хүргэжэ баярлуулба. Хуряахаа хүндэлдэг, сэгнэдэг байһанаа мэдүүлбэ, бэлэгүүд, сээгүүд мүнгэн жолоотойгоор мүн лэ барюулагдаба. Холын Санкт-Петербург хотоһоо Жигжидмагай Бальжинима Батуевич ахынь хүбүүд, аша гүшань хани халуунаар амаршалжа, үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдые эльгээбэ. Ахань, Мүнгэнэй Бальжинима залуу наһандаа Ленинградтахи консерваторидо нураһан, Буряадай искусствын ба соёлой II декадада хабаадалсаһан, хожомынью-

тагтаа ерээжэ, соёл болбосоролые ехэл үргэһэн да. Сэбэр сагаан наһаатай, гоёр дууладаг, зонной хүн ябаһан лэ! Мүнөө дээрээ үхибүүдын, аша зээнэриень булта дуунда дуратай, уг алдуурхагүй: аша басаганинь "Алтан булаг" гэнэн ансамбльда ябажа, холын оронуудаар нэрээ яһала суурхуулнал да. Дүтын түрэл болохо Александр Надмитцыренович Санжиев Алдар хүбүүтэйгээ удха түгэлдэр "Хурамхаанай вальс" гэжэ дүү зориулба. Арзгуун, Ягдаг нютаг тоонтотой үеын нүхэд Анна Цыдыповна Чойропова, Даши Сандибаевич Аюшиев, Владимир Дармаевич Цыренов, Михаил Гомбоевич Елбинов, Александр Дамдинович Цыденов хани халуунаар амаршалба. Дандаровтанай уг удха хөөрэхэдөө, Владимир Дармаевич Цыренов Дандарай Аюшын хүбүүд нютагтаа мэдээжэ хүнүүд болоо гээд онсолон тэмдэглэбэ. Сергей Аюшеевич Мүнгэнтэндэ хүргэһэн болохо ерээхэдээ, ямар туршалга гараһыень һануулба. Полиин ногоо сабшаха даабаритай байжа, тэрэнээ шадмар бэрхээр, үндэһөөрнь хюһажа сабшаад, нютагай наһажал зонной магтаалда хүртэжэ, бэрхэ хүргэһэнэй тоодо ороһон юм. Ягдаг нютагтаа нэгэ агаараар амилһан, нэгэ шорой шоройдоһон, Улгана хайхан үһандаа шунгаһан, суг хамта мүнөөшье болотор ябажа байһан Елизавета Миталовна нүхэриень үнгэрһэн залуу наһыень дурсан, ямар бэрхшээлнүүдые дабажа гараба гэжэ зүрхэ уяруулаар хөөрөө хэн. Наһатайшуулай зүрхэ сэдхэлээ тэрэ үнгэрһэн хүшэр сагайнгаа байдалда шэлжүүлжэ, гунигта абтан һуһаниинь ойлгосотойл да. Эдэмнай булта шахуу дайнай үеын үхибүүд, наһан соогоо олохон бэрхшээлнүүдые дабажа гараһан, одоол "халуун шулуу долёһон хүнүүд" гэшэл.

Ханда эхэ тухайнь онсолон тогтобо. Эхэ зургаан зүйл хамаг амитанай түлөө бүхы наһандаа зальбаржа, мүргэжэ ябаһан, аша зээнэрээ үндэр наһатай болотороо, бурхандаа ошотороо тэдхэлсэһыень

һануулжа, Мүнгэнэй Ханда гэнэн нэрээ энэ оршолонто дэлхэй дээрэ мүнхэрүүлһыень гэршэлбэ.

Университедтэ суг нураһан басагадай зүгһөө соёлой министрэй орлогшоор үни удаан хүдэлһэн Антонина Максимовна Майорова хэлэбэ: "Бидэ хүшэр хүндэ сагта нураһан гэшэбди. Гэртээшье ошохо мүнгэн дуталдадаг хэн даа, тиигэбэшье тэрэ хүхюун нураһалаймнай хаһа элихэнээр наһангалан. Жигжидма нүхэрнай номдоо ехэ оролдосотой, хүндэ хайн хандасатай, хододоо саб гэмээр бээе абаад ябадаг, эрмэлзэл эхэтэй басаган хэн. Бидэ мүнөөшье болотор холбоо барисагаа алдангүй, бэе бээдээ түшэг тулга боложо ябаналди".

Энэ алтан түрын эгээл хайханиинь гэхэдэ, басагад, хүрэгэд, зээнэр баглаа сээгүүдые сээжэ дүүрээсэ баринхай, эхэ эсэгынгээ урда зогсожо: "Танай оролдосын хүсөөр мүнөө бидэ хүнһөө дутуугүй ябанабди, үхибүүдмнайшье мүнөө болотор харалсажа, дүнгэлсэжэ ябанат, хайнта даа", - гэжэ доро дохин, баяраа мэдүүлбэ. Эхэ, эсэгэдээ зориулжа, хайхан удхатай дуу бэлэглэбэ, алта мүнгэнһөө хубаалдаба. Тиигэнгүй яхаб даа. Басагадын дээдэ гарай мэргэжэлтэд боложо, республика соогоо шадамар бэрхээр ажаллана. Ирина Сергеевна медицинан эрдэмэй кандидат, доцент, Лариса Сергеевна федеральна казначействэдэ таһагыё дагшар, Людмила Сергеевна Верховно Сүүдтэ амжалтатайгаар ажаллана.

Жигжидма Батуевна, Сергей Аюшеевич ерэнэн айлшадтаа бултандань баяр баясхалание хүргөөд, үрээлэй хайхание тогтообо. Үнэр баян гэр бүлэ баярай үгөөр айлшадаа үдэшэбэ. Уг изагуураа хүндэлжэ, хайн хайхан хэрэгээрээ суурхуулжа байһан Дандаровтанда амгалан байдал, элүүр энхыё, боди сэдхэл олон жэлнүүдтэ хүсэнбди.

Елизавета ЦЫРЕНОВА, ажалай ветеран, найруулан бэшэбэ.

Буряад Үнэн

Учредители:
Глава Республики Бурятия,
Народный Хурал Республики Бурятия,
Правительство Республики Бурятия
Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ

Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА
Редакционная коллегия:
И.М.Егоров, П.Л.Носков, М.В.Калашников, И.В.Смоляк (Правительство РБ), А.С.Коренев, Ц.Б.Батуев, В.Р.Булдаев, Ц.Э.Доржиев (Народный Хурал РБ), А.В.Махачкеев - зам.директора, Д.Б.Гуродармаева - зам. редактора, С.Б.Байминова - ответственный секретарь, Г.Х.Дашева, Н.Д.Бадмаринчинов, Л.В.Очирова, Д.Ц.Мархадаева, Б.В.Балданов, В.Д.Дамдинова.

ТЕЛЕФОНЫ:

21-54-54 - приемная
21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия"
21-68-08 - редактор
21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь
21-67-81 - выпускающий отдел
21-63-86 - отдел экономических проблем, отдел фотоиллюстраций
21-63-86 - отдел социально-политических проблем
21-64-36 - отдел гуманитарных проблем, отдел бурятского языка и перевода, редакция журнала "Одон"
21-06-25 - редакция журнала «Байгал»
21-60-21 - редакция журнала «Морин Хуур», отдел книгоиздания
21-62-62 - реклама
21-50-52 - отдел распространения

АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЬСТВА:
670000,
г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23.
ГАУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».

Подписной индекс 50901
Газета зарегистрирована Региональным управлением регистрации и контроля за соблюдением Законодательства Российской Федерации о средствах массовой информации в Республике Бурятия
Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г.
www.burienen.ru
e-mail: unen@mail.ru

Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 4.09.2013 в 17.00 - по графику; 4.09.2013 г. в 17.00 - фактически. Объем 6 п.л. Заказ №2256. Тираж - 6000 экз.

Цена свободная.

* Материалы на платной основе.
ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж), Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54

«БАРИЛГАШАН» саадта – багашуулай һайндэр

Түрүүшын хонхо гансашье нургуулинуудта бэшэ, мүн багашуулай сэсэрлигтэ жэнгирбэ. Илангаяа Улаан-Үдын «Барилгашан» гэжэ 91-дэхи сэсэрлигтэ һайндэрэй хэмжээн үргэнөөр эмхидхэгдэбэ.

Жэлһээ жэл-дэ үхибүүдэй тоо олошорно. Тиимэһээ сэсэрлигүүдтэ нэмэлтэ бүлэгүүд нээгдэнэ. Энэ удаа тус сэсэрлигтэ дүрбэ наһа гүйсэһэн 60 үхибүү хүлээн абаа. Тиихэдэ эдыл шэнээн үхибүүн сэсэрлигһээ хотын нургуулинууд руу дэбжүүлэгдэбэ. Тиихэдэ саадта хүдэлдэг хүмүүжүүлэгшэдэй 2 үхибүүн баһал нургуулиин шаби болобо. Эдэ бүгэдые һайндэрэй дулаахан оршондо хүгжэм заадаг Любовь Борисовна тэмдэглэбэ. Уяң нугархай багашуулай һайхан хатар, уянгата дуунууд һайндэрые гансата шэмэглээдхибэ.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА,
Р-Н. БАЗАРОВАЙ
фото-
зурагууд.

